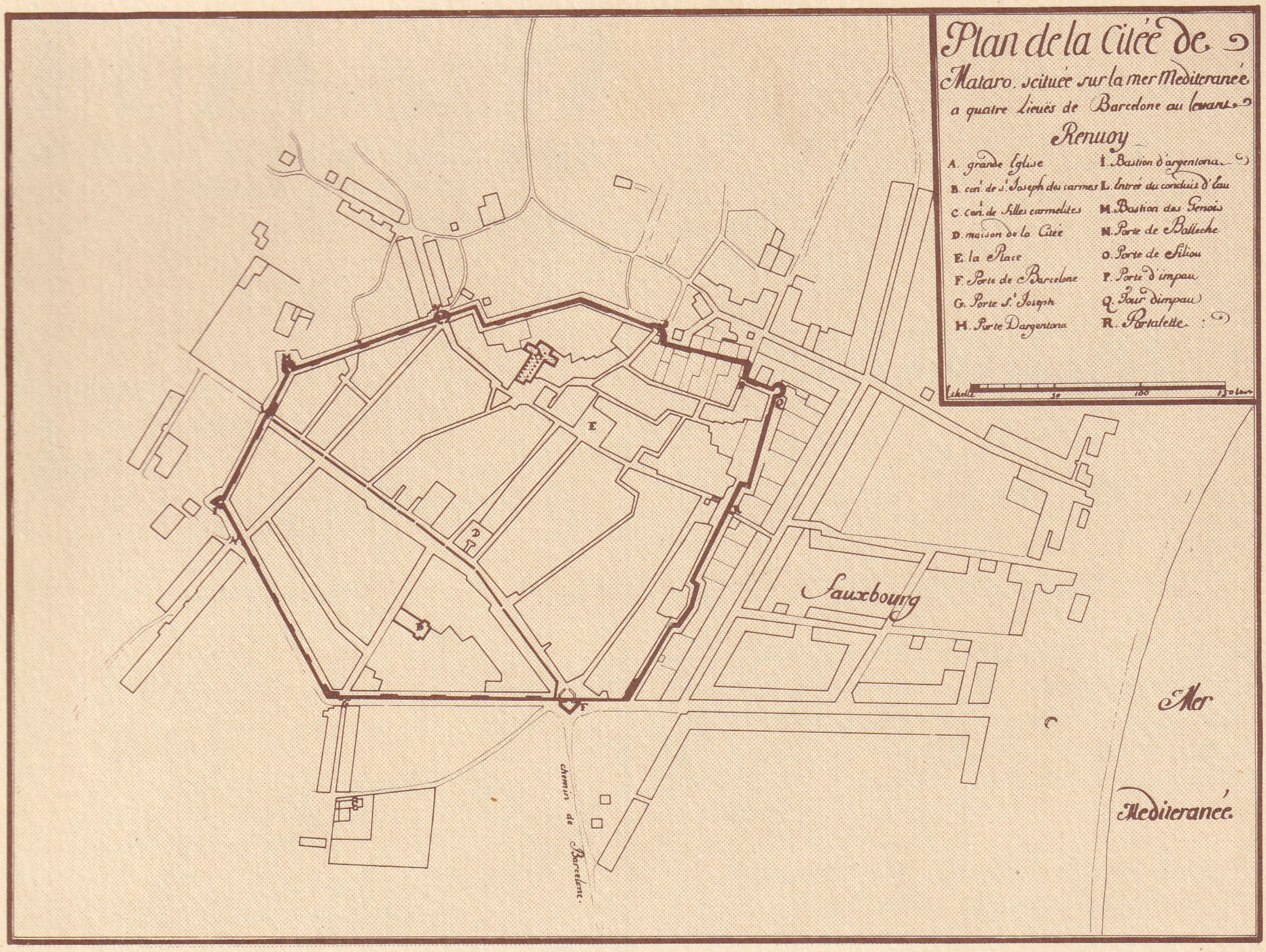

ESTUDIS

ALBERT GARCIA I ESPUCHE - MANUEL GUÀRDIA I BASSOLS
L'anàlisi del creixement urbà a Mataró (1500-1900)

CARLES MARFÀ I RIERA
Notaries i notaris a Mataró. (segles XI-XV). Antecedents i gènesi d'una institució.

JOAN GIMÉNEZ I BLASCO
L'escrivania de Mataró, una dilatada pervivència feudal.

CORAL CUADRADA I MAJÓ
Un estudi dels noms i cognoms medievals al Maresme.

JAUME LLADÓ I FONT
La gent del mar. Un poema mort sota les xarxes.

RECURSOS

JOSEP RAMIS I NIETO
Notícia de publicacions recents.

FULLS/27

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 1987

FULLS/27

del Museu Arxiu de Santa Maria
Mataró, gener 1987

TAULA

● **EDITORIAL** 1
● **ACTUALITAT** 3
● **ESTUDIS**
L'ANÀLISI DEL CREIXEMENT URBÀ A MATARÓ (1500-1900).
Albert Garcia i Espuche.
Manuel Guàrdia i Bassols. 5
NOTARIES I NOTARIS A MATARÓ (segles XI-XV).
ANTECEDENTS I GÈNESI D'UNA INSTITUCIÓ.
Carles Marfà i Riera. 9
L'ESCRIVANIA DE MATARÓ, UNA DILATADA PERVIVÈNCIA FEUDAL.
Joan Giménez i Blasco. 24
UN ESTUDI DELS NOMS I COGNOMS MEDIEVALS AL MARESME.
(segles XII-XIV).
Coral Cuadrada i Majó. 33
LA GENT DEL MAR.
UN POEMA MORT SOTA LES XARXES.
Jaume Lladó i Font. 45
● **RECURSOS**
NOTÍCIA DE PUBLICACIONS RECENTS.
Josep Ramis i Nieto. 53

Dibuix portada:
Mataró, segle XVIII. Primer plànol conegut de la ciutat. Reproducció a partir d'una còpia fotogràfica sense documentar, existent a l'Arxiu històric del Col.legi d'Arquitectes de Catalunya.

Edita: MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA
Centre d'Estudis Locals de Mataró.
Beata Maria, 3
Tel. 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)
08301 MATARÓ.
Composició i impressió:
Copisteria Castellà - c/Pujol, 39 - 08301 Mataró.
Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

L'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria no es responsabilitza necessàriament de l'opinió que expressen els articles signats.

Amb la col.laboració del
SERVEI D'ARXIUS DEL DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
i del
PATRONAT MUNICIPAL DE CULTURA DE MATARÓ.

EDITORIAL

SIGUEM SERIOSOS

Coincidint amb la concessió de l'Olimpíada del 1992 a la ciutat de Barcelona s'ha parlat de commemorar aquell mateix any el cinquè centenari de la *Unidad de España*, a més de celebrar també els cinc-cents anys del Descobriment d'Amèrica.

Pensàvem que, qüestions com la *unidad de España* havien quedat tancades amb les aportacions historiogràfiques dels més prestigiosos investigadors de l'Estat. Es veu que no i, prescindint dels estudis dels historiadors de més renom, es vol mantenir la fal.làcia de la *unidad*, acceptant, com a realitat de dret i de fet, la unió de les Corones de Castella i d'Aragó pel matrimoni dels Reis Catòlics i que, amb la caiguda de Granada, aviat farà cinc-cents anys (i tot allò de *Boabdil, no llores como una mujer lo que no has sabido defender como un hombre...*), neix Espanya.

Pensàvem, també, que no calia insistir en la manca de fonament científic d'aquesta argumentació. Cal fer-ho, però. La unió entre les corones de Castella i d'Aragó en el regnat dels Reis Catòlics, va ésser un enllaç purament dinàstic, i no suposà la tan mítica *unidad nacional española*. El 1972, Joan Reglà escrivia: *Hoy parece claro para todos que el concepto actual de España se configura en la primera mitad del siglo XVIII, en paralelismo con el régimen de la "Nueva Planta" (que ponía en marcha la centralización) y los Tratados de Utrecht y Rastadt, que ratificaban la decadencia española en el plano internacional.* Antonio Domínguez Ortiz, un dels més importants historiadors de l'Estat, subratllava, en aquesta mateixa línia, la tardana aparició del concepte actual d'Espanya: *España era un término oculto, de raigambre clásica, divulgado por el Renacimiento, sobre todo por el medio de la historiografía e ignorado casi por completo por la*

terminología oficial. Antes del siglo XVIII, España era una expresión geográfica sin contenido político; designaba la península entera (recordamos que, en el siglo XVI, Camoens puntualizará: "castellanos y portugueses, porque españoles lo somos todos") ... todavía en 1708 un autor, Tomás de Puga, dividía a España en Castilla, Aragón y Portugal... La pérdida de los dominios europeos extrapeninsulares (por el Tratado de Utrecht) puede decirse que creó a España como entidad política definida; desde entonces, aún sin abandonar la ostentosa titulación tradicional, hubo un rey en España... España en el siglo XVIII sale del estado de nebulosa y toma contornos sólidos y tangibles.

Espanya no naixerà fins al segle XVIII, i amb arguments de tanta contundència com el *derecho de conquista* al que s'acullirà Felip Vè per a subjugar el Principat de Catalunya i abolir les seves institucions.

Ricardo García Cárcel, autor d'una recent *Historia de Cataluña. Siglos XVI-XVII*, obra de la que hem transcrit les dues cites precedents, ha escrit *la añoranza nostálgica sólo puede empezar donde acaba la historia, el narcisismo sólo es válido como legítima autosatisfacción al margen de la historia".*

Que serveixin aquests mots com a cloenda. Siguem seriosos amb la història.

A efectes d'ordre intern, a partir del present número l'edició dels FULLS serà amb data gener, abril i juliol de cada any.

ACTUALITAT

EL FONS NOTARIAL DE MATARÓ A L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ DE BARCELONA. COM FOU CLASSIFICAT I INVENTARIAT.

Per consultar aquest fons tan important per a la història de la nostra ciutat és suficient avui d'examinar el seu inventari i omplenar una butlleta amb la indicació del número i classe del manual que hom desitja de llegir. No era pas així uns quants anys enrera.

Amb motiu de reunir antecedents històrics amb destinació al meu treball "Mataró al mil cinccents", Premi Iluro 1967, vaig adreçar-me a l'Arxiu de la Corona d'Aragó per a investigar el fons notarial de Mataró. Però em vaig trobar que el susdit fons estava apilotat en una de les càmeres de la casa i no es trobava en condicions d'ésser utilitzat pels investigadors.

Davant de la precària ordenació en què es trobaven els protocols mataronins, vaig haver d'esperar unes setmanes perquè l'arxiver Sr. Aragó, me'n servís alguns dels que m'interessaven. Però després resultà que calgué fer obres a la sala on eren dipositats i així varen passar bastants setmanes més. Acabades les obres, vaig oferir-me per netejar i destriar els volums de Mataró dels fons pertanyents a altres poblacions que també eren dipositats a l'Arxiu.

En conseqüència amb la meva proposta, el Sr. Aragó va comunicar-me que la direcció de l'Arxiu m'havia concedit una beca per tal d'endreçar el fons de Mataró, ordenar-lo i classificar-lo.

Vaig posar-me a treballar amb entusiasme i dedicació. La primera cosa que vaig haver de fer va ser treure la pols que els protocols havien anat acumulant durant una colla d'anys. Era indispensable de fer-ho; altrament no es podien manejar. Després els vaig ordenar per seccions, tenint cura de posar, quan calia, guardes de paper i etiquetes per a la seva inventariació posterior. Finalment quedaren dipositats en uns armaris metàl.lics, d'aquests que hom anomena compactes, que ocupen poc espai i són de maneig molt fàcil. El Sr. Aragó era el meu director i jo treballava seguint el seu criteri d'ordenació arxivística. La beca va durar dos anys, i en acabar-se encara vaig anar continuant posant en ordre els documents del nostre fons.

El fons notarial de Mataró es composa de més de dos milers de volums (no recordo exactament el nombre). Comença a mitjan segle XV i continua fins a finals del XVIII. El Sr. Aragó va considerar convenient de separar els protocols dels no-

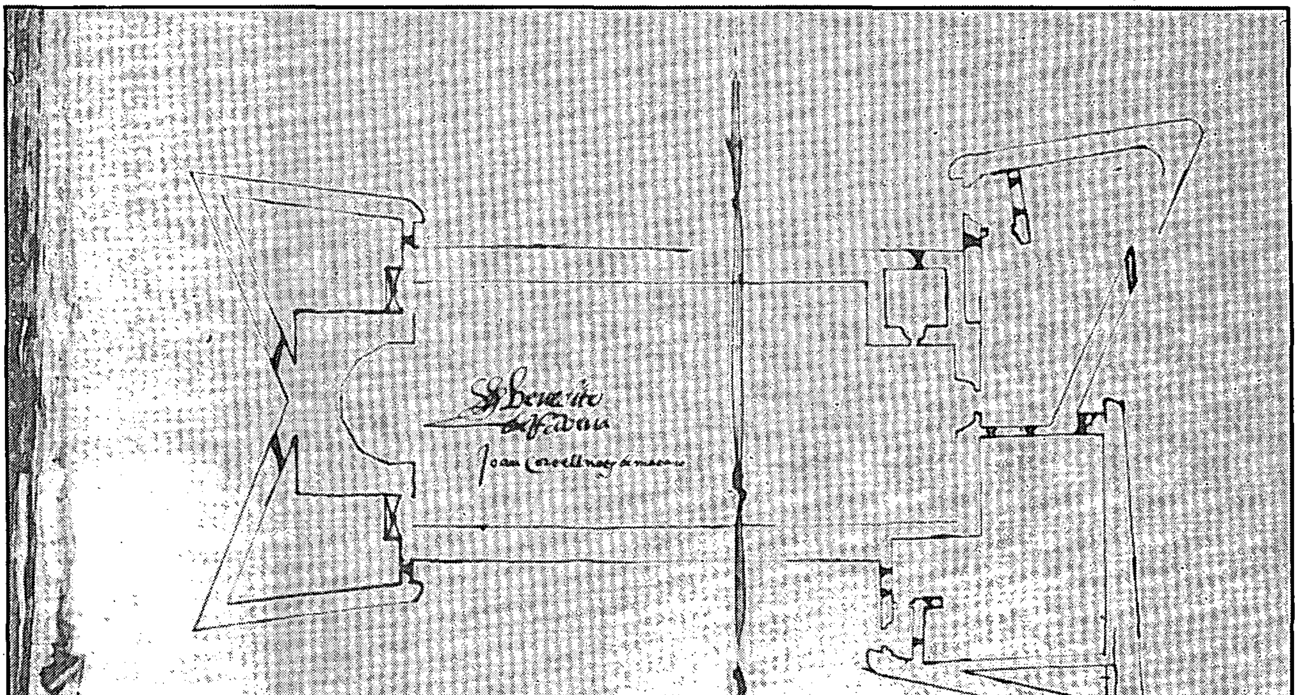

Planta de l'església de Santa Maria amb la indicació de les obres de defensa projectades l'any 1549 per l'enginyer Benedito de Satara. És al Fons Notarial de Mataró.

taris eclesiàstics dels altres notaris. Així, doncs, al catàleg que vàrem redactar es troben en grups separats. Al fons de Mataró hi figuren, a més, protocols pertanyents a Llavaneres, Vilassar, Premià i Argentona, és a dir, de poblacions del districte notarial de la nostra ciutat. Per a la història de Mataró considero com a més importants els pertanyents a la batllia i al consell. També tenen molt d'interès els corresponents a la seva província marítima (segle XVIII), que formen una altra secció del fons.

Com a conclusió he de fer constar que, gràcies a l'interès del Sr. Antoni M. Aragó i Cabanyes, subdirector aleshores de l'Arxiu, avui tenim a la nostra disposició el fons notarial dels segles XV al XVIII, el coneixement del qual és indispensable per a la història de la nostra ciutat i comarca. Al qui fou el meu mestre, traspassat l'any 1981, jove encara, els mataronins i tots els amants de la història li devem un gran agraïment.

Josep Colomer i Panadero
Reus, octubre de 1986

IV SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

El Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró, prepara la IV SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS, prevista en principi per al dissabte dia 9 de maig de 1987.

Per això convoca les persones interessades en la història, la ciència i la cultura mataronines, perquè puguin exposar els seus treballs, les seves conclusions, i participar en el diàleg que l'exposició de comunicacions determini.

Els criteris de presentació de comunicacions són els següents:

– Seran escrites a màquina, a doble espai, i podran tenir una extensió màxima de quinze folis. Hauran d'anar necessàriament acompanyades d'un resum que no podrà excedir de quatre folis, que serà llegit a la sessió.

– Podran referir-se a recerques en curs o ja acabades, sobre Història, Ciència i Cultura, en totes les vessants possibles.

– No es pretén una exposició detallada del tema investigat, sinó solament l'explicació dels objectius, la metodologia i les conclusions.

– Es preveu una durada màxima de lectura d'uns deu minuts, al final de la qual es facilitarà el diàleg-col.loqui.

– L'exposició de la comunicació podrà anar acompanyada de material àudio-visual. Caldrà especificar-ho en el moment de la tramesa.

– El termini de presentació de les comunicacions finalitzarà l'11 d'abril de 1987. Podran ser trameses per correu (Museu Arxiu de Santa Maria, c/ Beata Maria, nº 3, 08301- Mataró) o bé lliurades personalment al Museu Arxiu (dissabtes d'11 a 2 i de 6 a 9).

– El Museu Arxiu de Santa Maria, amb la col.laboració del Patronat Municipal de Cultura, editarà el conjunt de les comunicacions.

Amb la Sessió d'Estudis, el Museu Arxiu de Santa Maria, pretén contribuir a una major difusió de la història, de la ciència i de la cultura mataronines, tot oferint un mitjà d'expressió i de diàleg no necessàriament escrit, que complementi i completi la presència periòdica de la revista FULLS del Museu Arxiu de Santa Maria.

CONFERÈNCIES SOBRE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

En la línia d'anàlisi dels fets de la guerra civil, iniciada pel juliol passat, el Museu Arxiu de Santa Maria va programar dues conferències, la primera sobre *L'Ajuntament de Mataró, durant la Guerra Civil*, a càrrec del professor d'Institut Josep Bouzas, celebrada el dia 22 de novembre passat, i la segona, el 13 de desembre, a càrrec de Margarida Colomer, també professora d'Institut, sobre el tema *La Cooperativa del Forn del Vidre, durant la Guerra Civil.*

ESTUDIS

Aquest article vol donar a conèixer quines són les línies bàsiques d'un treball que aborda l'anàlisi del creixement urbà a Mataró entre 1500 i 1900. Una anàlisi que s'insereix en el que, genèricament, s'anomena història urbana, entesa aquí com aquella que vol estudiar i explicar les relacions entre l'espai urbà i l'espai que l'habita. La història de l'urbanisme i la història de l'arquitectura aborden les relacions espai-societat a la ciutat, primant d'una manera clara les intervencions més rellevants per sobre dels processos més difosos o menys espectaculars, marcant l'accent sobre el "continent" més que no pas sobre el "contingut". Es tracta d'una opció disciplinar perfectament vàlida i que ha donat fruits excel·lents, però és cert que, fora de la seva mirada, queden processos urbans menys perceptibles, processos que creen i transformen una bona part dels espais de les ciutats "centrals" i tenen un pes decisiu en les ciutats "menors". És l'estudi d'aquests processos i d'aquests espais el que aquí es proposa.

L'ANÀLISI DEL CREIXEMENT URBÀ A MATARÓ (1500 - 1900)

L'ANÀLISI ESPACIAL A MATARÓ.

Realitzada a *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial* (1) una primera aproximació, necessàriament provisional, a l'estudi de l'evolució de l'estructura de l'espai de la capital catalana, diverses raons fan interessant el plantejament d'un treball similar a d'altres ciutats del Principat. Les grans diferències quantitatives i qualitatives entre Barcelona i les ciutats que la segueixen en importància impedeixen les generalitzacions i fan urgents els treballs que intentin conèixer els processos de creixement a ciutat ben diferents de Barcelona: aquests estudis hauran de servir, a més, per entendre i calibrar millor els propis mecanismes de canvi de l'espai barceloní.

Hem defensat, en altres llocs (2), que l'estudi de les relacions espai-societat a Barcelona requereix, inicialment, l'ús d'una metodologia dirigida a la comprensió global de l'estructura de l'espai urbà i situada, a més, en la dimensió de la llarga durada. Les línies bàsiques d'aquesta metodologia vindrien definides per la localització sistemàtica dels fets urbans a l'espai, la quantificació de les variables en relació als diversos sectors de la ciutat i la definició d'àrees urbanes característiques. L'escassesa de fonts documentals apropiades i la grandària de la ciutat fan imprescindible, en el cas de Barcelona, establir un ordre rigorós de "rendibilitat espacial" en el moment d'escollir documents i aproximacions, i obliga a deixar en un segon terme conjunts documentals tan importants i rics com els dels arxius notarials. El cas de les ciutats de segon ordre és diferent, en funció d'una estructura espacial més simple i en funció, sobretot, de la possibilitat d'obtenir rendiments apreciables a partir de l'anàlisi combinada de fonts molt diverses, algunes d'elles difícilment abordables en el cas de Barcelona. És en aquest context en el qual Mataró sobresurt com una de les ciutats que presenta més facilitats per iniciar un estudi de les relacions espai-societat.

En primer lloc, cap altra ciutat, entre les que segueixen Barcelona, té una tan bona base historiogràfica per a l'estudi de l'espai: l'obra de Joaquim Llovet és absolutament singular en el context català pel que fa a l'estudi de l'evolució del creixement urbà. Complementàriament, per a una anàlisi espai-societat són molt valuosos i imprescindibles els treballs de Pere Molas, i els de Jordi Nadal i Emili Giralt, però també els més recents de Francesc Costa o de Joan Giménez. Mataró presenta, en segon lloc, una poc estesa però sòlida base cartogràfica. Disposem d'un plànol de partida de prin-

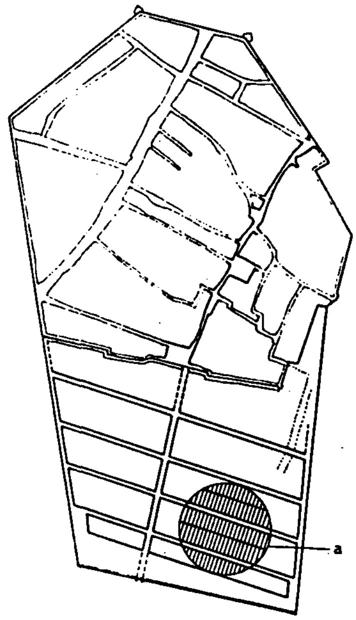

1595
Reconstrucció proposta nou emmurallament i eixample
a. detall distribució patis

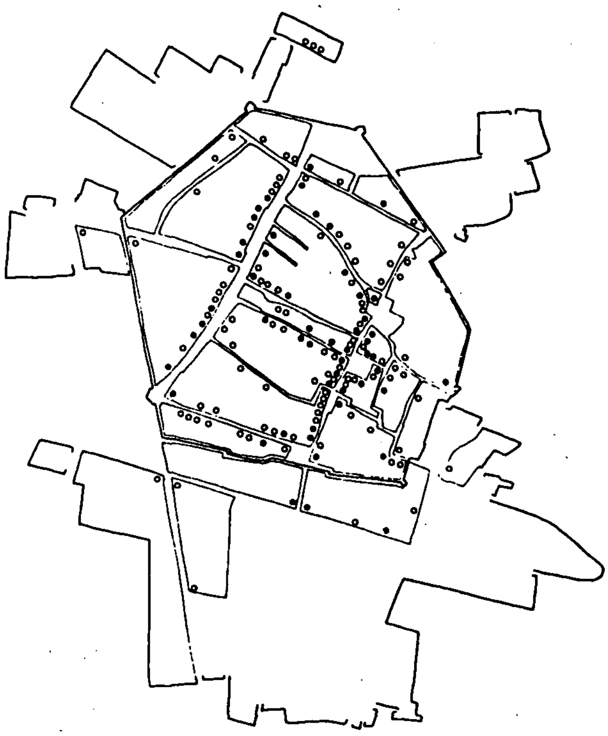

1716
Estructura sòcio-topogràfica
cases millors
cases lloguer 20 a 30 ll. ∘ cases lloguer més de 30 ll. •

cipis del segle XVIII, del plànol ben conegut d'Ignasi Caballol del 1852, del magnífic plànol que recull l'estat de la ciutat el 1878 i a principis del segle XX, etc. Donada la permanència apreciable dels teixits urbans, aquesta sèrie de documents és prou àmplia i segura per servir com a punt de partida dels treballs. En tercer lloc, els arxius de Mataró ofereixen magnífiques possibilitats per reconstruir plànols de treball intermedis i per estudiar processos de creixement amb un nivell d'anàlisi extraordinàriament precís. L'*apeo* del 1716, document essencial del Cadastre de la Nova Planta, que hem utilitzat a Barcelona i a altres ciutats (Cervera, la Bisbal, Girona, Torroella,...), resulta també una bona eina d'anàlisi per a Mataró. Aquí, però, a l'altre extrem de l'arc cronològic, disposem d'un excel.lent document que manca per a Barcelona: el registre fiscal d'edificis del 1895. En general, el creixement físic de la ciutat pot resseguir-se, a grans trets, a partir de les sèries d'Acords, del Cadastre i d'alguns "talls", però, sobretot, la grandària moderada de la ciutat permet l'ús de les fonts notarials –amb la base de partida que dóna el Registre d'Hipoteques– per reconstruir carrer a carrer, casa a casa, la formació de la ciutat al llarg d'aquests segles; i de la mateixa manera, resulta possible d'analitzar espacialment i arribant també fins a la "unitat casa" l'evolució del "contingut". En definitiva, es presenta a Mataró la possibilitat de portar les anàlisis al nivell més detallat, sense perdre la visió de globalitat espacial i temporal.

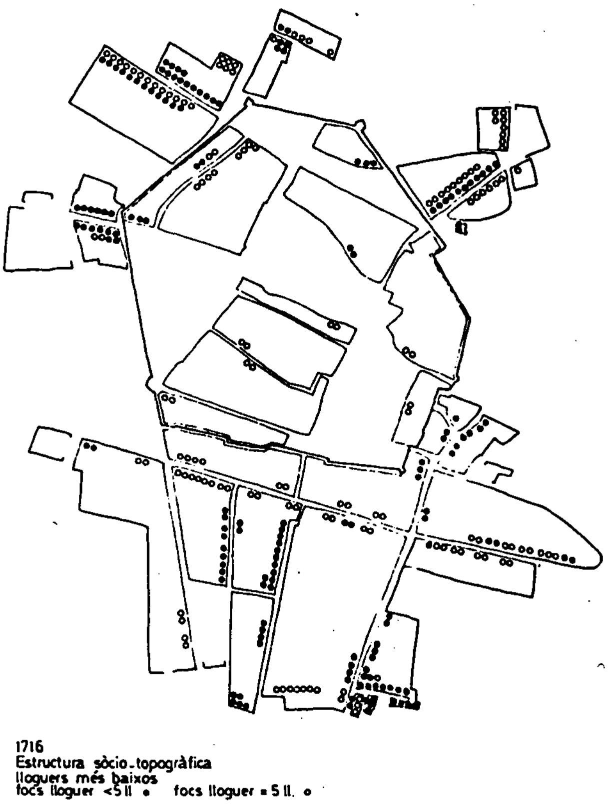

1716
Estructura sòcio-topogràfica
lloguers més baixos
focs lloguer <5 ll • focs lloguer = 5 ll. ∘

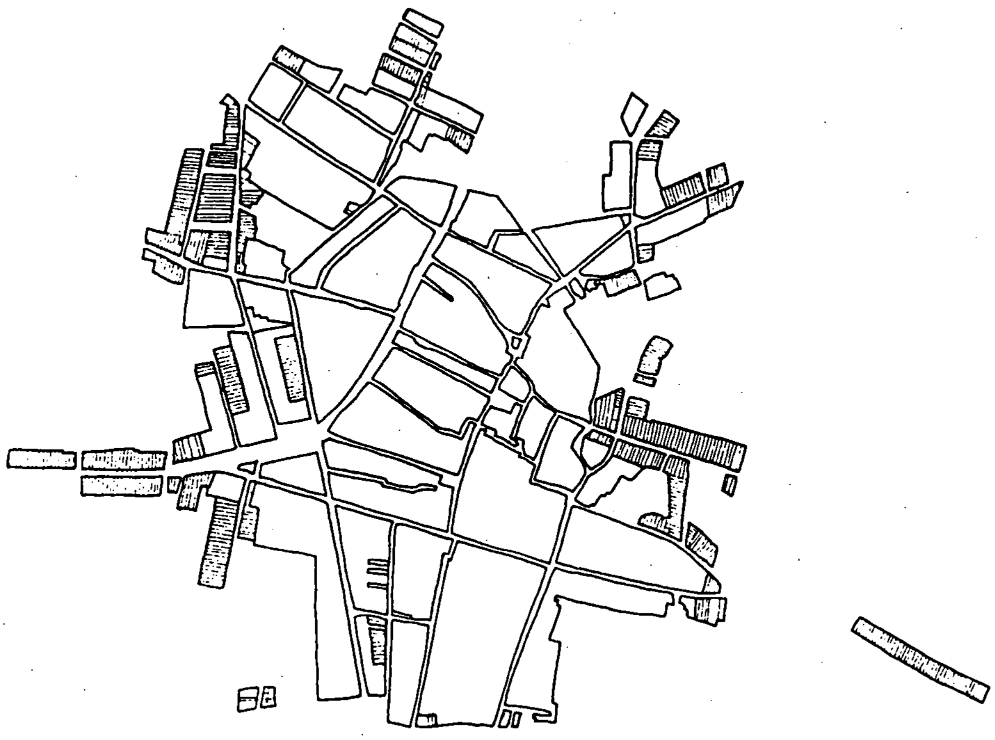

Creixement urbà 1758-1797
patis establerts a la segona "onada" de creixement del segle XVIII

MATARÓ I LA CONTINUÏTAT EN LES FORMES DE FER CIUTAT.

L'anàlisi de les relacions espai-societat a Mataró fa sobresortir, ben aviat, el pes de la continuïtat en les formes de fer ciutat: comprovar els graus i les característiques d'aquesta continuïtat i com s'articulen les permanències amb els canvis es converteix, així, en el tema bàsic del treball. La continuïtat s'analitza a dos nivells: per una banda s'estudia l'evolució de l'estructura de l'espai que segueix un esquema centre-perifèria força invariable, recolzat, en bona part, en la dualitat dintre-fora donada per les muralles; per l'altra, es ressegueix l'evolució de la forma estructural de fer ciutat organitzada al voltant del contracte emfitèutic.

L'estructura sòcio-topogràfica queda molt marcada pel creixement decisiu 1570-1600, un període clau per a la història de l'espai mataroní. És una etapa en la qual es construeix la muralla, però en la qual es fa també ciutat, amb la creació de diversos carrers "interiors"; és el moment en què fracassa l'opció de ciutat "tancada", en no prosperar l'"eixample" promogut pel jurat en cap Joan Pou de la Sínia; és el període en el qual es forma, veritablement, una perifèria fora muralles que es consolidarà amb els creixements de finals del segle XVII i principis del XVIII. A partir d'aquí, l'anàlisi del creixement i dels seus continguts pot resseguir la confirmació i la complexificació de l'esquema del "dins i el fora", singularment estàtic en relació a d'altres ciutats catalanes i europees.

En el context d'un creixement fora muralles, en ciutat "oberta", es consoliden unes formes de fer ciutat i uns tipus que podran ser molt constants, tant en el nivell tipològic com en el de contingut. La permanència de la casa "tipològicament" unifamiliar, confirmada per l'apreciable continuïtat de les alçades de les cases, i el manteniment de les formes de donar-se les diferències socials a l'espai són dos punts, entre molts altres, que subratllen el pes de les permanències. El contracte emfitèutic i tot el que suposa des del punt de vista legal, econòmic, constructiu i urbanístic, íntimament lligat a les formes de possessió de la terra, als processos de financiació i construcció de les cases i a la "tipologia" dels habitants, és l'element clau per a la comprensió dels graus de continuïtat en les formes del creixement. És a partir del seu estudi com es pot conèixer millor l'erosió del model de producció de ciutat que gira al seu voltant i que no té "competidor" fins el moment del projecte d'eixample.

LA CONTINUÏTAT I EL PROJECTE D'EIXAMPLE.

L'estudi dels "antecedents" del projecte d'eixample, que proposava Manuel Torres Capell en un article recent (3), vol portar-se aquí fins a la comprensió del paper de les línies de continuïtat estructurals que es remunten més enllà dels processos justament anteriors a l'elaboració del pla d'eixample: l'objectiu és saber quina és la incidència del nou instrument de control urbanístic en les fractures que apareixen en el model de producció de ciutat dominant durant segles a Mataró; i és també, en l'altre sentit, el d'explicar la gestació del projecte, les línies de "raonament" del pla d'eixample i el creixement posterior real de la ciutat. Des de la perspectiva de la llarga durada, es tracta d'estudiar com s'entrecreua la continuïtat en les formes de fer ciutat amb els nous agents, instruments i interessos relacionats amb el creixement urbà i el seu control i que entren en joc durant el segle XIX fins a la formulació del projecte d'eixample. L'anàlisi ha d'aprofundir, forçosament, en el paper que juguen la legislació urbanística estatal i els tècnics de la construcció: la figura de l'arquitecte Miquel Garriga i Roca és, sens dubte, un element clau en aquest estudi.

Estem parlant, doncs, d'un treball que s'inicia amb l'estudi del Mataró del segle XVI, que analitza el perfeccionament del model de creixement basat en el contracte emfitèutic i que acaba calibrant les incidències de la continuïtat en la redacció del pla d'eixample i el paper d'aquest en l'acceleració de determinats processos d'erosió apareguts en les formes tradicionals de fer ciutat. Es planteja, en definitiva, un estudi que vol abordar l'anàlisi de les relacions espai-societat a Mataró, en la llarga durada, però que hauria de servir també per situar el projecte d'eixample en la història del creixement urbà mataroní.

Albert Garcia i Espuche
Manuel Guàrdia i Bassols

NOTES.

1.- Editorial La Magrana, Barcelona 1986.

2.- *Els usos del plànol: la riquesa a la Barcelona del segle XIV.* "Avenç", núm. 64, Barcelona 1983; *L'estudi de l'espai urbà de la Barcelona de principis del segle XVIII: el Cadastre de 1716*, dins *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona 1984.

3.- *Una lectura actual de la memòria del projecte d'eixample de 1878*; *Sessió d'estudis mataronins*, Museu Arxiu de Santa Maria, 1984.

En un treball anterior publicat als "Fulls" l'any 1979, en Carles Marfà i Riera, director del Museu Comarcal del Maresme i membre de l'equip del Museu Arxiu, ens introduïa en l'estudi de la notaria parroquial. En aquest article, l'autor analitza els inicis de la institució notarial a la nostra ciutat i la conflictiva concessió de l'escrivania pública al segle XV.

NOTARIES I NOTARIS A MATARÓ (segles XI - XV) ANTECEDENTS I GÈNESI D'UNA INSTITUCIÓ

Els inicis de l'activitat notarial a Mataró es remunten als segles XI i XII; com en d'altres llocs de Catalunya, els rectors i clergues de la parròquia serien els únics encarregats de donar fe dels actes i contractes que s'executessin en la seva presència, posant-los per escrit, facultat que, recollida a les disposicions canòniques, l'exercitarien no com una funció vinculada a les seves obligacions, sinó per delegació de les autoritats públiques.

> *... en lo present Principat de Cathalunya y assenyaladament en las diocesis de Tarragona y de Barcelona los rectors de las parrochials sglesies stan en quieta possessio tan de dret com de consuetut antiquissima del premcipi de la qual no y ha memoria de homens en contra de rebre stipular y loure fermar y autentificar tot y qualsevol genero de actes y contractes ad aquell se ha donada y se dona sempre fe en juy y fora juy* (1).

I els rectors feien de notaris perquè, com subratlla Francesc Carreras Candi *quasi ningú sabia escriure fora dels eclesiàstichs* (tot i assenyalar que alguns no tenien ni les primeres lletres) i també perquè *en les poblacions petites on l'ofici no.s prestava a gayres guanys, l'ofici havia de subsistir ocupat per los eclesiàstichs* (2).

La documentació que s'ha conservat d'aquesta època de la parròquia de Santa Maria de *Civitas Fracta* (antic topònim de la localitat), en la seva majoria fou redactada per clergues, tot i que l'absència de dates tòpiques als documents no ens permeti assegurar que fossin signats al lloc on fan referència i, per tant, per gent d'allí (3). Malgrat això, per documentació posterior (del plet que es derivà, segles a venir, sobre la possessió de l'escrivania i al qual ens referirem més endavant), es verifica la possibilitat que fossin escriptures emeses al lloc de Mataró:

> *Entre los varios documentos que fueron compulsados, entonces es de advertir que hay algunos que justifican que ya en el 12 siglo estaba ya el Cura de Mataró en la posesión quieta de rendir escrituras públicas, no solo por si y sus vicarios, si aún por escribanos laicos* (4).

Les signatures de les escriptures notarials d'aquest primer període són molt rònegues i només ens informen del nom i condició del qui les subscriu, sense cap altra dada que ens permeti practicar un seguiment més aprofundit de la institució als seus inicis. Hem de suposar que els clergues, en la seva majoria, actuarien en nom dels rectors de la parròquia, com consta als documents del segle XIII i que al lloc de Mataró, ajustant-se al supòsit plantejat per Carreras Candi, no hi hauria altres notaris que els eclesiàstics.

Al segle XII, tot i ser clergues els qui autoritzen la majoria d'escriptures públiques, es registra la presència de dos escrivans laics: Guerau Ramon (en una escriptura del 1109) i Pere de Corró (en tres documents del 1166, 1170 i 1196, respectivament). Si entenem que els mots notari i escrivà s'utilitzen en aquesta època de forma indiferent (i de fet aquesta distinció no quedaria aclarida d'alguna manera fins el segle XV), haurem de concloure que ens trobem davant els primers notaris laics que actuen a o per Mataró.

Al segle següent, el panorama notarial a Mataró es diversifica. A l'escrivania parroquial, i malgrat les disposicions que en contra dels eclesiàstics emetrà la cort del rei al llarg de la centúria, la documentació conservada permet constatar l'existència d'una mínima infrastructura en el servei, distingint-s'hi tres categories de notaris: els rectors, en primer lloc, que continuarien redactant actes i contractes i que intervindrien més directament en

la confecció de les escriptures, signant-ne algunes en la seva doble condició de ministres de l'Església i notaris, com el rector Jaume d'Orís, que el 1290 signa un document com a *rectoris notarii ecclesie Sancte Marie de Civitate Freta qui hec scribi feci et clausi* (5). Trobem, en segon lloc, els preberes o vicaris que actuarien per delegació del rector i que a les signatures notarials dels documents farien constar aquesta condició: *prebiteri scriptorisque iurati sub ... rectore ecclesie Sancte Marie de Civitate Freta* o *presbiteri servientis pro ... rectore ...* i, finalment, a les darreries del segle, es constata l'aparició dels *escriptors jurats o substituts*, laics, auxiliars de la notaria del rector que podien autoritzar i signar escriptures com si fossin els notaris titulars; és el cas de Macià de Clariana (registrat en un document del 1288) i de Marià d'Oliana (registrat a dos documents, del 1289 i 1290, respectivament), ambdós escriptors o escrivans jurats (*scriptoris jurati*) del rector Jaume d'Orís.

Sabem, per documentació posterior, que la facultat dels rectors de delegar l'exercici notarial a substituts laics i eclesiàstics fou una pràctica habitual a l'edat mitjana i moderna:

> ... *stan* [els rectors] *en possessio y consuetut antiquissima ... de stablir ad in perpetuum cum Decreto Summis Pontificis ad census ecclesie utiles la facultat que ells tenen de pendre dits actes y per lo semblant de arrendar y acomanar a qui be.ls appar per temps empero de tres anys en tres anys pro ut de rebus ecclesiasticis* (6).

La difusió de la cultura, d'una banda, i les disposicions contra el monopoli notarial eclesiàstic que emetrà l'autoritat, d'una altra, intensificà la presència de notaris laics al Principat de Catalunya en general i al terme del castell de Mataró en particular. Notaris de les més diverses procedències intervenen en la redacció i autentificació d'escriptures vinculades amb el lloc de Mataró. Majoritàriament de Barcelona i Granollers, la seva presència al terme de Mataró deixa entendre la inexistència de notaris laics en aquest àmbit territorial (exceptuant els de l'escrivania eclesiàstica) amb notaria oberta al públic; si més no, no hem localitzat cap document signat per un notari del terme que faci constar expressament el topònim, a diferència dels notaris eclesiàstics. Possiblement, els notaris que hem localitzat d'aquest segle exercitaven el seu art en un àmbit territorial més ampli que el de Mataró d'una forma simultània, cercant la rendabilitat econòmica que l'activitat en un sol lloc no els podia garantir. En documentació posterior, referida al segle XV, queda clar que aquest fou un costum establert:

> *A la Vila de Mataró publicament se han rebuts y testificats molts actes publics per substituts de notaris de Barcelona los quals substituts no rebien dits actes per transitum sino que tenien assiento y casa parada en dita Vila de Mataró y axo ab scientia y pacientia* (7). (El subratllat és nostre).

Abonaria el supòsit de l'existència de notaris de "trànsit" la notícia que dóna el privilegi de Ferran el Catòlic (1480) relativa a la situació de la majoria de parròquies de la baronia del Maresme:

> ... *en las ditas parroquias no esta continuament notari apte per los dits actes com es e esta en la Vila de Mataró* (8). (El subratllat és nostre).

Una tercera mostra de la diversificació de l'exercici de l'activitat notarial a Mataró al segle XIII ens vindria protagonitzada pel notari Guillem Soler, que des del 1263 fins el 1284, signà les escriptures en què va intervenir com a "notari públic del Maresme" (*notarii publici in Maritimo*). Soler seria un dels molts notaris que el monarca hauria nomenat en iniciar la regulació d'aquest art, per actuar en una jurisdicció extensa (l'àmbit de la qual ens seria molt difícil de precisar) i coincidiria amb l'anterior tipologia notarial en què la seva activitat també seria "de trànsit". Un notari anomenat també Guillem Soler, segons Carreras Candi, el 1286 obtenia d'Alfons II el Liberal l'escrivania dels jueus de Barcelona, possiblement una de les que hi havia a la plaça de Sant Jaume i que foren incendiades amb la destrucció del call (9).

Com ja hem esmentat, des de mitjan segle XIII, els monarques promulgaren diverses constitucions i decrets orientats a regularitzar l'exercici notarial al Principat de Catalunya, amb l'objectiu de garantir uns mínims necessaris al servei i, alhora, evitar els abusos i excessos que del monopoli notarial en mans dels eclesiàstics se'n podien derivar. L'any 1258, Jaume I atorgava llibertat als barcelonins en l'elecció de notari i manifestava la seva promesa de no atorgar cap escrivania especial; Pere II, el 1278, repetia un manament anterior pel qual a Barcelona només hi podien actuar els notaris nomenats pel rei i en el qual es negava validesa judicial a les escriptures que fessin altres persones. Quatre anys més tard, aquest mateix monarca ordenava que es practiquessin investigacions a tots els reialmes de la Corona per esbrinar quines notaries eren servides per eclesiàstics. I el mateix any que s'enceten les investigacions apareixen crides prohibint la contractació a escrivanies de l'Església; s'ocuparen, fins nova ordre, escrivanies servides per eclesiàstics i altres persones. Aquestes disposicions varen culminar amb la prohibició terminant (el 1304) que clergues i tonsurats fessin de notaris sense l'expressa autorització del rei. Altres manaments reials donaren instruccions sobre els salaris dels notaris, els incipients procediments de protocolització i les proves prèvies que calia fer per accedir a l'exercici (40).

NOTARIS ACTUANTS A MATARÓ (*)

SEGLE XI.

1043	Marc, prevere.
1049	Pere, prevere.
1053	Arnau, sacerdot.
1075	Arluti, sacerdot.
1082	Pere, levita.
1082	Andreu, prevere.
1096	Joan, prevere.

SEGLE XII.

1107	Robert, monjo.
1109	Guerau Ramon, escrivà.
1130	Ramon, prevere.
1131	Ramon (s/condició).
1150	Bertrenguer, levita.
1166/70	Pere de Corró, escrivà.
1182	Guillem de Mora, prevere.
1184	Arnau, prevere.
1190	Pere, sacerdot.
1196	Pere de Corró, escrivà.

SEGLE XIII.

Notaris eclesiàstics:

1212	Pere, clergue.
1217/20	Berenguer, prevere.
1222	Asbert, sacerdot.
1235	Arnau, sacerdot i notari de Sant Celoni.
1252	Pere d'Aire, capellà, vicari i notari.
1275/76	Pere de Montells, rector de Mataró.
1284	Pere Noguera, prevere servent del rector Jaume d'Orís.
1288	Macià de Clariana, escriptor jurat del rector Jaume d'Orís.
1289/90	Marià d'Oliana, escriptor jurat del rector Jaume d'Orís.
1289/98	Jaume d'Orís, rector i notari de Mataró.
1291	Montserrat de Gumilla, rector d'Argentona.

Notaris laics:

1212	Pere de Sant Antoni, notari.
1219	Ponç de Sarrià, notari.
1234	Guillem Rabassa, notari.
1244	Pere Vives, notari.
1245	Miquel d'Antiga, notari de Barcelona.
1253	Jaume de Font, notari de Barcelona.
1263/84	Guillem Soler, notari públic del Maresme.
1276/97	Pere Marc, notari públic de Barcelona.
1278	Mateu Llobet, notari públic de Barcelona.
1279	Bartomeu Martí, notari públic de Granollers.
1280/87	Guillem d'Alda, notari públic de Granollers.
1284	Nicolau Samares, notari.
1288	Bartomeu de Sanaüja, notari públic de Barcelona.
1289	Antoni de Vilasegona, notari.
1291	Pere de Noguera, notari públic de Granollers.
1293	Pere d'Alda, notari públic de Granollers.
1293/98	Ferrer de Calders, notari.
1298	Bernat de Font, notari públic de Barcelona.
1298	Jaume Malví, notari públic de Barcelona.

Font: Documentació notarial d'Arxius Públics i Privats de Mataró.

(*) **Quan apareixen 2 dates correspon a la primera i darrera escriptures documentades del notari, sense que això pressuposi l'existència d'una seqüència contínua.**

És evident que aquest marc legal que es derivà de l'execució dels manaments reials havia d'afectar, forçosament, el desenvolupament notarial de la vila de Mataró.

Si bé al segle XIV a l'escrivania parroquial s'hi continuarien redactant actes i contractes, documentalment es constata una minva de l'activitat d'aquesta notaria i el que és més significatiu: no s'hi experimenta creixement. Es registra un nombre similar de notaris eclesiàstics que al segle anterior. Contràriament, les escriptures que s'han conservat, sorprenen per la quantitat de notaris laics que documenten actuant a o per Mataró: més de quaranta notaris diferents varen intervenir en la confecció i redacció dels actes i contractes notarials d'aquest segle, més del doble dels que s'han documentat pel segle XIII. Aquesta constatacio pot evidenciar un canvi d'actitud dels contractants que, afavorits i pressionats per la legislació vigent, utilitzarien menys els serveis de l'escrivania eclesiàstica, reservant-s'hi l'actuació pels moments d'absència de notaris laics.

En clara contravenció amb els manaments reials, l'escrivania parroquial continuarà en funcionament el segle XIV, regentada pels rectors de la parròquia o pels seus vicaris substituts. Tots els notaris que es documenten a la notaria del rector són clergues de la parròquia, no havent-hi localitzat cap notari laic en aquest període.

La majoria dels notaris laics que exerciren l'art notarial a Mataró en el decurs d'aquest segle, suposem que "transitarien" per la comarca com els seus antecessors. Dels qui ens consta la procedència, sabem que tots provenen de Barcelona i que alguns d'ells han estat nomenats pel monarca, posseint la facultat d'exercir l'ofici a tota la jurisdicció reial, com el notari Jaume Net, que signa les escriptures on intervé com a *notari públic d'autoritat règia per totes les terres i dominacions del rei d'Aragó i pels llocs i jurisdiccions singulars subjectes al rei* (11).

A començaments del segle XIV es detecten els primers símptomes d'activitat d'una nova insti-

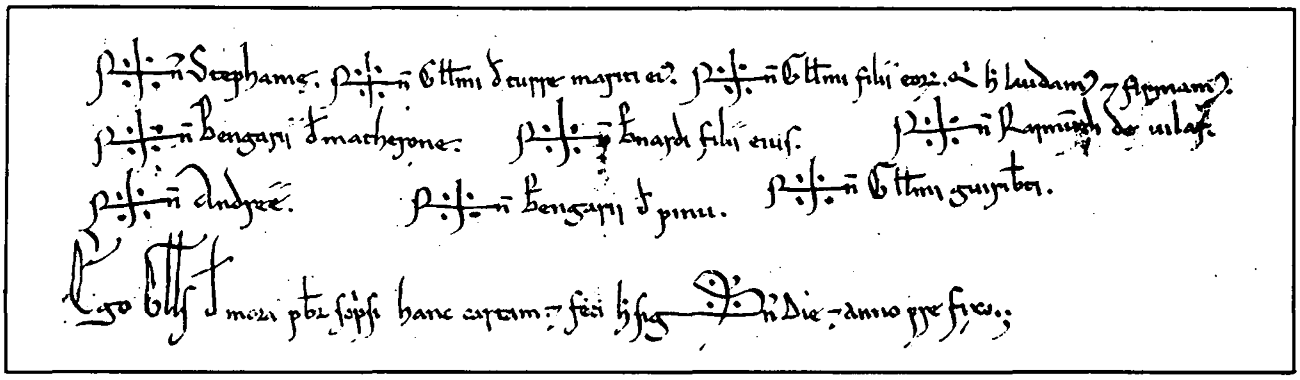

"Jo, Guillem de Mora, he escrit aquesta carta i la signo el dia i any prefixat" **(1182). Hi consten, també, les signatures dels contrahents i testimonis: Estefania; Guillem de Torre, marit seu; Guillem, fill d'ells; louen i signen: Berenguer de Mataró; Bernat, fill seu, Raimon de Vilar; Andreu; Berenguer de Pi i Guillem Guiriberti (?). MASM: P.M. s. XII, núm. 1.**

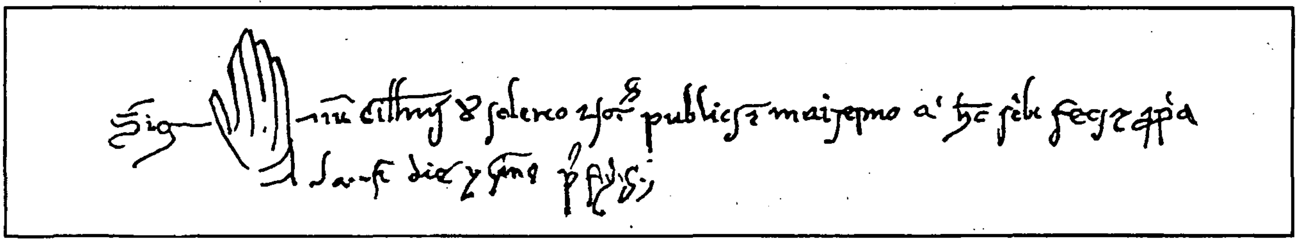

Signatura de Guillem Soler, notari públic del Maresme (1270). MASM: P.M. s. XIII, núm. 7.

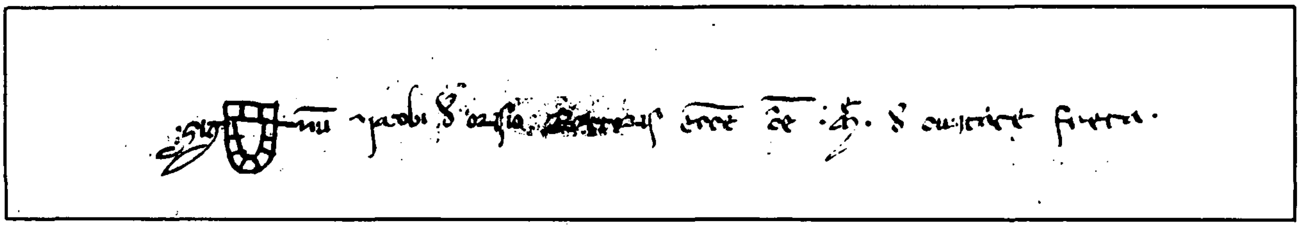

Signatura de Jaume d'Orís, rector de l'església de Santa Maria de Ciutat Freta (1293). MASM: P.M. s. XIII, núm. 17.

tució notarial: l'escrivania senyorial de la cort del castell de Mataró. Tot i l'absència de dades relatives a les jurisdiccions feudals del terme de Mataró en aquesta època, hem de suposar que el castell havia de posseir una mínima jurisdicció (el que en dret antic s'anomenà "el civilet") que justifiqués la presència d'un notari o escrivà a la seva cúria.

La primera escriptura notarial que es redacta en nom d'un feudal, curiosament, està signada pel rector de l'església de Santa Maria de Ciutat Freta, Berenguer des Bosc, el qual confeccionà i clogué un establiment l'11 de setembre del 1318, autentificant-lo en la seva condició d'eclesiàstic i, alhora, de notari públic del senyor Guillem de Sant Vicenç, llavors feudal del castell de Mataró: *Berengario des Boscho rectoris ecclesie Sancte Marie de Civitate Freta notarii publici pro domino Guillelmo de Sancto Vicentio in termino suo qui hec scribi fecit et clausit* (12). Mancats d'informació com estem de la història del castell i de les seves relacions amb l'Església de Mataró, no podem explicar el perquè d'aquesta escriptura, si bé fóra probable pensar que en disposar d'uns mínims drets jurisdiccionals, el feudal del castell en aquell moment no trobés altre notari en funcions que el rector de la parròquia de Santa Maria. Sigui com sigui, aquest és el primer testimoni d'activitat notarial al redòs del feudal del castell de la vila.

La segona referència documental d'aquesta escrivania ens la proporciona una escriptura del prolífic barceloní Bartomeu d'Hostalric, notari de nomenament reial, que el 1325 trobem signant com a notari del terme i jurisdicció del castell de Mataró per manament de Ballester, senyor del castell (possiblement es tracti d'un castlà): *Bartholomei de Hostalricho publici totum termini et juredictionis Castri de Matherono notario et etiam auctoritate regia per totam terram et dominationem Illustrissimi domini Regis Aragonum qui hoc instrumentum invenite in scribania dicti termini in pergamino redactum* [...] *et de mandato nonalulis dicte Ballistani domini Castri de Matherono clausit* (13).

De Bartomeu d'Hostalric, possiblement el primer regent de l'escrivania de la cúria del castell de Mataró, n'hem conservat documentació fins l'any 1350, de tipologia molt diversa. Ens dóna la impressió que aquest notari simultanejà la feina de la cúria senyorial amb el quefer quotidià d'un

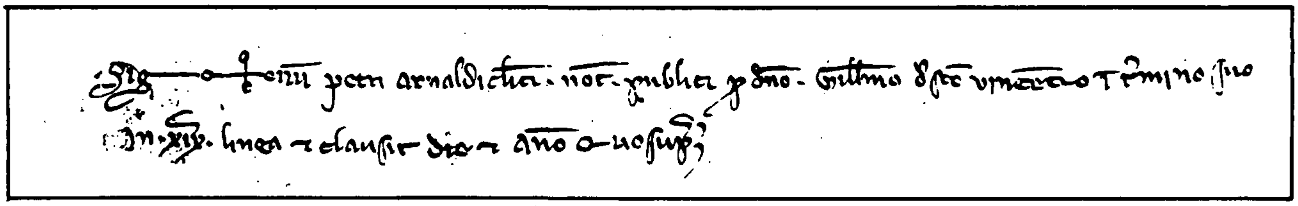

Signatura de Pere Arnau, notari públic del senyor Guillem de Sant Vicenç pel seu terme (1331). MASM: P.M. s. XIV, núm. 40.

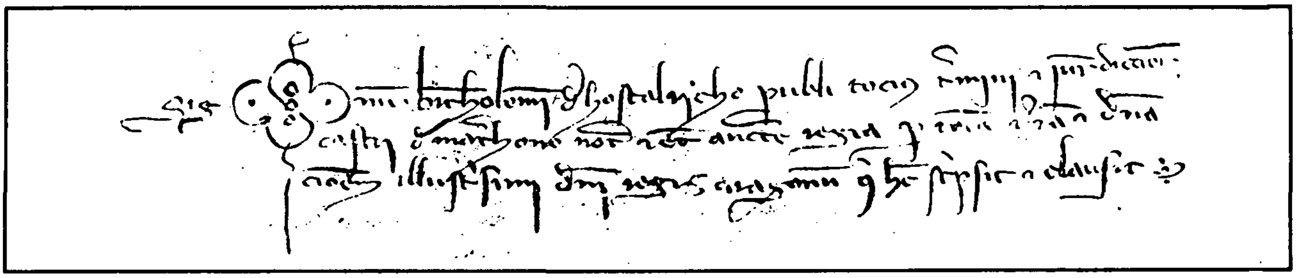

Signatura de Bartomeu d'Hostalric, de tot el terme i jurisdicció del Castell de Mataró, notari públic, i autoritat règia per totes les terres i dominacions de l'Il.lustríssim Senyor Rei d'Aragó (1343). MASM: P.M. s. XIV, núm. 58.

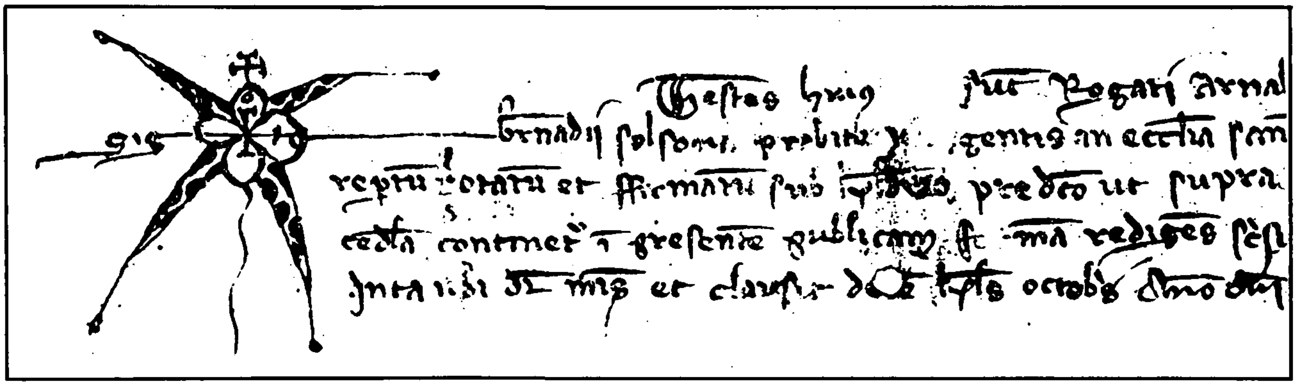

Signatura de Bernat Solsona, prevere regent a l'església de Santa Maria de Mataró i notari públic de la mateixa pel Rector de l'església abans esmentada (1348). MASM: P.M. s. XIV, núm. 62.

notari particular. L'existència coetània de molts altres notaris públics que exerciren la seva art a la vila la primera meitat d'aquest segle fa pensar que, a diferència d'altres indrets de Catalunya on els notaris s'adaptaven a jurisdiccions que els emparaven amb caràcter de monopoli dins dels territoris, a Mataró s'hi practicaria una coexistència pacífica en l'exercici notarial sense exclusivismes.

La tercera referència i potser la més important de l'escrivania de la cúria del castell de Mataró la datem quan la reina Elionor fou senyora del castell per concessió que li féu el seu marit, Pere el Cerimoniós, el 1353. En aquests moments, la jurisdicció del castell degué experimentar alguna ampliació, fugint del "civilet" que fins llavors presumim que existia. L'1 de febrer del 1354, la reina nomenà Bernat Siprés procurador del castell i lloc de Mataró i li encomanà l'administració de justícia: *quam in ibi habemus jus et justitiam* (14). Quatre dies després, la reina Elionor nomenà el notari Pere de Fonoyeda escrivà de la cúria del castell i lloc de Mataró, amb l'encàrrec d'escriure i confeccionar els processos, atestacions, sentències i altres escriptures necessàries a l'esmentada administració, essent-li permès, a expenses seves, proveir-hi substituts:

> *Nos Alienora etc. Tenore presencium comittimus sive commedimus vobis Petro Fonoyeda notarii quod sitis scriptor curie Castri et loci nostri de Materone et termini sui. Ita quod nos quamdiu nobis placuerit sita scriptor curie antedictum et scribatis ac conficiatis omnes processus acta attestaciones sentencias et quaslibet alias scripturas ad dictam curiam quomodolibet spectantes et omnia alia faciatis et exerceatis quecumque per alium scriptorem dicti Castri et termini sui consuerverit hactenus fieri seu etiam exerceri et habeatis inde pro vestro salario seu labore jura debita ac eciam assueta.*
> *Nos enim mandamus herum serie procuratori nostro in dicto castro baiulis et hominibus Castri eiudem et termini sui quod vos dictum Petrum scriptore dicte curie habeant et teneant vobisque respondant de juribus assuetis quamdiu tibi placuerit ut est dictum in cuius rei testimoneum presentes fieri jussimus nostro sigillo munitas. Datis Barchinone quinta die februarii, anno predicto* (1354) (15).

No tenim constància documental del temps que el notari Pere de Fonoyeda exercí de notari-escrivà a la cúria del castell de Mataró, però ens inclinem a pensar que ho seria poc temps donat que un altre notari, el barceloní Pere Martí, el trobem signant pocs anys després, el 1356, com a notari públic d'autoritat règia per totes les terres i dominacions de *l'Il.lustre senyor Rei* i per tot el terme i jurisdicció del castell de Mataró (16). El 1359, aquest mateix notari signa una altra escriptura on a més de l'encapçalament esmentat, afegeix que actua per manament del lloctinent i procurador del castell de Mataró, Guillen Ça Guera, pels llibres de la cúria del castell: ... *predicti hec scripsi et etiam clausi de mandato michi facto pro venerabile Guillelmum ça Guera locumtenentem procuratorem dicti Castri de Matherone pro ut de dicto mandato plenius* (...) *pro librum curiem dicti Castri* (17).

El quart possible regent de l'escrivania de la cúria del castell de Mataró pogué ser-ho el notari barceloní Pere de Pujol, també notari de nomenament reial, que entre els anys 1369 i 1377 redactà i clogué confessions dels vassalls del terme per encàrrec del feudal Pere de Màrgens (18).

L'escrivania de la cúria del castell de Mataró s'hauria desenvolupat en el decurs d'aquest segle fins esdevenir l'administració de justícia més important del terme. Potser investigant la documentació que s'ha conservat dels notaris que la varen regentar es podria reconstruir la seva evolució i analitzar-ne les competències fins la seva desaparició la centúria següent, en ser traspassada al comú.

* * *

NOTARIS ACTUANTS A MATARÓ (*)

SEGLE XIV.

Notaris eclesiàstics:

1300/02	Jaume d'Orís, rector i notari de Mataró.
1302	Guillem Colomer, prevere, escriptor jurat del rector Orís.
1309/25	Berenguer des Bosc, rector i notari de Mataró.
1318/22	Pere Arnau, clergue, notari públic del rector Bosc pel senyor Guillem de Sant Vicenç.
1348/51	Bernat Solsona, prevere i notari regent del rector.
1348	Ponç Roca, vicari.
1372	Berenguer Ferrer, vicari i notari públic del rector de Mataró, Guillem de Sant Vicenç.
1381/85	Berenguer Ravell, prevere, vicari i notari públic del rector de Mataró, Hug de Gerald.
1388	Francesc de Sant Lleó, prevere, notari regent del rector de Mataró, Pere Guillem Gaufred.

Notaris laics:

1300/16	Jaume de Letenal, públic de Barcelona.
1305/50	Bartomeu d'Hostalric, autoritat règia, notari públic de Barcelona; notari del terme i castell de Mataró.
1308	Francesc Vila, notari públic de Barcelona.
1308/18	Ferrer de Calders, notari públic de Barcelona.
1309/10	Margarit Sunyer, notari públic de Barcelona.
1316	Guillem Turell, notari de Barcelona.
1317	Nicolau de Samares, notari.
1317	Pere Vives, autoritat règia, notari públic de Barcelona.
1320	Jaume de Comarena, notari públic de Barcelona.
1323/35	Jaume Net, autoritat règia, notari públic de Barcelona.
1323	Guillem de Grau, notari públic de Barcelona.
1324	Guillem Borrell, notari.
1326/29	Berenguer Simons, notari.
1328	Berenguer de Vallseca, notari públic de Barcelona.
1331	Bartomeu Marc, notari públic de Barcelona.
1333	Jaume de Coll, notari públic de Barcelona.
1333	Simó de Besalú, autoritat règia, notari públic.
1334	Francesc de Torre, notari públic de Barcelona.
1337/38	Joan Salat, autoritat règia, notari públic de Barcelona.
1339	Francesc de Caselles, notari públic de Barcelona.
1339	Guerau d'Oliva, notari.
1340	Berenguer de Castellar, notari públic de Barcelona.
1340	Guillem Turell, notari.
1340/42	Bernat Arnau, notari.
1342	Pere de Folgueres, notari públic de Barcelona.
1342	Jaume de Merola, notari públic.
1342/55	Bernat de Torre, notari públic de Barcelona.
1342/79	Pere Martí, autoritat règia, notari públic de Barcelona; notari de la cúria del castell de Mataró.
1352/56	Pere de Fonoyeda, autoritat règia, notari públic de Barcelona; escrivà de la cúria del castell de Mataró.
1354	Pere de Goser, notari.
1354	Bernat de Puig, notari.
1354	Berenguer de Puig, notari.
1354	Guillem de Puig, notari.
1355	Ponç Vives, notari.
1356/96	Bernat Nadal, notari públic de Barcelona.
1355	Romeu de Sarrià, notari.
1359	Francesc de Lardenosa, notari públic de Barcelona.
1366/68	Guillem de Montmany, notari públic de Barcelona.
1369/77	Pere de Pujol, autoritat règia, notari públic de Barcelona; possible regent de l'escrivania del castell de Mataró.
1374	Pere Ça Closa, notari de Barcelona.
1384	Pere Coll, autoritat règia, notari públic de Barcelona.

Font: Documentació notarial d'Arxius Públics i Privats de Mataró.

(*) Quan apareixen 2 dates correspon a la primera i darrera escriptures documentades del notari, sense que això pressuposi l'existència d'una seqüència contínua.

En pugna per l'assoliment de la seva autonomia, les parròquies del terme del castell de Mataró s'inscriuen en l'ampli moviment municipalista que s'inicia a la Catalunya del segle XIV a la recerca de l'exercici de la pròpia sobirania (19). La primera fita d'aquest llarg camí fou el privilegi que Alfons el Magnànim concedí a la vila de Mataró el 7 de juny de 1419, pel qual la localitat restà incorporada al reial patrimoni, deslligant-se per primer cop dels vincles feudals que l'unien amb el senyor del castell de Mataró, llavors micer Antoni Torres com a tutor del menor Baltasar de Màrgens, titular efectiu del senyoriu. Les parròquies del terme del castell (Mataró i Sant Andreu i Sant Vicenç de Llavaneres) es convertiren en viles reials pel preu de 4.000 florins d'or i la redempció traspassà la gestió de la jurisdicció senyorial (els "mer i mixt imperis": jurisdicció civil i criminal) i els drets, rendes, servituds i potestats del castell a la cúria del batlle del terme i a l'incipient municipi de Mataró. L'escrivania i la notaria de la vila, per aquest document, podran ser gestionades per la Universitat:

> [...] *E de present Vos Señor los incorporats e units a aquell axí e en tal forma que quiscu sia Rey d.Arago e Señor de Barchinona hage esser e sia en per tot temps Senyor inmediat del dit Castell de Matero e de la Castlania de aquell e de la dita Vila perroquias e termens dessus dits e del mer e mixt imperi e de las ditas jurisdictions rendas scrivania notaria censos potestats drets senyorias servituds molins forns fruits emoluments officis rendas fogonias corrodorias e altras qualsevols cosas drets e bens dels dits Castell Vila e terme parroquias e territoris llurs* (20).

No tenim notícies documentals del primer terç del segle XV que ens orientin sobre l'organització de l'escrivania i notaria de la vila i parròquies del terme del castell de Mataró, si bé per documentació posterior, hauríem d'inclinar-nos a pensar que aquest servei encara no estaria regularitzat pel municipi i que els habitants del terme continuarien contractant a les escrivanies públiques dels rectors o amb els notaris laics "en trànsit" que circulaven per la comarca. Suposem que el Consell de la vila, després de la satisfacció d'una quantitat tan considerable per a la seva redempció, aniria escàs de recursos financers i que hom tendiria a practicar economies en detriment de l'estructuració dels diferents serveis municipals.

En aquest llarg camí vers la plena autonomia municipal, els jurats del terme del castell de Mataró obtingueren d'Alfons el Magnànim el 8 de novembre del 1424, la confirmació de les concessions fetes i la consideració per a la vila de "carrer de Barcelona", amb el gaudi de les mateixes llibertats, usos, costums i privilegis que aquella ciutat (la presa de possessió del "nou carrer" l'efectuaren els consellers de Barcelona els dies 25 i 26 de febrer del 1425) (21).

Quan el nou *status* de la vila començava a adquirir carta de naturalesa, Alfons IV, el mateix monarca que els havia redimit, empenyorà el terme dos anys després de les darreres gràcies, a favor del ciutadà barceloní Pere Destorrent, afegint-hi el 1436 els dominis directe i al.lodial a la concessió. No serà fins el 28 de desembre del 1455 que, amb el pagament de 2.500 lliures, el feudal s'avingui a retornar el seu domini al comú (22). Abans d'aquesta data, però, comencem a tenir informació de l'escrivania i notaria de la vila de Mataró.

Per fonts documentals indirectes (d'una escriptura posterior) (23) consta que Joan de Corbera, batlle general de Catalunya, concedí l'arrendament de l'escrivania i notaria, les taules de la carnisseria i els drets de tallar carn i de mesuratge, per un cens anual de 30 florins, a favor de Bernat Ferrer, mercader i ciutadà de Barcelona, resident a Mataró. No s'especifica la data d'aquesta concessió, però ens inclinem a pensar que deuria ser feta abans que la vila de Mataró fos desinfeudada, aproximadament vers l'any 1440, data en la qual es comencen a trobar escriptures notarials signades pel mateix arrendatari, Bernat Ferrer, i pel seu regent, el notari reial barceloní Bartomeu Agell:

> *Attendentes et considerantes honorabili Joannem de Corbaria militem quoddam Bajulie Cathalonie Generalem utilitate Curie Rege previsa cognita et attenta stabilisse et in emphiteosimi perpetuam concessie honorabili Bernardo Ferrarii civi Barchinone habitatori Ville de Matareone et suis et quibus vellet perpetuo sub certo anno censu in tracta triginta florenorum de aragona de tabulas carnisserie et ius sciendi carnes quescumque in preffati Villa et scribaniam et notariam dictorum Ville et parrochie* (24).

Aquesta concessió fou revocada per la ferma oposició de les parròquies del terme del castell de Mataró (*in actu licitionis dictarum Ville et parrochie se oppohussi aut contradixissi nec non protestasse ratione premissorum* (25)) que obtingueren la renúncia de Bernat Ferrer (*et attenta renuntiatione facta de predictis per dictum Bernardum Ferrarii...* (26)) i el nou arrendament de l'escrivania i notaria i altres drets a favor dels jurats de la vila de Mataró Pere Vilardell, Francesc Roig àlias Mas i Esteve Pongem el 21 de desembre del 1446, concessió signada per l'honorable Jaume Gener, regent de la batllia general de Catalunya en absència del seu titular, l'honorable Arnau de Fonolleda:

> *Gratis et ex certa sciencia sive iuris alieni preiuditio stabilimus et in emphiteosimi perpetuam damus atque concedimus vobis Petro Vilardell Francisco Roig alias Mas Stephano Pongem dicte parrochie Sancte Marie de Materone juratis anno presentis dictorum Ville et parrochie Stephano Mates Olmi habitato-*

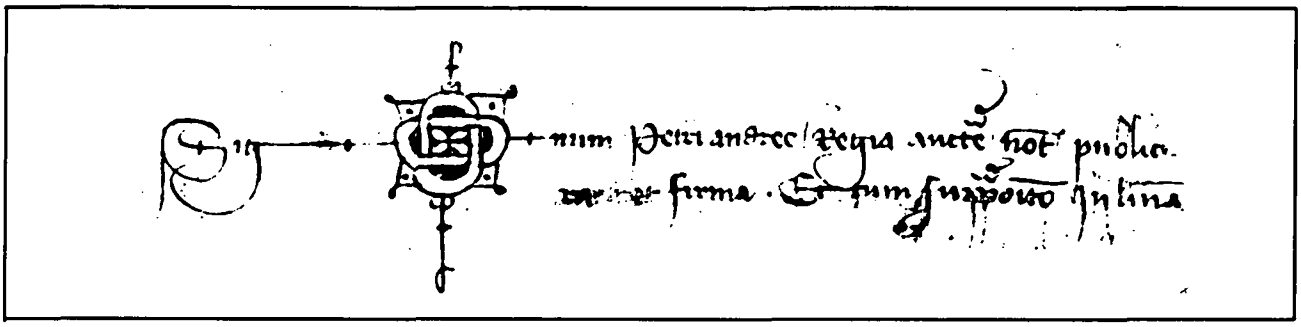

Signatura de Pere Andreu, règia autoritat, notari públic de Barcelona (1402). MASM: P.M. s. XV, núm. 94.

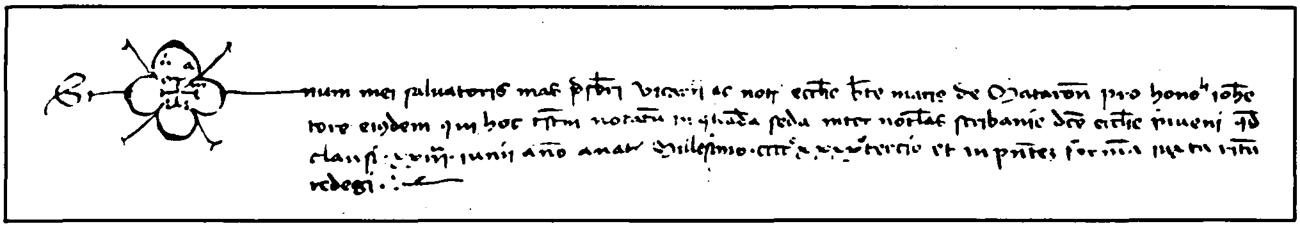

Signatura de Salvador Mas, prevere, vicari i notari de l'església de la Beata Maria de Mataró per l'honorable Joan Comes, rector de la mateixa (1435). MASM: P.M. s. XV, núm. 109.

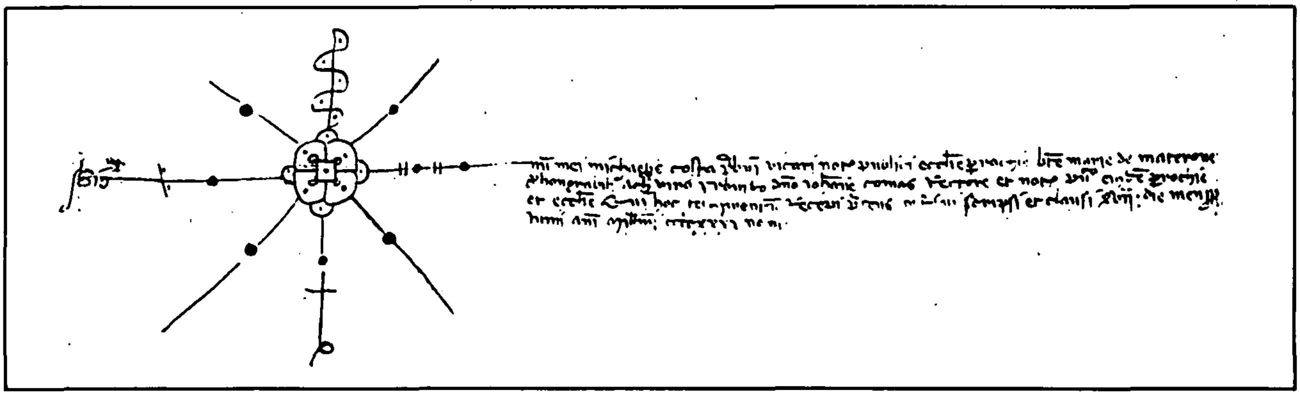

9- Signatura de Miquel Costa, prevere, vicari i notari públic de l'església parroquial de la Beata Maria de Mataró per l'honorable i prominent baró En Joan Comes, rector i notari públic d'aquesta parròquia i església (1447). MASM: P.M. s. XV, núm. 115.

ri parrochie Sancti Martini de Mata nunc vero civi Barcinone Bartholomeo Feu Petro Comes Mathei Morera et Petro Mayor presentibus sindicis auctoribus dicte Universitatis et singularum eiusdem scribaniam et notariam dictarum Ville et parrochie ach terminorum dicti Castri de Matarone cum lueriis salariis emolumentis et eius juribus et pertinentiis universis debitis et assuettis suos et que dicta Universitatis et seu notarii regia auctoritate creati a dicta Universitate causam habentes habeant seu percipiat libere integre et complete (27).

L'arrendament de l'escrivania, notaria i altres drets a favor de la vila de Mataró especifica l'exclusivitat en l'exercici d'aquests serveis de la Universitat i s'assenyala una pena de 100 sous als que actuïn en cas contrari (28).

Per documentació posterior (29), sabem que a partir de la revocació de l'arrendament fet a Bernat Ferrer, la Universitat organitzà mínimament l'escrivania i notaria de Mataró, amb la dotació de certa quantitat per a satisfer les despeses que l'exercici de l'activitat notarial comportava, sense, però, proveir la plaça de notari d'una forma estable i fixa, beneficiant-se de l'existència dels notaris dits "de trànsit". Les tasques a desenvolupar a l'escrivania de Mataró deurien ser moltes i la retribució escassa, i els notaris no s'aturaven a la vila a rebre actes i contractes o ho feien rarament (30).

Considerant el desgavell que suposa la irregularitat en l'exercici notarial i la necessitat real de disposar d'una escrivania oberta i 'ben governada', després de moltes deliberacions, el Consell de la vila es decidí a arrendar-la de nou (31). Possiblement també, aquesta decisió naixia del fet que les necessitats financeres del municipi a les envistes d'una nova redempció, els impel.lia a cercar els recursos suficients d'una forma ràpida i beneficiosa. En efecte, l'escrivania i notaria de Mataró i altres drets municipals foren arrendats al seu primer titular, el ciutadà barceloní Bernat Ferrer, el 24 de juny del 1454, un any abans que les viles i par-

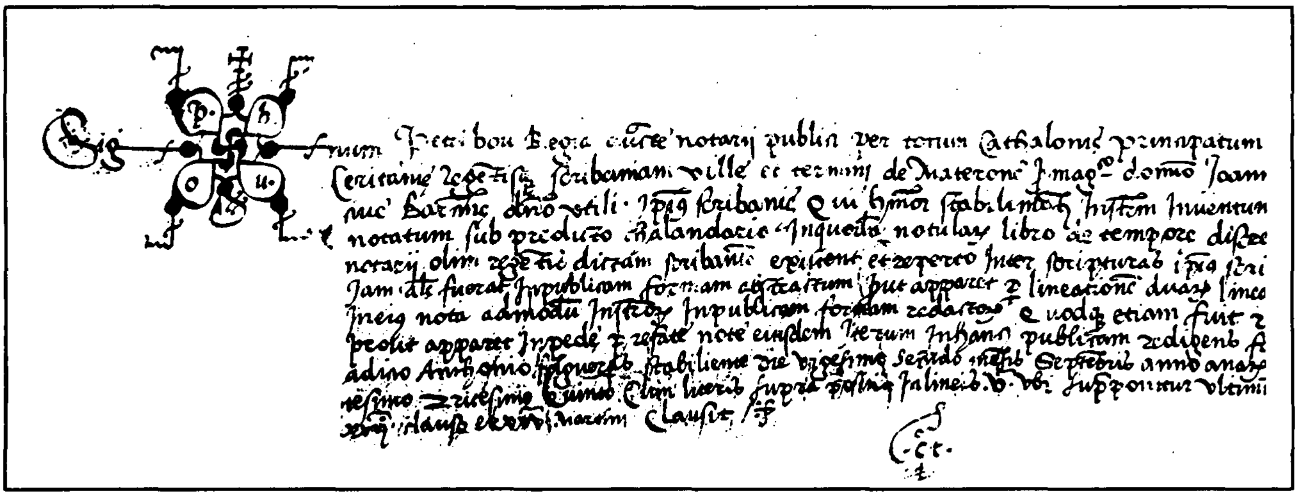

Signatura de Pere Bou, autoritat règia, notari públic per tot el Principat de Catalunya i comtats del Rosselló i Cerdanya, regentant l'escrivania de la vila i terme de Mataró pel Magnífic Senyor Joan Àngel Ferrer Despuig, ciutadà de Barcelona, senyor útil d'aquesta escrivania (1512). MASM: P.M. s. XVI, núm. 153.

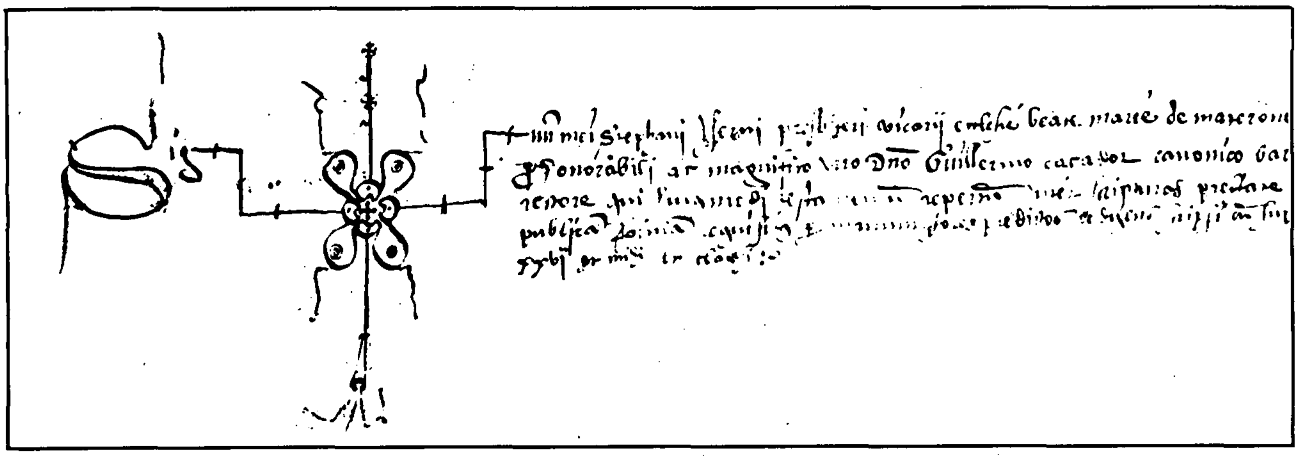

Signatura d'Esteve Isern, prevere i vicari de l'església de la Beata Maria de Mataró i notari d'aquesta per l'honorable i magnífic Baró Senyor Guillem Caçador, canonge de Barcelona i d'aquesta església Rector (1520). MASM: P.M. s. XVI, núm. 157.

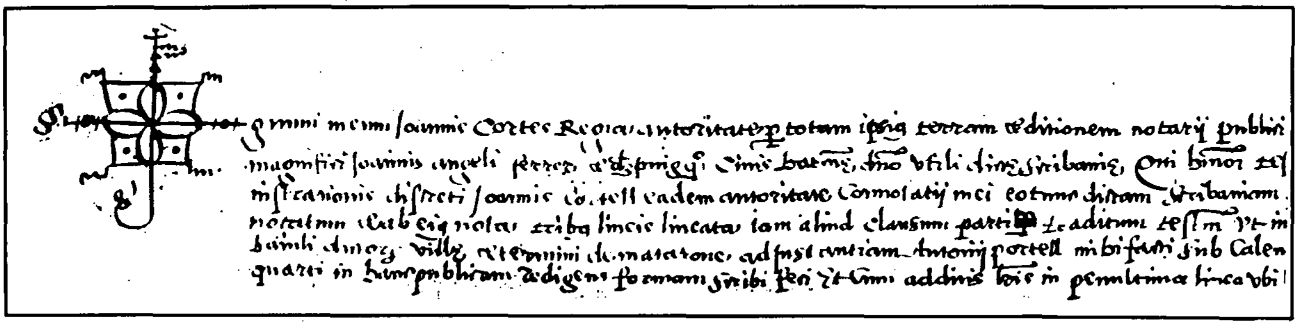

Signatura de Joan Cortès, règia autoritat, notari públic regentant l'escrivania pública de la vila i terme de Mataró pels hereus i successors del Magnífic Joan Àngel Ferrer i Despuig, difunt, ciutadà de Barcelona i senyor útil de l'esmentada escrivania (1538). MASM: P.M. s. XVI, núm. 171.

ròquies del terme del castell de Mataró retornessin al comú. Els jurats Esteve Mates, Joan Soler i Esteve Masgròs, de Mataró, i Llorenç Catà, de Sant Andreu de Llavaneres, amb l'anuència del batlle de Mataró, Pere Vilar "estableixen" o arrenden en la data esmentada l'escrivania i notaria, l'escrivania de la cort del batlle, les taules de la carnisseria i el dret de mesuratge a Bernat Ferrer, amb l'especificació que aquests béns pertanyien a la Universitat de Mataró pel títol d'establiment emfitèutic i concessió feta per l'honorable Jaume Gener l'any 1446:

> *... stabilimus et in emphiteosimi damus et concedimus vobis dicto Bernardo Ferrarii (...) totam predictam scribaniam et notariam dictarum Ville et parrochiarum acb terminorum dicti Castri de Matarone acb scribaniam curie bajuli ipsarum parrochiarum et termini cum omnibus lueriis salariis emoluentis et eius juribus et pertinentiis eiusdem* (32).

Aquest arrendament fou fet a perpetuïtat per un cens anyal de 4 morabatins alfonsins d'or i 9 sous barcelonesos i amb la condició que l'arrendatari tingués per regent a l'escrivania un notari de nomenament reial (*notario regia auctoritate*) i que aquest, sense cap despesa pel municipi, regentés l'escrivania de la cort del batlle de la vila, fes d'escrivà a les eleccions per a la batllia i consell i col.laborés en la realització dels "talls" o exaccions que la Universitat disposés (33).

La documentació que s'ha conservat demostra que Bernat Ferrer prengué possessió de l'escrivania i notaria de Mataró i que el seu regent, el notari Bartomeu Agell, ultra la contractació ordinària a la notaria de la vila, fou present a les sessions de la batllia i present a les eleccions per a la provisió dels càrrecs municipals (34). L'arrendament fet a favor de Bernat Ferrer, de semblant manera que la concessió que Jaume Gener féu als jurats de Mataró el 1446, inclou una clàusula que remarca l'exclusivitat en l'exercici de les seves funcions a l'arrendatari, assenyalant, també, les penes que s'imposarien en cas de contravenció d'aquest monopoli (35). Tot fa pensar que Bernat Ferrer i els seus regents exercitarien aquesta facultat des del moment de la signatura d'aquest contracte.

Ignorem quines foren les motivacions que induïren els jurats de la vila de Mataró a arrendar l'escrivania, notaria i altres drets a favor de Bernat Ferrer, la mateixa persona contra qui, anys enrera, la vila pledejà amb èxit. Seria factible la hipòtesi que Ferrer fos l'únic en disposició de garantir el bon funcionament de l'escrivania, preocupació que, com hem vist, assetjava els homes del Consell de l'anterior dècada.

La primera institució que resultà perjudicada pel caràcter monopolitzador de l'exercici notarial a la vila de Mataró o, com resen els documents, per l'existència que en resultà d'aquest lloguer d'una *escrivania de distret* (de districte) o *forçada* (per l'obligació d'haver-hi d'actuar i contractar) fou la parròquia de Santa Maria de Mataró, que es mantenia en la possessió i exercici d'una activitat que ja li era secular. Els jurats de la vila aviat se n'adonarien, també, dels perjudicis que per a la població de Mataró l'arrendament amb la clàusula privativa els podia reportar.

El primer senyor titular de l'escrivania de Mataró, acollint-se a la prerrogativa que li conferia el títol d'arrendament, faria publicar al batlle de la vila diverses crides comminant a contractar i rebre actes a la seva escrivania, estipulant sancions per als contraventors; consta que així ho féu el 1472 (36):

> *Crida* [...] *publicada en dita Vila de Mataró per lo batlle de aquella a dos de maig de mil quatre cents setanta dos ab lo qual se prohibia que ningu rebes cartes de confessio o capbreus dins dita Vila y terme sino en poder de dit Bernat Ferrer y sos substituts* (37).

Avisos com aquest es repetirien al llarg d'aquesta centúria i la següent. El primer en reaccionar contra la pretensió districtual de Ferrer fou el rector de Mataró, que ja des de l'any 1457 (tres anys després de la signatura de l'arrendament) protestà el contracte intentant pledejar amb l'arrendatari. (38)

Els disturbis que sacsejaren el Principat de Catalunya les dècades centrals d'aquest segle i que continuarien fins després de la mort de Joan II (guerra civil i qüestió remença), deixaren pendent de resolució el conflicte que s'inicià a la vila de Mataró per l'afer de la concessió emfitèutica de l'escrivania i notaria. És previsible suposar que en aquest lapse de temps, les parts en litigi afermaren les seves pretensions i els seus drets, convivint en l'exercici notarial les dues escrivanies públiques de la vila: l'eclesiàstica i la de Ferrer i els seus successors.

El terme del castell de Mataró i les parròquies d'Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, el 1462 serien infeudades al militar Pere Joan Ferrer, que les governà com a "baró del Maresme"; el feudal obtindria el 1475 les jurisdiccions civil i criminal (el "mer i mixt imperi") per a tots els súbdits del seu terme, desarticulant les diverses cúries municipals preexistents.

Amb l'entronització de Ferran el Catòlic i amb l'actuació arbitral d'aquest monarca, es pactà la remissió feudal i amb el pagament de 8.000 florins (5.000 a compte de l'erari reial, 2.000 a compte de les parròquies afectades i 1.000 a cens a favor del feudal), el rei incorporà al reial patrimoni els territoris de la "baronia del Maresme" el 31 de juliol del 1480, mitjançant un privilegi concedit a tal efecte.

Per aquest important document, prou conegut (39), es reorganitzaren les administracions municipals de justícia, estipulant-s'hi les competències dels batlles de les diferents localitats. Com és usual a les escriptures de l'època, hi persisteix la confusió dels termes 'notari' i 'escrivà', utilitzats indiscriminadament en les seves dues accepcions. Per aquest privilegi, ens consta que la vila de Mataró era l'única de les parròquies del territori del baró que disposava de notari fix per actuar a la cort del batlle i que a les altres localitats del terme hi subsistien els notaris de "trànsit".

Una concessió posterior, el "Privilegi de Abilitació de la scrivania", del 10 de març del 1481, donà les darreres instruccions per a l'organització i funcionament de l'administració local de justícia; aquest document especifica i amplia un fragment del privilegi de Ferran el Catòlic del 1480 pel que fa a les competències i jurisdicció del batlle de

Mataró essent a la vila el batlle de Barcelona, al qual s'ordena que no s'endugui la documentació processal de la vila i que actuï amb el notari de Mataró:

> ... *haie a deixar lo dit batlle de Barcinona en poder del scriva de Matero perque lo Batlle de Matero apres de partit aquell puixa administrar justicia los quals processos e actes civils e criminals haie a fer e exercir lo dit Batlle de Barcinona ab lo notari de la Vila de Matero e no ab algun altre* (40).

Els privilegis que concedí Ferran el Catòlic foren els instruments que utilitzaren els jurats de la Universitat de Mataró per a resoldre les diverses irregularitats de l'administració local. Una d'aquestes irregularitats, els efectes perniciosos de la qual ja s'experimentaven, era l'afany monopolístic de Bernat Ferrer i els seus successors immediats (els seus fills Arnau i Jaume) en l'exercici de l'art de la notaria a la vila de Mataró. Consta que l'any 1480, la Universitat interposà un plet al senyor titular de l'escrivania, fent causa comuna amb el rector de Mataró, el qual, sense èxit, intentava des dels anys setanta que la resolució d'aquest conflicte de competències fos jutjat per l'audiència eclesiàstica (41), mantenint-se, però, en l'exercici del seu dret a l'escrivania parroquial.

El 12 de juliol del 1483, a instàncies de Jaume Ferrer, fill i successor del difunt Bernat Ferrer en la regència de l'escrivania de Mataró, l'Infant don Enric d'Aragó, duc Sogorb i lloctinent general del Principat de Catalunya, féu publicar al batlle de la vila de Mataró una crida en la qual *appena de cinch cents florins de or* es comminava als habitants de la vila que *no gosen contractar ni fer actes alguns ab los vicaris ni altres notaris per lo Rector dins lo dit terme*. Jaume Ferrer instà la publicació d'aquest avís perquè amb el rector de Mataró, el canonge barceloní Joan Comes, hi mantenia un plet la resolució del qual encara no havia estat dictada (*estant aixi la causa pendent e indecisa*) i que no obstant això i contra les Constitucions de Catalunya (*es provahit que pendent plet ningunes coses deuen esser innovades ans totes coses fetes y attentades deuen esser restituhides al primer estament*), el rector de Mataró havia obert *una botiga en la casa de la Rectoria per tenir en aquella scrivania que hi fa esser un notari apellat Pere Morrull*. Per això insistí en l'ordre de prohibir l'activitat notarial a l'escrivania eclesiàstica i a demanar la restitució dels actes i contractes allí fets sota la pena esmentada (42).

La resposta del rector no es féu esperar: el 10 d'agost del mateix any, el seu procurador Jaume Vilar, presentà al batlle de Mataró un al.legat que, per afermar la seva argumentació, fou redactat i signat per Guillem Gomar, prevere i vicari de l'església de Sant Andreu de Llavaneres, terme i jurisdicció del castell de Mataró i notari públic per l'honorable Antoni Pol, rector i notari públic. En aquest al.legat, d'un to força pujat, el rector denuncia les pretensions de Jaume Ferrer respecte l'escrivania com a *nulles he no han fundament ningu de justitia* i *contra tota veritat*, defensant l'exercici del seu dret que és definit com a secular *passats de tres cents anys ensa*. El redactat insisteix en el dret dels rectors a rebre actes i contractes, ells o els seus vicaris i substituts, que no contravenia les Constitucions de Catalunya donat que mantenia la mateixa situació que els seus antecessors. Curiosament ressalta el fet que la confecció de testaments és la tasca més important de la seva notaria: *los testaments qui.es lo pus assencial part de notarie*; denuncia el seu adversari, acusant-lo d'haver aportat al litigi testimonis parcials i sense consistència jurídica: *son* [els testimonis] *persones illeterades que no saben quina cosa son contractes e parents seus e jovens qui han memoria de poc temps ensa*. L'acusa, així mateix, d'haver-li manllevat contractes i clients a causa de la guerra (*et per a incuria dels seus viccaris son han aportada la major part dels dits contractes o contrahents y d.asso es stada causa la pertubatio de la guerra*) i insta Jaume Ferrer al retractament i a dir la veritat a l'Infant, amb amenaces en cas de no fer-ho:

> *altrament* [...] *contra vos ... tots danys damnatges e missions e despeses e de les censures ecclesiastiques e de totes coses licittes de protestar estimant.vos la injuria contra la Isglesia feta si lo contrari feu sinch cents florins de or* (43).

L'al.legat del rector no fou tingut en compte i Jaume Ferrer féu repetir la crida els dies 18 i 26 d'agost del 1483 (44) en els mateixos termes que la primera. D'aquesta darrera data existeix una nova lletra en què l'Infant d'Aragó, a instàncies també de Jaume Ferrer, mana investigar el notari Pere Morrull, regent de l'escrivania del rector que públicament havia manifestat que *los actes y contractes que ell pren no ho fa per lo rector sino per si mateix y que ell deffendra los qui ab ell contractaran*, la qual cosa és considerada *molt gran perjuhi* per Ferrer (45).

La investigacio la practicaria Gaspar Mates, lloctinent del batlle de Mataró, el qual, després dels interrogatoris i declaracions, comminaria al notari Pere Morrull a restituir al senyor titular de l'escrivania de la Vila les escriptures per ell redactades. Morrull lliurà a Ferrer un debitori, dues àpoques (rebuts), una procura i un repertori de contractes *per obeyr als manaments del Senyor Rei lliurant aquelles com a forçat* (46).

La resolució d'aquest conflicte no va satisfer en absolut els habitants de Mataró que, molt sensibilitzats pels abusos patits (només feia quatre anys que s'havien redimit del "Baró del Maresme"), veien en les pretensions de Jaume Ferrer un perill a les seves llibertats. El 6 de novembre del

1484, el batlle de Mataró Salvador Catà, amb repic de campanes, aplegà els vilatans, que escolliren Salvador Portell, Bernat Vilardell i Antoni Feliu àlias Morera, tots de Mataró, per:

> *demanar e haver consell de alguns juristes de e sobre certs stabliments fets en temps passat a la Vila per lo Senyor Rey com encara fets per la Vila a n.En Bernat Ferrer quoddam e aço per quant Jaume Ferrer fill del dit Bernat Ferrer preten e vol pretenir l.escrivania de Matero la qual ell preten esser sua esser forçada e axi palesament o ha dit als jurats de la Vila e altres que nengun altre notari en dita Vila no pot pendre contractes publics si donchs no demana licencia al dit Jaume Ferrer lo.que es contra privilegis e libertats de dita Vila.*

En aquesta assemblea s'insistí que *per semblant raho* havia estat revocat el primer establiment o arrendament fet a Bernat Ferrer i que la pretensió de districtualitat atemptava *lo novell privilegi obtengut del Senyor Rey per lo qual tots los poblats en dita Vila e terme se poden alegrar dels costums usus libertats de la Ciutat de Barchinona* i que cedir en aquesta qüestió era *encativar e tenir per catius los poblats de dita Vila y terme.*

La consulta demanada fou feta als *quatre juristes los millors e pus antichs que.ls ha semblat entre los quals son los advocats de la Ciutat de Barchinona*, i un cop practicada, el batlle tornà a congregar la parròquia el 4 de desembre. En aquesta reunió, els comissionats informaren de les seves gestions i que, havent mostrat els títols d'arrendament *e ruminats e encara moltes rahons fetes al contrari*, els juristes dictaminaren a favor de la vila, per la qual cosa els congregats insten el batlle que els convoqui de nou per crear i *reffermar lo sindicat per deffensio de la cosa publica.*

A la nova assemblea, celebrada dos dies després (el 6 de desembre), els habitants de Mataró es pronunciaren sobre la qüestió. Els consellers Pere Seguí i Segimon Micer manifestaren la seva negativa a col.laborar en semblant empresa per temor que Jaume Ferrer, el senyor titular de l'escrivania, *procuras a la dita Vila dans e despeses.* Dos altres consellers, Lluís Pou i Joan Morot, es decantaren en favor de la constitució del sindicat *per util e profit a la Universitat e per fer servar les libertats e privilegis que costen a la Vila carn e sanch.* Pere Seguí i altres insistiren en les reserves que l'acció proposada podria generar (*te dupte que aço no fos en gran dan de la cosa publica*) i que seria necessari *el bon consell e encara consultar a son Rey e Señor o son lloctinent.* El conseller Morot, recollint la proposta de Seguí, recomana la intervenció reial en la contesa *demanant.li justicia com aquesta Vila sta en perdicio de haver libertats e aço demanant per vul de tot lo poble.* Després d'aquestes deliberacions es procedí a la signatura del "sindicat". Foren molts els mataronins que es negaren a *fermar*, però malgrat les pors, hom decidí tirar endavant, tot i la protesta expressa del jurat Pere Seguı que, en la seva defensa, assenyalà que entre els qui signaren aquest sindicat n'hi havia alguns que també havien signat l'establiment fet a Bernat Ferrer el 1454 i que en funció d'això, del trencament de la promesa feta, temia que *dita Vila fos vexada o molestada* i que *dits tals que fermen dit sindicat en tal cars paguen tals despeses qui.s seguirien de llurs bens propis e no de la Universitat* (47).

No es disposa de més informació coetània per analitzar l'actuació d'aquest sindicat; per documentació posterior, sabem que vuitanta-quatre vilatans s'hi adheriren i que uns quaranta el protestaren, que l'acord consiliar no fructificà (així ho especifica el document), *per causa de les perturbations havia a les hores en dita Vila y en lo present Principat y per causa que ja tenian introduhida litte ab dit Ferrer* i que es va atribuir el fracàs a *error negligentia y descuyts dels officials y ministres de dita Universitat y per no haver usat del dit privilegi del Rey Alfonso de la manera que devian y que a dita Universitat convenia* (48).

Ferrer i els seus successors varen mantenir, contra tots els obstacles, la titularitat de l'escrivania i notaria de Mataró els segles següents, com a monopoli exclusiu. L'oposició de l'Església i del municipi a la seva possessió es manifestà proces-

SENYORS TITULARS DE L'ESCRIVANIA DE MATARÓ

1419	Universitat de Mataró.
1440? - 1446	*Bernat FERRER.*
1146 - 1454	Universitat de Mataró.
1454 - 1458	*Bernat FERRER* (+ 1458?)
1458 - 1482	*Arnau FERRER* (+ 1485?), fill de l'anterior.
1482 - 1495	*Jaume FERRER* (+ 1495?), germà de l'anterior.
1495 - 1512	*Joan Àngel DESPUIG ÀLIAS FERRER* (+ 1512?), casat amb *Enfrosina FERRER*, filla de l'anterior.
1512 - 1528	*Vídua usufructuària de Joan Àngel DESPUIG i hereus.*
1528 - 1560?	*Joan FERRER i DESPUIG*, fill de l'anterior.
1560? - 1590?	*Francesc FERRER i DESPUIG*, germà de l'anterior, casat amb *Àngela.*
1590? 1610?	*Gerònima de CORBERA FERRERA i DESPUIG*, filla de l'anterior matrimoni i casada amb *Lluís de CORBERA*, noble.
1610? - 16...	*Anna d'ARGENÇOLA CORBERA i DESPUIG*, filla de l'anterior matrimoni, casada amb *Gerònim d'ARGENÇOLA i BLANES*, noble.
S. XVIII-XIX	*Marquesos de Ayerbe y de Rubí.*

Font: MASM. A.R. Plec 21.

NOTARIS REGENTS DE L'ESCRIVANIA DE MATARÓ

(1440?-1458)	*Bernat FERRER*	Bernat Ferrer
		Bartomeu Agell
		Arnau Ferrer
(1458-1482)	*Arnau FERRER*	Pere Ros
		Joan Salvà
		Francesc Cervera
		Domènec Arabull
(1482-1495)	*Jaume FERRER*	Antoni Benet Joan
		Pere Marrull
		Francesc Torner
		Joan Cànoes
		Pere de Vic
		Miquel Gilabert
		Joan Corpa
		Joan Robert
(1495-1512)	*Joan Àngel DESPUIG ÀLIAS FERRER*	
		Joan Robert
(1512-1528)	Vídua usufructuària i hereus de Joan Àngel DESPUIG	Joan Robert
(1528-1560?)	*Joan FERRER i DESPUIG*	
		Joan Cortell
		Joan Coloma
(1560?-1590?)	*Francesc FERRER i DESPUIG*	
		Joan Cortés
		Pere Bou
		Antoni Puig
		Joan Pujol
		Geroni Serra Arnau
		Joan Piquer
		Salvador Lledó
		Antoni Cucurella
(1590?-1610?)	*Nobles d'ARGENÇOLA*	
		Pere Despuig
		Jaume Marfà
		Jaume Matas
		Antoni Montfort.

Font: Documentació notarial d'Arxius Públics i Privats de Mataró.

salment en un cúmul d'articulats i súpliques de procuradors, dictàmens d'advocats i interrogatoris judicials que culminaren en unes sentències que sempre foren favorables als senyors de l'escrivania de la vila. Aquest llarg procés, del qual en coneixem les principals fites (49) no acabaria mai i només la supressió de les escrivanies particulars decretada el 1862 amb la Llei del Notariat posaria fi a aquest litigi secular.

Malgrat les sentències favorables als obtentors de l'arrendament de l'escrivania, la parròquia de Santa Maria de Mataró continuà exercint l'art de la notaria en una botiga o *operatori obert* situat en un edifici annex a la Rectoria, beneficiant-se del fet que, sempre, el plet estava obert per les contínues recusacions. Els diferents rectors que residiren a la ciutat, continuaren redactant escriptures, ells o els seus vicaris i arrendant l'escrivania a notaris laics, tot i que aquesta pràctica els comportés algun disgust, com la negativa, el 1614, del notari Narcís Portell, de restituir les escriptures notarials per ell redactades al procurador del rector Jaume Prats, poc després del seu nomenament: *usurpant.se y apropiant.se iniuyto dit rector la dita clau* [de la casa o botiga de la notaria] *y escripturas tenint aquellas escondidas y amagadas y en part secretas cometent notable usurpatio y violentia digne de tot castich*. L'actitud d'aquest notari va provocar les ires del rector i la incoació d'un plet on el demandant sol.licità que l'infractor *ha y deu ser declarat ... perpetrant crim de usurpatio y detentio* [...] *y declarat per excomunicat y com a tal gitat del gremi de la isglesia instat per los fels xpians com axi sia de justitia del la qual excomunicatio no sia absolt fins aja fet condigne satisfactio y penitentia y esmanat danys y injurias a dit rector y a sa isglesia* (50).

Episodis com el transcrit formarien part de la dinàmica interna de la parròquia *més pingüe del Bisbat i de tota Catalunya*, com deixà escrit el rector Folquer al seu *Memorial* (51). D'aquest mateix document, datat a mitjans segle XVII, conservem una descripció de l'escrivania eclesiàstica i del seu funcionament:

> *Los vicaris i cinch notaris reben tota manera d'actes en nom del rector i un dels notaris, en una estancia baixa que té la torre de la Rectoria ab porta oberta al carrer, reb los actes i en esta estancia, que es diu la notaria de la Rectoria, guarda los protocols de tots los actes que es reben en nom del Rector.*

Si bé l'Església perpetuà l'activitat notarial al marge de les sentències que li foren adverses, el municipi va haver d'acceptar el veredicte (no sense protestar-lo esporàdicament) i, en conseqüència, els notaris públics que volien actuar a la vila, havien de fer-ho amb el vist-i-plau dels senyors titulars de l'escrivania, en funció del seu monopoli.

L'àmbit territorial del districte notarial concedit als successors de Bernat Ferrer va ser ampliat, sembla que amb èxit, a mitjan segle XVII; ens consta documentalment la queixa del síndic de la vila, Joan Antic Martí, en representació d'un grup de notaris de la vila que es sentien afectats per la mesura, adreçada a la Reial Audiència de Barcelona, plantejant plet als senyors de l'escrivania pública, llavors els nobles Argençola.

> ... *qua senus non acideant recipere seu testificare aliquod genere instrumentorum contractuum testamentorum ultimarum voluntarum et aliorum extra iudicialium in locis terminis et parrochiis de Vilassar Premia et de Argentona sub pena triginta librarum dignetur dominatio vestra...* (52).

L'exercici notarial a la vila de Mataró i pel que sembla, també a altres localitats de la comarca, pressuposava el pagament d'una entrada que

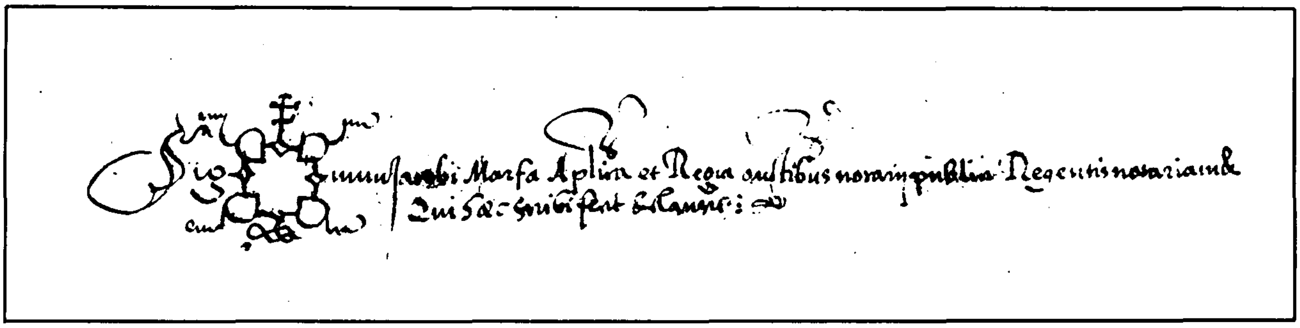

Signatura de Jaume Marfà, règia i apostòlica autoritat, notari públic, regent de la notaria i escrivania pública de la vila i terme de Mataró pels hereus i successors del Magnífic Francesc Ferrer i Despuig, difunt senyor útil de l'esmentada notaria i escrivania pública (1594). MASM: P.M. s. XVI, núm. 286.

els notaris havien de satisfer als senyors de l'escrivania i el lliurament d'una quantitat anual en concepte d'arrendament del servei, xifra que oscil.là al llarg dels segles, sempre, però, a benefici dels senyors titulars de l'escrivania. La transmissió hereditària dels protocols confeccionats estava prohibida, la qual cosa provocà més d'un problema econòmic a les vídues dels notaris, en ser privades de la possibilitat d'emetre còpia de les escriptures registrades. A la primera meitat del segle XVIII l'entrada que s'havia de satisfer per exercir de notari a la vila de Mataró havia arribat a ser de 100 lliures i el pagament anual (o cens) estava fixat a l'entorn de les 12 i 14 lliures, quantitats força respectables. Aquest increment del lloguer provocà crispacions en el gremi notarial i l'endegament d'accions de protesta que avui ens són conegudes (53).

Ens serà necessari prosseguir les investigacions i practicar anàlisis més exhaustives per a caracteritzar l'evolució d'una institució que a la nostra ciutat presenta reminiscències de caràcter feudal que ens indiquen fins a quin punt poden constatar-se pervivències d'antic règim tot al llarg de l'època moderna. Cal desmentir la fal.làcia que el feudalisme mor a Mataró amb el Privilegi de Ferran el Catòlic el 1480; l'escrivania, un monopoli senyorial, n'és un bon exemple del contrari.

Carles Marfà i Riera

NOTES.

1.- MASM: Arxiu del Rector, Plec 21. Art. 1 de l'articulat de Joan Fàbregues, procurador del Rector de Mataró (1588), ff. 13 a - 13 v.

2.- CARRERAS CANDI, Francesc: *Desenrrotllament de la institució notarial a Catalunya en lo segle XIII.* Pàg. 752.

3.- Faig constar el meu agraïment a Coral Cuadrada per les facilitats que m'ha donat per cotejar la documentació dels segles XI-XIV.

4.- MASM: A.R. Plec 41. Notaria. "Establiment de la escrivania de Mataró".

5.- MASM: A.R. Plec 21. f. 240 v. Permuta. Maig 1290.

6.- Íd. nota 1, article 2^{n}. ff. 13 v.

7.- MASM: A.R. Plec. 21. f. 241 a. Article 5è. de la Suplicació presentada pel procurador del Rector i el Síndic de la Universitat de Mataró (11 desembre 1587).

8.- AMM: Diversos, caixa 1. Privilegis 1.

9.- *Op. cit.* Pàg. 769.

10.- Vegi's l'apèndix documental de l'obra cit. de Carreras Candi, pàgs. 73-789.

11.- MASM: Per. 2. Marfà s. XIII-XIV. 18 kal. febrer 1319.

12.- MASM: Per. 2. Marfà s. XIII-XIV. 11 desembre 1318.

13.- MASM: Per. 2. Marfà s. XIII-XIV. 5 novembre 1325.

14.- ACA: Reg. Canc. 1565. ff. 150 v – 151 a.

15.- ACA: Reg. Canc. 1565. ff. 153 v. Agraeixo a J.A. Cerdà l'ajut en la transcripció.

16.- AMM: Pergamins s. XIII-XV. Àpoca dotal entre Berenguer Pons de Mataró i Alamanda, muller sua.

17.- MASM: Per. 2. Marfà s. XIII-XIV. Venda. 20 desembre 1359.

18.- ACA: Reial Patrimoni BF-3, ff. 1-133.

19.- PONS GURI, J.M. – LLOVET, J.: *El senyor del Castell de Mataró "versus" la universitat del terme.* "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria" (Mataró), núm. 14 (juliol 1982), pàgs. 31-36.

20.- AMM: Diversos, Caixa 1. Privilegis 1. ff. 2v.

21.- *Manual de Novells Ardits o Dietari del Antich Consell barceloní.* Núm. 1. Barcelona, 1892, pàg. 238.

22.- LLOVET, J. *La ciutat de Mataró.* Barcelona, 1959. Vol. I, pàg. 80.

23.- MASM: A.R. Plec 21. ff. 76v - 78a. Arrendament de l'escrivania a favor dels jurats de Mataró.

24.- Document citat, ff. 77v.

25.- Íd. anterior.

26.- Íd. ff. 78a.

27.- Íd. ff. 78a.-78v.

28.- *Ita quod dicta Universitatis seu ab ea causam habentes et non alius vel alii sint escriptores et notarii dactarum Ville et parrochie et curie bajuli predicte nech aliquis alius nisi dicti notario regia auctoritate creati a dicta Universitate electi seu causam habentes possint et valeant in dicta Villa parrochia ach terminis eorundem aliquos aliquos* [sic] *actus seu contractus seu escribanie exercere sive facere nech in dicta parrochia* [...] *quod si fecervit* [?] *postque eius presente stabilimentum intimatum erit in penam centium solidaroum curie regie applicandorum.* MASM: A.R. Plec 21. ff. 78v-79a.

29.- De l'establiment del 1454 fet a favor de Bernat Ferrer.

30.- *Attendentes etiam dictam Universitatem ex permento multorum annorum et alias incurrisse per dicta scribania potius dampna plurimas expensas propter salario que constitui habebant notario qui dictam scribaniam aseret quam utilitatem aliqua cum propter pacta dicte scribania emolumentis ius notarius non vellet in dicte Ville nioram facere et raro venire vellet pro instrumentibus et actibus recipiendis.* Doc. citat, ff. 83a-83v.

31.- *Attendentes etiam ipsam Universitatem ad eo ut predicta scribania modo modo* [sic] *debito et pro ut decet resatur et gubernatur proposisse et deliberasse in pluribus convocationibus per ipsam Universitatem et eius singulares...* Doc. citat, ff. 83v.

32.- Doc. citat, ff. 83v-84a.

33.- ... *absque aliqui salario scribere et seu scribi facere electiones bajuli et juratorum tallias ecclesie et alias etiam tallias que per Universitatis dicti termini et per ipsum juratorum fecit in hiis.* Doc. citat, ff. 84v.

34.- AMM: Pergamins. S. XV-XVI. Àpoques. 25/?/1458. Bartomeu Agell.
ACC: Not. Mataró. 1-3. Bartomeu Agell (1429-1458).
ACA: Not. Mataró. Consell 0-14 (1425-1454).

35.- El redactat és similar al transcrit a la nota 30.

36.- MASM: A.R. Plec 21. ff. 297a. Article 31 de l'articulat presentat pel síndic de Mataró en el plet contra Francesc Ferrer i Despuig (27 d'octubre de 1587).

37.- A MASM: A.R. Plec 21. ff. 242a., i referint-se a aquesta crida, el document la data el 1462, *en temps que les perturbations del Princep Carles staven mes enseses* (art. 11è. de la suplicació presentada pel procurador del rector i el Síndic de Mataró contra la sentència adversa dictada el 3 de juny del 1587).

38.- Aquesta dada surt esmentada al començament de la *Lletra del Infant de Arago ... al balle de la Vila y terma de Mataro*, MASM: A.R. Plec. 21 ff. 90v. 12 juliol de 1483: *...avem entes que cercha vint y sis anys ha que mossen Joan Comes canonge de Barcelona e rector de dita Vila de Mataro intenta plec contra En Berriat Ferrer.*

39.- MARFÀ, Carles: *Cinquè centenari del Privilegi de Ferran el Catòlic (1480-1980). El llarg camí vers l'autonomia municipal.* "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria" (Mataró), núm. 2 (juliol 1980).

40.- AMM: Diversos, caixa 1. Privilegis 1. ff. 15a.

41.- ... *Universitat y singulars de la Vila de Mataró ya en lo any mil quatre cents vuytanta tenian ple ab dit Bernat Ferrer* (MASM: A.R. Plec. 21. ff. 244v. Art. 21. ff. 244v. Art. 21 de la "Suplicació presentada...").
- *...esforsant.se lo dit rector que de la dita causa fos jutge lo official ecclesiastich pero apres de haver haguda sobre asso alterchatio lo dit Rector prossegui la causa en la audiencia del Señor Rey la qual prosequtio a cessat per temps de fa vuit anys* (MASM: A.R. Plec. 21. ff. 90v. *Lletra del Infant...*).

42.- Totes les cites corresponen a MASM: A.R. Plec 21, ff. 90v-91a.

43.- Totes les cites corresponen a MASM: A.R. Plec 21, ff. 321v-322a.

44.- MASM: A.R. Plec 21, ff. 141v-143v.

45.- MASM: A.R. Plec 21, ff. 144a-144v. Lletra de l'Infant don Enric d'Aragó adreçada al batlle de la Vila de Mataró sobre noves aparegudes després de la publicació de la crida.

46.- MASM: A.R. Plec 21, ff. 144v-146a.

47.- Totes les cites corresponen a ACA: Not. Mataró 14. Notari Corpa (1484-1487). s/f.

48.- MASM: A.R. Plec 21, ff. 243v-245v. De la Suplicació presentada pel procurador del Rector Joan Fàbregues i Joan Caselles, síndic de la Universitat de Mataró... 11 desembre 1587.

49.- MARFÀ, Carles: *La documentació notarial de Santa Maria de Mataró.* "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria" (Mataró). Núm. 6 (desembre 1979).

50.- MASM: Not. 4. Processal. Causa del Rector contra Narcís Portell, notari. 20 d'octubre del 1614.

51.- Publicat a "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria" (Mataró), núm. 1 (abril 1978) i també en forma de separata el 1983.

52.- AMM: Diversos, Caixa 22. Causa: síndic de la Universitat contra els nobles Argençola. 12 juliol 1619.

53.- MARFÀ, Carles: *El monopoli notarial a Mataró. Reminiscències feudals a l'època moderna.* Dins *Comunicacions presentades a la Sessió d'Estudis Mataronins* (1984). Mataró, Museu Arxiu de Santa Maria, 1985.

Partint de la documentació conservada a la Biblioteca de Catalunya, l'historiador Joan Giménez i Blasco ha analitzat l'evolució de l'escrivania pública de Mataró a l'època moderna, un clar exemple de la continuïtat de la praxis feudal en aquesta època.

L'ESCRIVANIA DE MATARÓ, UNA DILATADA PERVIVÈNCIA FEUDAL

La utilització per a la recerca històrica de documentació procedent dels fons notarials mataronins m'ha portat a interrogar-me sobre les característiques i l'estructura d'aquesta funció pública a Mataró durant l'edat moderna. Aquest interès es veié estimulat per l'abundor de notícies disperses i, fins i tot, contradictòries, existents sobre aquest tema.

En la documentació del període, sovint es troben expressions com *escrivania pública, escrivania de destret, escrivania de la vila* o *escrivania parroquial.* A més d'aquestes escrivanies, tenim documentada l'actuació d'un bon nombre de notaris que ens han tramès en centenars de protocols, aspectes tan importants de la vida mataronina com són els acords del Consell de la Universitat, junt amb innombrables testimonis de l'activitat comercial, mercantil, corporativa i quotidiana dels darrers segles de la nostra història. El desconeixement sobre la gestió de les activitats notarials i la multiplicitat d'escrivanies fou gairebé total, fins la publicació d'un article de Carles Marfà i Riera on plantejà els resultats parcials de les seves recerques (1).

Aquesta comunicació intenta aportar a aquest buit historiogràfic noves dades per a una millor comprensió del fenomen estudiat.

És un fet prou conegut de quina manera la implantació de les estructures feudals en el nostre país significà una compartimentació de les competències de l'antic poder central o estatal —en el cas català comtal— que s'atorgaren els senyors jurisdiccionals i territorials sobre les zones que controlaven.

Aquesta compartimentació els féu alhora beneficiaris i titulars d'antigues funcions de tipus públic. Una d'aquestes funcions fou l'administració de la justícia, legalment denominada *mer* o *mixt imperi*, segons les competències que comprengués. Els senyors feudals obtingueren, gràcies al control de l'activitat judiciària, una font d'ingressos i un ampli poder coercitiu que els permetia un control més efectiu de les zones que senyorejaven.

Junt amb l'administració judicial els senyors assoliren també la titularitat de les escrivanies o notaries estretament vinculades per la seva funció a les cúries i justícies senyorials. A voltes la concessió de les notaries ho fou en règim de monopoli per part del senyor; en aquest cas es coneixien com a *escrivanies de destret.*

En una situació com la descrita trobem els habitants del terme del castell de Mataró, segons es desprèn de la lectura de la venda que del castell i terme de Mataró féu el rei Pere IV a Pere de Margens el 25 de gener de 1366 (2).

Ja en el segle següent, en els capítols presentats per la vila al rei Alfons i que havien de constituir el corpus legal de la vinculació de la vila a la corona, les autoritats mataronines manifestaven:

> *No vendrets, donarets, empenyorarets, stabilirets, enfeudarets ne servitut per rabo de alienació imposarets* [...] *o separarets de la real corona e del comptat de Barcelona lo dit castell, terme de Mataró ne castellania d.aquell ne la dita vila appellada antigament Ciutat Treta* [...] *ne lo mer e mixt imperi, ne altra qualsevol iurisdictio alta e baxa, civil e crimi-*

nal, ne les rendes, scrivania, notaria, censos, drets e pertinenties del dit castell e terme(3).

Per afermar la inalienabilitat d'aquests drets, els vilatans proposaren i el rei sancionà la vinculació directa d'aquestes prerrogatives a la persona reial (4). Poc valgueren les prevencions de la vila. La venalitat en la concessió dels privilegis reials es féu palesa amb doloroses conseqüències. Malgrat les solemnes promeses del Magnànim, la vila fou segregada del patrimoni reial i altra volta vinculada a interessos privats. L'escrivania seguí un camí paral.lel. Fou alienada mitjançant l'establiment que se'n féu a particulars.

Estudiarem a partir d'ara les vicissituds d'aquest organisme públic, i malgrat no fer un seguiment exhaustiu de la dilatada història de l'escrivania, n'oferirem una visió abreujada intentant clarificar les seqüències i els períodes més desconeguts així com les situacions de major rellevància històrica.

El primer titular que coneixem de l'escrivania amb posterioritat d'Alfons el Magnànim fou Bernat Ferrer. El batlle general Joan de Corbera, en una data que desconeixem, li atorgà diferents drets sobre la vila, el dret d'explotació de les carniceries i de tallar carn, el dret de mesuratge i també els drets d'escrivania i notaria (4 bis).

Aquesta concessió, que conculcava els drets assolits per la vila mitjançant el privilegi promulgat l'any 1419, fou combatuda enèrgicament. Hom arribà a un acord entre les parts pel qual Bernat Ferrer renuncià als establiments fets al seu favor, i la titularitat de l'escrivania retornà a la vila (5). A més del reconeixement legal dels drets de la vila, es féu una menció expressa de la districtualitat de la notaria, la qual cosa implicava el dret exclusiu en l'exercici de les activitats notarials, vedant la pràctica de la notaria en el terme a qualsevol persona que no hagués estat expressament autoritzada per la vila (6).

Aquesta situació no fou pas duradora. Desconeixem quines raons ho feren possible, però l'any 1454 (7) la vila feia establiment dels esmentats drets d'escrivania i notaria altra volta a Bernat Ferrer, a canvi de la prestació d'un cens. Ens manquen dades per a comprendre quins motius mogueren primer la vila a pledejar contra la concessió a favor d'en Ferrer i posteriorment a fer-li'n concessió. Si bé l'actuació de la vila sembla força inversemblant, podria proposar-se una interpretació en el sentit que la renúncia de Bernat Ferrer l'any 1446 fóra en realitat un pacte transaccional pel qual la vila recuperés els drets en litigi a canvi de fer establiment de l'escrivania a Bernat Ferrer.

Les tensions i conflictes no havien arribat pas a la fi pel que fa a aquest segle. A les darreries de la mateixa centúria es produí una revifalla del conflicte que originà una forta contestació per part de la vila.

Segons la descripció que dels fets fa Josep Ma. Colomer (8), Jaume Ferrer Despuig, fill de l'esmentat Bernat Ferrer, obtingué per concessió reial la titularitat sobre la notaria i escrivania. Aquesta decisió reial originà malestar i un enèrgic rebuig a la vila. Es feren consultes als advocats de la vila i aquests afirmaren *per moltes rahons han per cert dita escrivania és ésser de la vila de Mataró*. La qüestió fou debatuda a la sessió del consell de la vila del 22 de novembre de 1484 on s'afirmà que Jaume Ferrer *havia obtingut amagadament dita sentència reyal en gran dampnatge de la vila e contra de dita vila a total construcció per encativar e tenir per càstig los poblats de dita vila e terme*. També es posà de relleu que la concessió *anava contra constitucions de Cathalunya*. Es decidí iniciar una recollida de signatures dels caps de casa a fi de deixar constància escrita de la decisió presa i de donar suport a les iniciatives legals que s'emprengueren contra la nova liberalitat reial.

La indignació de la vila davant aquest greuge esdevé perfectament comprensible en considerar que tot just quatre anys abans, Ferran II havia promulgat el nou privilegi d'incorporació de la vila al reial patrimoni que garantia els drets de la vila, i que per als habitants de Mataró havia significat un esforç econòmic important (9). L'actuació de l'administració reial havia d'ésser particularment decebedora en aquells moments i d'aquí la resolució de pledejar en contra, per la legítima defensa dels interessos vilatans.

Agreujà sens dubte el conflicte el fet que el nou titular decidís aplicar amb duresa el caràcter districtual del seu dret. Per això féu publicar una crida, que es repetí en segles següents, en la qual s'indicava taxativament *que ningú dels poblats gos ni presumesca sots pena de sinch cents florins d'or, contractar ab corredor ni vicaris de la iglesia de Mataró* (10). A partir d'aquest punt coneixem ja les diferents parts en conflicte que s'enfrontaren i pledejaren —alguns durant segles— pel control de la funció notarial de la vila i parròquies, fins on s'estenia l'àmbit de la districtualitat de l'escrivania mataronina.

La vila fou, com hem vist, un d'aquests litigants. En reclamava la titularitat que explícitament li havia estat reconeguda per la Corona en els dos privilegis fonamentals dels anys 1419 i 1460 en els quals s'establia de manera fefaent el caràcter inalienable i inseparable d'aquests drets respecte del domini reial.

La segona part litigant foren els successors de Bernat i Jaume Ferrer. Fonamentaren les seves pretensions en els establiments que repetidament els havien estat fets, tant per part de la Corona com

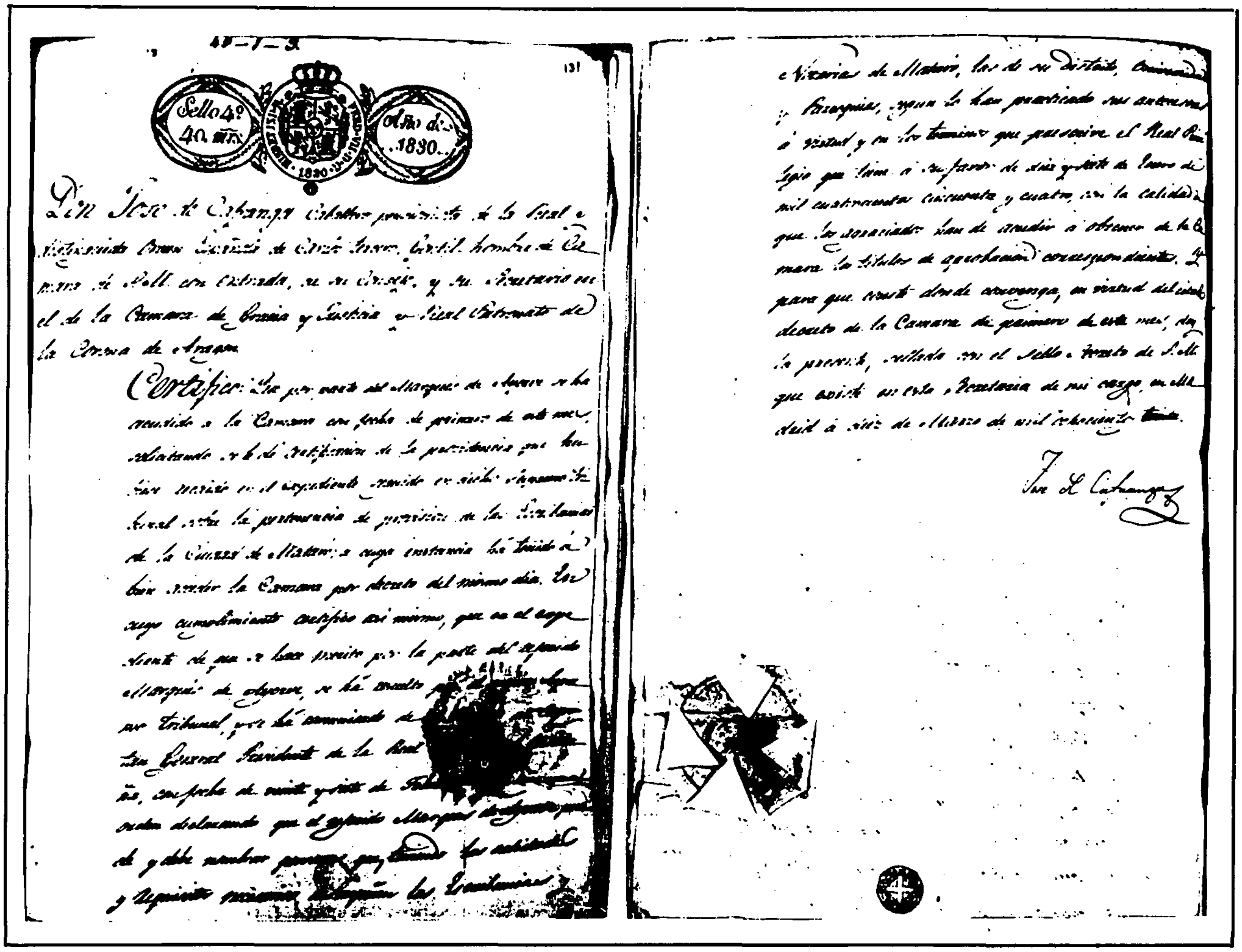

Certificació de la *Cámara de Gracia y Justicia* reconeixent la titularitat de l'escrivania de Mataró, a favor del Marquès d'Ayerbe. Any 1830.

per la mateixa vila. Si bé, com veurem, la principal oposició no la trobaren respecte de la vila, sinó respecte a l'altra part en litigi, els rectors de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Aquests, basant-se en el caràcter consuetudinari de la seva gestió, s'oposaren durant segles a les pretensions dels titulars laics d'exercir en règim de monopoli la seva titularitat sobre l'actuació dels notaris.

Les qüestions i diferències entre la vila i els descendents dels Ferrer es degueren resoldre mitjançant un acord paccionat, del qual coneixem l'acta de concòrdia, si bé ens manca la seva datació. Ens confirma en el convenciment d'una resolució paccionada el fet que el conflicte no es tornà a plantejar en el decurs dels segles següents entre aquestes dues parts.

En el preàmbul es fa referència a la situació anterior de conflictivitat i es determina que la vila reconegui la legalitat de l'establiment que féu a Bernat Ferrer (11). Seguidament es relacionen els pactes que suposen una modificació respecte del primer establiment. D'entre aquests són significatius els que determinen un accés gairebé gratuït del consell de la vila a tot el que sigui treball notarial. (12) Es fan consideracions sobre les característiques dels notaris (13) i es reglamenten les taxes que s'hauran d'aplicar als diferents tipus d'instruments, i altres qüestions com són determinar el cobrament de les dietes o una regulació d'alguns aspectes formals de la notaria (forma de realitzar les requestes, etc.).

Bàsicament aquest document serví, a més de regular alguns dels aspectes formals de la pràctica notarial, per a cloure de manera definitiva les aspiracions de la vila sobre l'escrivania. Aquesta restava definitivament en mans privades de manera indiscutida i definitiva.

Si bé aquesta concòrdia signada probablement a les primeres dècades del s. XVI deixava de forma indiscutida la titularitat a favor dels propietaris laics, aquests s'hagueren d'enfrontar amb els rectors de Santa Maria. Examinarem breument les argumentacions d'ambdues parts.

La defensa dels drets de l'escrivania parroquial era formulada en els següents termes:

Abans que la dita parrochia de Mataro se intitulas Mataro, y que antigament se nomenava la dita parrochia de Mataro la parrochia de Santa Maria de Ciutat Treta que ha cerca de tres cents anys ja los rectors de dita Iglesia parrochial de Mataro ja estaven en consuetud y pocessio antiquissima de principi de la qual ja a les ores no y havia com de present no y he memoria de homes en contrari. (14)

Davant d'aquestes argumentacions els successors dels Ferrer oposaven

La scrivania de Mataro e ses parrochias es scrivania de destret y fonch stablerta per Jaume Janer les hores llochtinent de balle general [...] *a la universitat de la vila de Mataro de tal manera que ningun altre pugues rebrer actes sino lo qui tindria dret y causa de dita universitat a pena de cent sous per cada vegada* [...] *y tenint dita universitat expressa facultat stabli aquella a Bernat Ferrer predecessor de aquesta part de Francesch Ferrer y Despuig.* (15)

Aquest llarg contenciós entre les dues parts interessades que s'inicià en el segle XVI i del qual a les darreries del segle XVIII encara en formulaven recursos, ha estat estudiat per Carles Marfà (16). Segons Marfà es declararen sentències favorables als senyors laics en els anys 1581, 1587 i 1588. Mentre que en el 1590 els tribunals fallaren a favor del rector, però el 1617 altra volta fallaren a favor dels Ferrer.

Malgrat aquest reconeixement legal dels drets dels titulars de l'establiment i d'una intensa activitat judicial que perdurà durant tres segles, probablement no arribaren a aconseguir el tancament de l'escrivania parroquial, ja que aquesta, bo i trobar-se en una situació il.legal, pel que sembla continuà treballant durant tot el període de plets i querelles.

Més enllà d'aquesta tenacitat litigant, ben segur que hi hagueren uns interessos crematístics prou evidents per no haver-los de ressaltar.

L'escrivania degué esdevenir una font d'ingressos altament rendable en un període històric de desenvolupament econòmic i demogràfic en el qual la signatura notarial es feia imprescindible en molts aspectes de la vida quotidiana.

Hem intentar a partir de les dades a l'abast reconstruir, bé que de manera imperfecta i amb alguna llacuna, la probable genealogia i successió dels titulars de l'establiment. Les dades procedeixen del manuscrit que es troba dipositat a la Biblioteca de Catalunya (17) així com dels arbres genealògics dels títols nobiliaris que apareixen esmentats a la documentació. Una de les primeres observacions que es poden fer davant d'aquesta successió dels propietaris de l'escrivania mataronina és l'existència d'una lenta però continuada ascensió social. Tant és així, que dels Ferrers, notaris i escrivans barcelonins, es passà per la petita noblesa catalana durant els segles XVI i XVII, fins arribar a les darreries del segle XVIII a vincular-se amb un *grande de España.*

Els passos més significatius d'aquest procés foren la unió amb els Corbera, que aportaren la baronia de Llinars i la senyoria del castell del Far, i també l'emparentament amb els Santcliment, antic llinatge de mercaders i ciutadans honrats barcelonins. El matrimoni de Maria de Corbera de Santcliment amb Josep Antoni de Rubí és una altra fita en aquest procés d'ennobliment i prestigi dels successors dels Ferrer. Josep Antoni de Rubí, a més d'aportar el títol de marquès de Rubí, significava una aposta clara per la causa austriacista. Aquest personatge, que gaudí de marcat relleu com a militar i erudit, fou un decidit partidari de l'arxiduc Carles. Participà en el setge de Barcelona els anys 1706-1707 com a ajudant del príncep Jordi de Darmstadt. Fou ascendit a general per l'arxiduc l'any 1711. Després de la caiguda de Barcelona l'any 1714 dirigí com a lloctinent austriacista la resistència de Mallorca fins a la invasió borbònica. Posteriorment, seguint sempre l'arxiduc, fou nomenat general de l'artilleria imperial, virrei de Sardenya, governador d'Anvers, mariscal de camp imperial i finalment virrei de Sicília. Morí a Brussel.les l'any 1740.

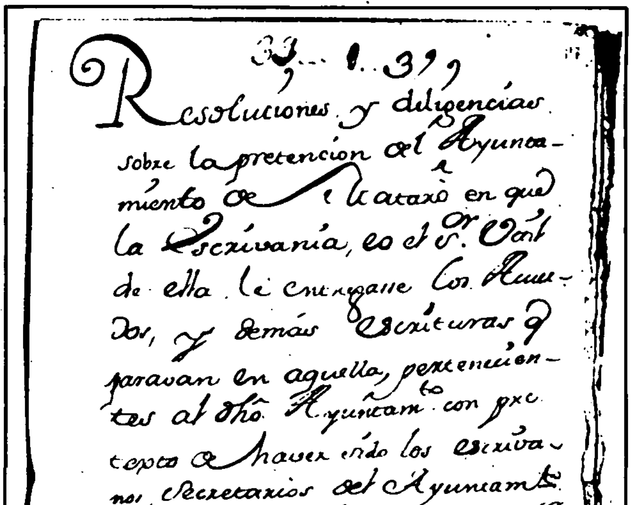
Resoluciones y diligencias sobre la pretencion del Ayuntamiento de Mataró en que la Escrivania, ó el Sr. Util de ella le entregase los ... dos, y demás Escrituras que paravan en aquella, pertenecientes al dho Ayuntam. con pretexto de haver sido los escrivanos Secretarios del Ayuntamiento.

Al.legacions de l'Ajuntament de Mataró, contra el propietari de l'escrivania, en negar-se aquest a lliurar la documentació municipal, en poder dels notaris, a les autoritats locals. S. XVIII.

SENYORS TITULARS DE L'ESCRIVANIA DE MATARÓ

BERNAT FERRER (1446)
Ciutadà de Barcelona

JAUME FERRER (1484)
Notari. Escrivà reial
Ciutadà de Barcelona

FRANCESC FERRER DESPUIG (1580-1588)

JERÒNIMA (CORBERA) FERRERA DESPUIG	=	*LLUÍS DE CORBERA I CASTELLET* (1600) Senyor de Llinars
ANNA (D'ARGENÇOLA) CORBERA FERRERA	=	*JERÒNIM D'ARGENÇOLA I DE BLANES* (1619)
FRANCESC DE SANTCLIMENT I CORBERA Baró de Llinars (1658)	=	*ISABEL (CORBERA) I PONS* (1678)
MARIA DE CORBERA SANTCLIMENT Baronessa de Llinars	=	JOSEP ANTONI DE RUBÍ I DE BOIXADORS Marquès de Rubí (1669 - 1740)
FRANCESCA DE CORBERA SANTCLIMENT I RUBÍ (1728) Baronessa de Llinars Marquesa de Rubí	=	FRANCISCO PIGNATELLI Brigadier i comandant general del Regne d'Aragó

CAYETANO Mª. DE SANTCLIMENT, PIGNATELLI, RUBÍ, DE CORBERA, FERRER I DESPUIG (1176)
Marquès de Rubí, baró de Llinars, *Caballero Comendador de la orden de Alcántara, Teniente General de los ejércitos de S.M.*

PEDRO VICENTE JORDAN DE URRIES PIGNATELLI (1789)
Grande de España, Marquès d'Ayerbe, marquès de Rubí, comte de San Clemente

PEDRO IGNACIO DE CORBERA JORDAN DE URRIES (1830)
Marquès d'Ayerbe, marquès de Lierta, marquès de Rubí, comte de San Clemente

SIGNES CONVENCIONALS

=	Matrimoni
CORBERA	Titular efectiu del dret
———	Fill/a
....	Manquen els titulars

Els seus descendents, però, prompte deixaren l'obediència austriacista. La seva filla Maria Francesca de Santcliment i Rubí emmaridà amb un noble i militar filipista, Francisco de Pignatelli, brigadier de l'exèrcit borbònic i comandant general del regne d'Aragó, que morí essent ambaixador a París. És a partir d'aquest punt que es produeix la castellanització del llinatge, seguint el camí que segles abans ja havia iniciat l'alta noblesa catalana que gairebé en la seva totalitat es dissolgué entre els grans títols castellans.

Els descendents dels Ferrers entroncaren, a la segona meitat del segle XVIII, amb els Jordan de Urries, aportant a aquests tots els títols acumulats en els segles anteriors. En assolir els Jordan de Urries el marquesat d'Ayerbe i aquest, l'any 1789, el títol de *grande de España*, els títols d'origen català quedaren relegats a un segon terme davant del prestigi assolit per les noves concessions. Malgrat tot continuaren considerant-se marquesos de Rubí comtes de Santcliment.

Aquesta breu visió genealògica, a més del component anecdòtic implícit, il.lustra el fenomen de mobilitat social de la petita noblesa, en el camí de la qual la noblesa catalana pràcticament es desnacionalitzà, i també reflecteix els mecanismes pels quals els grans aristòcrates castellans no sols acumularen titulacions inacabables, sinó que, juntament amb aquestes, es produïa també una concentració de rendes o ingressos d'origen feudal que consolidava la seva situació de *notables*.

Pel que es desprèn de les transmissions que hem estudiat sembla poder-se deduir que la titu-

laritat de l'escrivania pertocava sovint a la branca femenina. Probablement es degué convertir en un tipus de renda adequat a l'hora de dotar les filles.

En el decurs d'aquests segles de control privat sobre l'escrivania mataronina, els senyors es feren reconèixer els mateixos drets sobre les de Sant Andreu i Sant Vicenç de Llavaneres, Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià.

La gestió dels titulars sobre els seus drets mataronins es limità, a més de l'aferrissada lluita amb el rector, a efectuar periòdicament els arrendaments als notaris d'ofici que s'avenien a exercir a les notaries mataronines o de les parròquies esmentades.

Coneixem alguns contractes d'arrendament. Pels que hem localitzat podem dir que es feien per una durada de quatre anys, i els titulars de l'arrendament podien ésser un o més notaris. Pel que fa als imports, oscil.len entre les 910 lliures pagades l'any 1665 i les 1.200 satisfetes pel quadrienni que s'iniciava el 1673. Sembla evidenciar-se un increment dels imports en els darrers anys del segle XVII i primers del XVIII (18).

Els contractes d'arrendament ofereixen dades interessants pel coneixement de la gestió d'aquest dret. Així, en el pacte i arrendament establert per Isabel de Corbera i Pons al notari Salvador Saurí l'any 1669 podem llegir:

> *Ab pacte y condicio que dit arrendatari finit lo present arrendament hage de dexar en dita scribania regulats los manuals y notas dels actes y demes escripturas que haura rebudas en son poder regint dita scribania, y que no se.n puga a portar original algun, ans be hagen de restar dits actes scripturas y originals en dita scribania com es us y consuetud y que també tinga obligacio dit arrendatari de habitar en la casa de dita Scrivania. Item ab pacte y condicio que dit arrendatari haga de prendrer ab inventari totas las scripturas y papers que de present son posadas en un armari i parastajes en dita scrivania y que finit lo present arrendament tinga obligacio de restituhir lo dit inventari a dita senyora Dª. Isabel de Corbera.* (19).

En altres arrendaments es recullen altres aspectes que ens informen sobre les relacions entre ambdues parts. Així, en l'arrendament signat entre Francesca de Corbera Santcliment i Rubí amb el notari Lluís Bruguera s'hi llegeix:

> *Que per quant dita escrivania es de distret, y per consequent no pot altre notari actuar ni pendrer contractes en dita ciutat de Mataro y son terme y demes parrochies de distret com fins ara se ha practicat, menos que no tinga concedida facultad de dita senyora Baronesa sino sols lo notari regint dita Curia y escrivania y axo no obstant hi hagués algun notari que volgués pendrer, rebrer actes y contractes y actuar dins dita ciutat y son terme e parroquias sobreditas, Perço dita senyora Baronesa donera y concedira a dit arrendatari tot poder y facultad y todas las forsas que sien menester per a prohibir a qualsevol notari qui voldre effectuar lo sobredit sens tenir llicencia.*
> *Item que dit arrendatari quant mori o se.n anira algun dels notaris que vuy actuan y actuaran en dita Ciutat y parroquias del Distret, tinga obligacio de recullir las escripturas que lo tal o tals hauran rebut y posarlas en forma en dita escrivania* [...] *del modo que deuhen estar los manuals ben rubricats y enquadernats ab la millor forma.* (20)

Coneixem, però, també d'aquest llarg període de control de la funció notarial alguns incidents que de manera més o menys directa qüestionaven aquest estat de coses. Sabem de l'existència de conflictes entre els propietaris i el notari Simon per haver-se negat aquest a pagar sistemàticament l'import de la llicència entre els anys 1747 i 1770 (21).

Però l'incident que manifesta d'una manera més clara una certa actitud crítica respecte el funcionament de la notaria és l'enfrontament que s'esdevingué entre els propietaris del dret i el corregidor de Mataró Oroncio Betrela Andrade. Aquest, a l'any 1744, ordenà d'aplegar *todas las escrituras del Común de esta Ciudad que han quedado y quedan en su poder* (es refereix a l'actual notari) *respecto que sus antecesores fueron secretarios de este Común y por abuso las tenían en sus casas, y lo mismo mando executar a otros escribanos que tubiessen semejantes escrituras pues todas deven parar en el archivo de esta Ciudad.* (22) La resposta dels posseïdors de l'escrivania fou prompte:

> *Pide y suplica sea de su servicio mandar que dicho Iltre. Ayuntamiento no moleste al arrendatario de dichas notarias y escrivania con semejantes pretensiones, acontentándose que se le entreguen solamente originales de los libros en que haya deliberaciones de acuerdos del comun de esa ciudad, pero de los demas libros o protocolos en que mezclados con dichas deliberaciones haya otros instrumentos o escrituras* [...] *se les entreguen traslados auténticos de las deliberaciones de acuerdos* (23).

El corregidor s'hagué de conformar amb les condicions del marquès d'Ayerbe. Començava, però, a evidenciar-se un enfrontament entre uns privilegis d'origen medieval i la mentalitat autoritària i centralista de l'administració borbònica.

Tot i això els privilegis dels marquesos d'Ayerbe sobre les notaries de Mataró desafiaren aquestes actituds il.lustrades i aconseguiren superar els conflictius primers anys del segle XIX, de manera que en plena restauració absolutista novament per concessió reial s'atorgà als successors dels Ferrer, en aquell moment marquesos d'Ayerbe, el domini de les escrivanies de Mataró. Era l'any 1830 (24).

Fins ací una descripció obligadament ràpida dels fets. Algunes consideracions es fan, però, inevitables.

De l'actuació dels propietaris de l'escrivania respecte de la gestió d'aquest dret i de la relació amb els notaris que n'exerciren la pràctica, és fàcilment deduïble com l'escrivania va perviure fins a dades històricament prou avançades com una renda de caràcter feudal de la qual en fou usufructuària durant segles un nucli nobiliari ben aliè pel que fa a altres qüestions a la vida mataronina. Això origina que es mantinguin aquests mecanismes de detracció feudal fins ben entrat el segle XIX.

De la importància econòmica d'aquest fet sens dubte en parla de manera eloqüent el plet secular que pel seu control i explotació mantingueren els posseïdors laics contra els interessos eclesiàstics.

No és pas casual que les dues parts litigants pel control executiu de l'escrivania –que equival a dir dels sanejats ingressos econòmics que aquesta proporcionava– fossin dues de les institucions característiques de la societat feudal, noblesa i església.

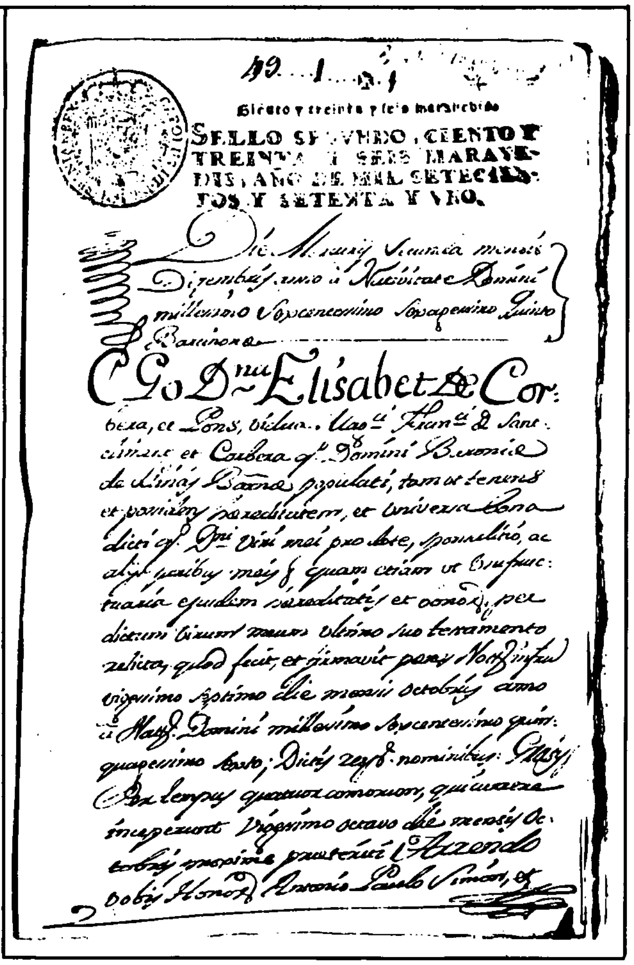

Arrendament de l'escrivania de Mataró signat per Elisabet de Corbera, titular del dret, a favor del notari Antoni Pau Simon.

Però del que cal deixar constància, i posar en relleu, és que aquesta pervivència d'elements de detracció feudal no és un cas aïllat o anecdòtic, com es podria esdevenir d'una interpretació massa centrada en aspectes parcial. Ben al contrari, l'estudi de l'edat moderna ens ha d'oferir moltes possibilitats de contrastar aquest fet que sovint hom oblida.

Cenyint-nos exclusivament al marc de la nostra història local, si fixem l'atenció sobre els esquemes econòmics i socials del període que coneixem com edat moderna, fàcilment ens adonarem de l'existència d'un entrellat d'obligacions d'origen feudal que mediatitzen i condicionen l'evolució de la vila. Aquest conjunt de drets és heterogeni, i sovint són exercits per diferents institucions o particulars. Hem exposat el cas de l'escrivania en mans de la noblesa. Podríem parlar dels delmes que percep l'església parroquial, però el principal beneficiari n'és, sens dubte, la Corona. A la nostra historiografia mataronina hom ha cedit a voltes a la *temptació de considerar la fita indiscutible* de l'any 1480, amb la concessió del conegut privilegi de Ferran II, com el moment en el qual es produí *l'alliberament feudal*. Veritablement aquest privilegi va restringir les prerrogatives de Pere Joan Ferrer sobre la vila i va consolidar les institucions i l'autonomia municipal. Però el que en realitat féu, a més d'això, en incorporar la vila i termes del castell al patrimoni reial, fou situar-lo sota la senyoria directa del rei.

Aquesta nova situació jurídico-legal de la vila en els segles que seguiren, caracteritzats per una davallada política, econòmica i financera com foren els segles XVI i XVII per a les pretensions dels Àustries, suposà una feixuga càrrega per a la vila.

Malgrat que l'anàlisi d'aquesta qüestió va més enllà dels objectius d'aquest treball, no voldria deixar d'esmentar algunes d'aquestes formes de detracció econòmica que exercí una monarquia en constant fallida.

La Corona percebia els lluïsmes per les transmissions de bens que li estaven sotmesos per raó de senyoria. La pràctica de capbrevacions per part dels oficials reials complementava aquest procés. Ambdues prerrogatives foren denunciades pels síndics de la vila, fins que s'obtingué un privilegi d'exempció, no sempre respectat pels recaptadors.

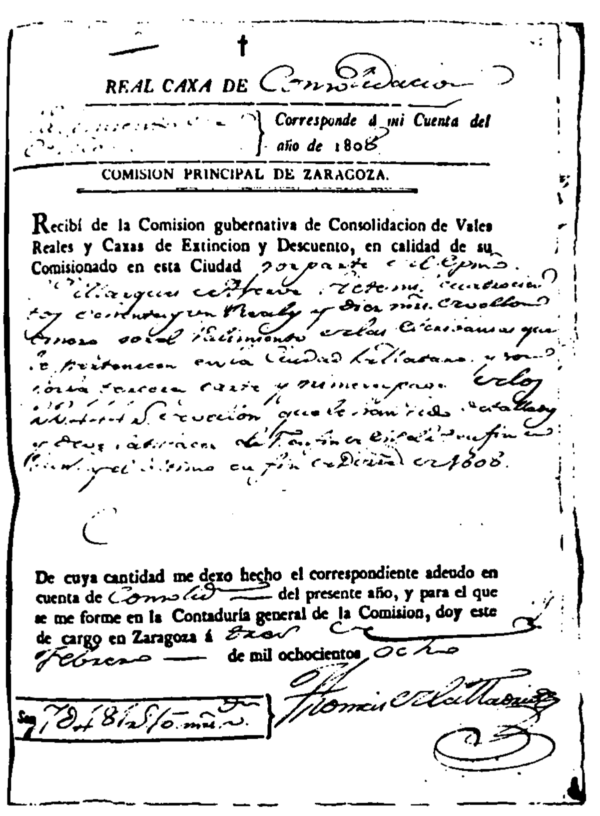
REAL CAXA DE

Corresponde á mi Cuenta del año de 1808

COMISION PRINCIPAL DE ZARAGOZA.

Recibí de la Comision gubernativa de Consolidacion de Vales Reales y Caxas de Extincion y Descuento, en calidad de su Comisionado en esta Ciudad

De cuya cantidad me dexo hecho el correspondiente adeudo en cuenta de del presente año, y para el que se me forme en la Contaduría general de la Comision, doy este de cargo en Zaragoza á de mil ochocientos

Pagament efectuat pel Marquès d'Ayerbe a la *Real Caxa de Consolidación* per la seva propietat i drets sobre l'escrivania de Mataró. Aquesta fou taxada en 22.444 rals. Any 1808.

Malgrat l'oposició de la vila, s'hagueren de satisfer periòdicament els drets de *maridatge* i de *coronatge*, que s'havien de tributar en produir-se algun d'aquests esdeveniments a la família reial. La vila s'hi oposà en nombroses ocasions alegant que el carreratge respecte de la ciutat de Barcelona l'eximia d'aquesta obligació. Una altra d'aquestes figures impositives d'origen feudal foren els *quints* o cinquena part dels ingressos municipals, que la Corona exigia i que foren determinants en la conflictivitat entre Catalunya i les autoritats centrals abans d'esdevenir-se la Guerra dels Segadors. Una altra de les fórmules d'exacció tributària que es difongué en els moments en què s'agreujaren les necessitats de la hisenda reial foren els *donativos* o *servicios*, quantitats en efectiu que s'havien de satisfer sens cap altra raó que una *indicació* reial.

Per no fer excessiva aquesta relació assenyalarem una de les obligacions més feixugues que afectà Mataró i tot Catalunya. Fou la pràctica dels allotjaments dels exèrcits reials. Aquesta tradició, d'origen medieval, implicava que les forces militars havien d'ésser pràcticament mantingudes per les poblaciones on es trobaven. Equivalia a fer recaure gran part de les despeses dels contingents militars sobre el propi terreny. Les tensions i conflictes que això originà foren innombrables, i com és ben conegut, aquesta fou una de les causes que propiciaren l'alçament del Corpus de Sang. Mataró també va patir una i altra volta aquest problema, i no sols en el període anterior a la revolta, sinó també de manera particular en els llargs anys de guerra gairebé contínua amb França que s'esdevingueren a la segona meitat del segle XVII.

Totes aquestes prestacions es basaven en l'assumpció per part de la monarquia de les pràctiques feudals i afectaren no pas poc tota l'evolució de la vila en els segles de l'etapa moderna. Per tant, a l'hora d'establir periodització o valoracions en la nostra història, hom no pot oblidar que el que anomenem Antic Règim defineix un marc històric en el qual es produeix un enfrontament entre unes formes econòmiques i socials que encarnen i defensen el món medieval i uns nous corrents emergits en el desenvolupament de les activitats industrials i mercantils.

El llarg període conegut com època moderna significà una llarga transició que menà d'un món feudal a una nova situació caracteritzada pel protagonisme de la burgesia i de nous esquemes ideològics. I en aquesta llarga evolució hom ha de saber percebre, com ha indicat Pierre Vilar, *quel système de relations humaines impliquait le féodalisme et quel système a impliqué le capitalisme*, i al mateix temps com *Entre les deux, existent de multiples combinaisons de relations sociales et mentales, survivances du vieux système et annonces du nouveau* (25)

Aquesta és l'aportació que per al procés mataroní proposa el present treball.

Joan Giménez i Blasco

NOTES.

1.- MARFÀ, Carles, *La documentació notarial de l'Arxiu de Santa Maria de Mataró.* A "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria", núm. 6 (des. 1979), f. 14-20.

2.- *Vendo [...] et concedo per liberum et franchum alodium vobis [...] totum castrum de Matarone cum fortitudine ipsius castri et cum villa de Civitate Treta [...] et mansos [...] et cum feudis et feudatariis dicti castri et cum militibus [...] et aliis hominibus et feminis [...] et cum mero et mixto imperio et cum omni alia iurisdictions civili et criminali ipsius castri et terminorum suorum.* Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria. Registre 996, fol. 113-162.

3.- Arxiu Municipal de Mataró, Privilegis, Privilegi d'Alfons el Magnànim, 27 de juny 1419.

4.- *Attendentes et considerantes Honor. Joanem de Corbaria militem quondam Baiulum Cathaloniae stabilisse et in emphiteossim perpetuam concedisse Honor. Bernardo Ferrarii civi Barcinone habitatori villa de Matarone, et suius et quibus vellet perpetuo sub certo annuo censo ac intrata triginta florennorum auri Aragonia tabulas carniceria, et ius scidendo carnes quascumque in predicta villa et scribaniam et notariam dictarum villae et parrochiae.* Biblioteca de Catalunya. Secció Manuscrits, núm. 1.631, pp. 41 i ss.

4'.- *E de present vos senyor los incorporats a units a aquells axi e en tal forma que quiscu sia reu d.Arago e compte e senyor de Barcelona haia esser e sia en e per tos temps senyor immediat del dit castell de Mataro e de la castellania d.aquell [...] e del dit mer e mixt imperi e de les dites iurisdictions rendes scrivania notaria.* Ibdm. de l'anterior.

5.- *Et attenta [...] renuntiatione facta de predictis per dictum Bernardum Ferrer [...] Gratis et ex certa sciencia sine iuris alieni prejuditio stabilimus et in amphiteossim perpetuam damus atque concedimus vobis Petrus Vilardell, Francisco Roig alias Mas, Stephano Pongem dictae parroquiae Sanctae Mariae de Matarone juratis [...] nomine dictae universitatis et singularum eiusdem scribaniam et notariam dicta villa parroquia et terminorum dicti castri de Matarone et etiam scribanias Curiae Baiulus dictarum parroquiarum et termini de Mataro cum lucris, salariis, emolumentis et eius iuribus pertinentiis.* Ibdem. de l'anterior.

6.- *Ita quod dicta Universitas seu ab ea causam habentes et non aliqui vel alii sint scriptores, et notarii dictarum villa et Parroquia et Curia Baiuli predicta nec aliquis aliis nissi dicti notario regia authoritate creati a dicta Universitate seu causam habentes possit aut valeant in dictis villa et parroquia ac termini eorumdem aliquos actuas notariae et seu escribaniani exercere, sive facere nech in dicta parroquia seu eius terminis instrumenta seu acta aliqua recipere quod si facerem postquam eis presens stabilimentum innotuerit in penam centum solidorum.* Ibdem. de l'anterior.

7.- Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró. Arxiu del Rector. Plec núm. 41. *Stabliment de la Scribania de Mataró*, pp. 82 i ss.

8.- COLOMER, Josep M., *Mataró al mil cinc-cents*, Mataró, 1969, pp. 18 i ss.

9.- *Lo qual privilegi costa a dita vila e terme, carn e scuts e parts de llurs substentació.* Josep M. Colomer, *op. cit.*, p. 19.

10.- COLOMER, Josep M., *Op. cit.*, p. 19.

11.- *E primerament com entre les dues parts sobre dites scrivania e notaria publica sien moguts es fassen moure moltes e diverses differencies plets e questions perço causar despeses e mitigar e reposar les dites coses per utilitat e profit de les parts es stat concordat que la dita universitat de la vila e terme de Mataro ab lo dit [...] loen, aproven e ratifiquen un stabliment fet e fermat per la dita universitat de les dites scrivania e notaria publica al honorable en Bernat Ferrer quondam pare e predecessor del dit Jaume Ferrer.* Biblioteca de Catalunya. Secció manuscrits, núm. 1.631, p. 92.

12.- *Item es pactat e concordat que per la prisia de qualsevol contracte e instrument axi de sindicats com de alienacions e protests e ordinacions que los jurats vullen fer que lo dit Jaume Ferrer [...] no pugui demanar salari o paga alguna a la dita universitat.* Biblioteca de Catalunya, *op. cit.*, pp. 92 i ss.

13.- *Item es estat concordat [...] que sempre que lo dit Jaume Ferrer fara regir les dites scrivania e notaria publica per substitut seu posara en lo regiment e exercici de aquelles per tot son studi persona abta e sufficient de vida bona e honesta conversasio segons se pertany per tals actes.* Ibdm. de l'anterior.

14.- Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró. Arxiu del Rector. Plec núm. 21, fol. 13 v.

15.- Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró. Arxiu del Rector. Plec núm. 21, fol. 71 i ss.

16.- MARFÀ, Carles, *Op. cit.*

17.- Biblioteca de Catalunya. Secció Manuscrits, *Establecimiento, entre otras cosas, de la Escribania y Curia del Baile de Mataró*, núm. 1631.

18.- Any 1665, període arrendament: 4 anys. Arrendatari A. Pau Simon 910 1.
Any 1669, període arrendament: 4 anys. Arrendatari S. Saurí 1100 1.
Any 1673, període arrendament: 4 anys. Arrendatari S. Saurí 1200 1.
Any 1678, període arrendament: 4 anys. Arrendataris S. Saurí, S. Puig i S. Portell 1100 1.
Any 1728, període arrendament: 3 anys. Arrendatari Ll. Bruguera 900 1.

19.- Biblioteca de Catalunya. Secció Manuscrits, núm. 1.631, p. 93.

20.- Ibdm. de l'anterior, p. 109.

21.- Ibdm. de l'anterior, p. 25.

22 i 23.- Ibdm. de l'anterior, pp. 118 i ss.

24.- *Don José de Cafranga, Caballero pensionista de la Real y distinguida Orden Española de Carlos tercero, Gentil hombre de Cámara de S.M. con entrada, de su Consejo, y su Secretario en el de Cámara de Gracia y Justicia y Real Patronato de la Corona de Aragón.*
Certifico que por parte del Marqués de Ayerbe se ha acudido a la Cámara con fecha de primero de este mes solicitando se le de certificación de la providencia que hubiese recaído en el expediente seguido en dicho Supremo Tribunal sobre la pertenencia de provisión de las Escribanías de la Ciudad de Mataró, á cuya instancia ha tenido á bien acceder la Cámara por decreto del mismo día. En cuyo cumplimiento certifico así mismo, que el expediente de que se hace mérito por la parte del referido Marqués de Ayerbe, se há resuelto por el propio Supremo Tribunal, y se há comunicado de su acuerdo al Capitán General Presidente de la Real Audiencia de Cataluña, con fecha de veinte y siete de Febrero de este año una orden declarando que el referido Marqués de Ayerve puede y debe nombrar personas que teniendo las calidades y requisitos necesarios desempeñen las Escribanías y Notarías de Mataró, las de su distrito, universidades y Parroquias, según lo han practicado sus antecesores á virtud y en los términos que prescrive el real privilegio que tiene a su favor de diez y siete de Enero de mil cuatrocientos cincuenta y cuatro [...] Y para que conste donde convenga, en virtud del citado decreto de la Cámara de primero de este mes, dou la presente, sellada con el sello secreto de S.M. que existe en esta secretaría de mi cargo, en Madrid a diez de Marzo de mil ochocientos treinta. Ibdm. de l'anterior, pp. 127 i ss.

25.- VILAR, Pierre, *Le monde urbain dans la Catalogne des temps modernes*, A: *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya.* Barcelona, 1984, p. 422.

L'estudi etimològic dels noms permet de donar llum i analitzar les bases sociològiques del Maresme durant els segles XII-XIV i ampliar el coneixement de la història medieval de casa nostra.

Coral Cuadrada i Majó, llicenciada en Història, planteja el tema a partir d'un examen exhaustiu de documentació contractual de l'època.

UN ESTUDI DELS NOMS I COGNOMS MEDIEVALS AL MARESME

(SEGLES XII - XIV)

Paul Freedman, historiador anglès especialitzat en la Catalunya medieval, considerava en el col.loqui sobre feudalisme a Girona que calia dirigir un llarg i concret esforç a comparar les condicions dels pagesos durant el període que comprèn de 1050 a 1350, constatant, però, les dificultats de l'empresa (1). Conscients de la complicació que un treball semblant representa, era força gratificant comprovar que la nostra línia d'investigació, endegada ja en aquells moments, era reconeguda com a necessària.

Des de Marc Bloch (2), i més tard Georges Duby, és ben evident la sensació que l'estudi del món del camp i la història agrària a casa nostra està encara per fer (3). I no podem deixar de banda el fet clar que la civilització d'aquesta època era quasi exclusivament rural.

Ara presentem un estudi sobre les estructures agràries de la Catalunya vella en el període cronològic que agafa els segles XII, XIII i XIV (4). En un treball anterior (5), presentàvem la societat que vertebrava aquell món, reflexionant sobre l'economia en la qual es basava i les relacions existents entre senyors i pagesos. Com a continuació de l'esmentat estudi, hem volgut extreure les dades dels mateixos documents per a una aproximació dels noms medievals. Així, aprofundir en les dades antroponímiques aportades per les escriptures. Treballarem sobre una mostra de 110 documents, que creiem prou important per a deduir les tendències imperants en qüestió de prenoms i noms, des de l'inici del segle XII fins a mitjans del XIV. De l'anàlisi comparativa dels prenoms podrem aproximar-nos i entreveure una relació peculiar entre els costums de Barcelona-ciutat i el Maresme. A partir de l'estudi etimològic dels noms, donar més llum sobre les bases sociològiques. Hem buidat els noms de tots i cada un dels personatges que intervenen als contractes analitzats, des de l'any 1136 fins al 1348, quan es produí el terrible estrall de la pesta negra. Per extreure el màxim de noms, no hem deixat de banda cap indicació fornida per les escriptures.

Conscients que cada nom representa un home o una dona, reflectim els que són atorgants del contracte, així com els rebedors del negoci. Un tercer grup es composa de forma indirecta, és a dir, a partir dels límits donats per donar i concretar l'espai físic concret on es produeix l'establiment, ja sia un mas, un prat, un camp, una feixa o una petita peça de terra. Aquests límits donen raó, força vegades, a honors i tinences regentades per altres pagesos. El quart grup ve donat pels noms dels testimonis, sovint caps de casa importants dins la comunitat esmentada. Dins d'aquest darrer grup incloem el nom del notari, car acostumava a esser el rector de la parròquia, que gaudia de poder notarial.

Hem aconseguit un total de 777 noms, dels quals 657 són masculins. La resta, 120, fan referència a dones. Això fa un 84,55 per cent de participació masculina a les escriptures, contra un 15,44 per cent de participació femenina. Aquestes xifres ens indiquen la predominància dels homes en la realització de negocis agraris, i més encara en el testimoniatge. Una petita ullada a l'apèndix documental, ens palesa de forma clara que la dona solament testa quan és la muller d'un personatge important, o quan per ella mateixa pren les funcions del cap de casa, sobretot quan ha quedat vídua.

A continuació presentem les taules de freqüències de prenoms masculins i femenins, basades en el total dels noms extrets dels documents.

La primera taula ofereix les freqüències de prenoms masculins, comprenent els segles XII, XIII i XIV al terme que ens ocupa, és a dir, a les jurisdiccions de Mata i de Burriac.

La segona taula mostra les freqüències de prenoms femenins al mateix indret. Els asterics reflecteixen els prenoms femenins provinents de prenoms masculins.

Taula de freqüències de prenoms masculins

Andreu	1/657	0,15	per cent
Antic	1/657	0,15	”
Arcadi	1/657	0,15	”
Arnau	32/657	4,87	”
Bartolí	1/657	0,15	”
Bartomeu	5/657	0,76	”
Berenguer	108/657	16,43	”
Bernat	94/657	14,30	”
Bertran	5/657	0,76	”
Blanc	2/657	0,30	”
Bonanat	15/657	2,28	”
Bonaventura	1/657	0,15	”
Carbó	1/657	0,15	”
Cristià	1/657	0,15	”
Dalmau	1/657	0,15	”
Egidi	1/657	0,15	”
Esteve	1/657	0,15	”
Feliu	1/657	0,15	”
Ferrer	7/657	1,06	”
Francesc	7/657	1,06	”
Galcerà	3/657	0,45	”
Garbí	3/657	0,45	”
Gelabert	1/657	0,15	”
Gerald	1/657	0,15	”
Guerau	3/657	0,45	”
Guillem	118/657	17,96	”
Jaume	15/657	2,28	”
Joan	2/657	0,30	”
Lledó	2/657	0,30	”
Marc	2/657	0,30	”
Margarit	1/657	0,15	”
Marimon	1/657	0,15	”
Martí	1/657	0,15	”
Miquel	2/657	0,30	”
Montserrat	6/657	0,91	”
Nadal	1/657	0,15	”
Oliver	1/657	0,15	”
Palau	1/657	0,15	”
Pere	127/657	19,33	”
Ponç	7/657	1,06	”
Ramon	41/657	6,24	”
Rispau	2/657	0,30	”
Romeu	7/657	1,06	”
Rosseyó	1/657	0,15	”
Salvador	5/657	0,76	”
Simó	16/657	2,43	”

Taula de freqüències de prenoms femenins

Adaleda	1/120	0,83	per cent	
Adaleis	1/120	0,83	”	
Agnès	1/120	0,83	”	
Alamanda	7/120	5,83	”	
Arsen	1/120	0,83	”	
Arsendis	1/120	0,83	”	
Bartomeva	1/120	0,83	”	
Benvinguda	8/120	6,66	”	
Berenguera	9/120	7,50	”	*
Blanca	1/120	0,83	”	*
Bondia	4/120	3,33	”	*
Dolça	3/120	2,50	”	
Elisenda	17/120	14,16	”	
Ermesenda	2/120	1,66	”	
Estefania	1/120	0,83	”	
Ferrera	2/120	1,66	”	*
Francesca	1/120	0,83	”	*
Geralda	4/120	3,33	”	*
Guillelma	24/120	20,00	”	*
Jacina	1/120	0,83	”	
Margarida	4/120	3,33	”	
Maria	1/120	0,83	”	
Oliva	1/120	0,83	”	*
Pagesa	1/120	0,83	”	
Peregrina	1/120	0,83	”	*
Ponça	1/120	0,83	”	*
Ramona	1/120	0,83	”	*
Romea	3/120	2,50	”	*
Sancia	1/120	0,83	”	*
Sancina	2/120	1,66	”	
Saurina	4/120	3,33	”	
Sibil.la	3/120	2,50	”	
Simona	4/120	3,33	”	*
“Suavas”	1/120	0,83	”	
“Suevis”	1/120	0,83	”	
Timburguera	1/120	0,83	”	

De l'observació de les taules precedents, copsem que els prenoms masculins més utilitzats segueixen aquest ordre:

1. Pere: 19,33 per cent.
2. Guillem: 17,96 ”
3. Berenguer: 16,43 ”
4. Bernat: 14,30 ”

En el cas dels prenoms femenins ens trobem:

1. Guillelma: 20,00 per cent.
2. Elisenda: 14,16 ”
3. Berenguera: 7,50 ”

No ens resta més que afegir la relació evident entre uns prenoms i altres, sobretot pel que fa a Guillem/Guillelma i Berenguer/Berenguera. Destacar, però, el prenom de Pere, sempre el més utilitzat, i el d'Elisenda, sense derivar de masculí.

Hauríem volgut comparar les nostres dades amb treballs paral.lels al nostre, pel Maresme. Establir una comparació era força interessant, però se'ns ha fet molt difícil de trobar un treball dins la cronologia triada (6). Malgrat aquest fet, hem utilitzat el treball de Rosa Mª. Ayerbe. Com que la citada autora es basa en els anys 1340-46, hem cregut oportú reduir la nostra informació a aquestes dates, i després presentar una taula comparativa total (7).

Taula de freqüències de prenoms masculins (1340-46)

Arcadi	1/121	0,82	per cent
Arnau	7/121	5,78	"
Bartomeu	2/121	1,65	"
Berenguer	17/121	14,04	"
Bernat	24/121	19,83	"
Bonanat	1/121	0,82	"
Carbó	1/121	0,82	"
Dalmau	1/121	0,82	"
Ferrer	2/121	1,65	"
Guillem	22/121	18,18	"
Jaume	1/121	0,82	per cent
Marc	1/121	0,82	"
Miquel	1/121	0,82	"
Pere	25/121	20,66	"
Ponç	3/121	2,47	"
Ramon	6/121	4,95	"
Romeu	2/121	1,65	"
Salvador	1/121	0,82	"
Simó	3/121	2,47	"

Taula de freqüències de prenoms masculins comparats (1340-46)

Abraham	–		1/515	0,19 %
Andreu	–		2/515	0,38 %
Antic	–		2/515	0,38 %
Antoni	–		5/515	0,98 %
Arcadi	1/121	0,82 %	–	
Arnau	7/121	5,78 %	33/515	6,36 %
Bartomeu	2/121	1,65 %	10/515	1,92 %
Berenguer	17/121	14,04 %	38/515	7,32 %
Bernat	24/121	19,83 %	86/515	16,07 %
Bertran	–		3/515	0,57 %
Bonanat	1/121	0,82 %	10/515	1,92 %
Borràs	–		10/515	1,92 %
Carbó	1/121	0,82 %	–	
Castelló	–		1/515	0,19 %
Dalmau	1/121	0,82 %	–	
Feliu	–		1/515	0,19 %
Ferrer	2/121	1,65 %	4/515	0,77 %
Francesc	–		26/515	5,00 %
Gabriel	–		1/515	0,19 %
Galceran	–		1/515	0,19 %
Gaufred	–		1/515	0,19 %
Gelabert	–		1/515	0,19 %
Grau (Guerau)	–		3/515	0,57 %
Guillem	22/121	18,18 %	69/515	13,29 %
Guiu	–		1/515	0,19 %
Isaac	–		1/515	0,19 %
Jaume	1/121	0,82 %	29/515	5,58 %
Joan	–		13/515	2,50 %
Lleó	–		1/515	0,19 %
Llorenç	–		1/515	0,19 %

Macià		–		1/515	....	0,19 %
Marc	1/121	....	0,82 %		–	
Mateu		–		1/515	....	0,19 %
Miquel	1/121	....	0,82 %	5/515	....	0,96 %
Nadal		–		1/515	....	0,19 %
Natan		–		1/515	....	0,19 %
Nicolau		–		1/515	....	0,19 %
Pelegrí		–		5/515	....	0,96 %
Pere	25/121	....	20,66 %	99/515	....	19,20 %
Ponç	3/121	....	2,47 %		–	
Ramon	6/121	....	4,95 %	43/515	....	8,28 %
Roman		–		1/515	....	0,19 %
Romeu	2/121	....	1,65 %	2/515	....	0,38 %
Salvador	1/121	....	0,82 %	1/515	....	0,19 %
Sanç		–		1/515	....	0,19 %
Simó	3/121	....	2,47 %	3/515	....	0,57 %
Uguet		–		1/515	....	0,19 %
Vicenç		–		1/515	....	0,19 %
Vidal		–		2/515	....	0,38 %

Taula de freqüències comparatives totals de prenoms masculins (XII-XIV)

Abraham	–	–	0,19 %
Andreu	0,15 %	–	0,38 %
Antic	0,15 %	–	0,38 %
Antoni	–	–	0,98 %
Arcadi	0,15 %	0,82 %	–
Arnau	4,87 %	5,78 %	6,36 %
Bartomeu	0,76 %	1,65 %	1,92 %
Berenguer	16,43 %	14,04 %	7,32 %
Bernat	14,03 %	19,83 %	16,07 %
Bertran	0,76 %	–	0,57 %
Blanc	0,30 %	–	–
Bonanat	2,28 %	0,82 %	1,92 %
Bonaventura	0,15 %	–	–
Borràs	–	–	1,92 %
Carbó	0,15 %	0,82 %	–
Castelló	–	–	0,19 %
Cristià	0,15 %	–	–
Dalmau	0,82 %	0,82 %	–
Egidi	0,15 %	–	–
Esteve	0,15 %	–	–
Feliu	0,15 %	–	0,19 %
Ferrer	1,06 %	1,65 %	0,77 %
Francesc	1,06 %	–	5,00 %
Gabriel	–	–	0,19 %
Galceran	0,45 %	–	0,19 %
Garbí	0,45 %	–	–
Gaufred	–	–	0,19 %
Gerald	0,15 %	–	–
Grau	0,45 %	–	0,57 %
Guiu	–	–	0,19 %
Guillem	17,96 %	18,18 %	13,29 %
Isaac	–	–	0,19 %

Jaume	2,28 %	0,82 %	5,58 %
Joan	0,30 %	–	2,50 %
Lleó	0,30 %	–	0,19 %
Llorenç	–	–	0,19 %
Macià	–	–	0,19 %
Mateu	–	–	0,19 %
Marc	0,30 %	0,82 %	–
Margarit	0,15 %	–	–
Marimon	0,15 %	–	–
Martí	0,15 %	–	–
Miquel	0,30 %	0,82 %	0,96 %
Montserrat	0,91 %	–	–
Nadal	0,15 %	–	0,19 %
Natan	–	–	0,19 %
Nicolau	–	–	0,19 %
Olíver	0,15 %	–	–
Palau	0,15 %	–	–
Pelegrí	–	–	–
Pere	19,33 %	20,66 %	19,20 %
Ponç	1,06 %	2,47 %	–
Ramon	6,24 %	4,95 %	8,28 %
Rispau	0,30 %	–	–
Roman	–	–	0,19 %
Romeu	1,06 %	1,65 %	0,38 %
Rosseyó	0,15 %	–	–
Salvador	0,76 %	0,82 %	0,19 %
Sanç	–	–	0,19 %
Simó	2,43 %	2,47 %	0,57 %
Uguet	–	–	0,19 %
Vicenç	–	–	0,19 %
Vidal	–	–	0,38 %

Així, a la taula precedent, la primera columna comprèn la totalitat dels segles estudiats. La segona, les freqüències relatives als anys 1340-46 al Maresme, i la tercera els mateixos anys a Barcelona-ciutat, obtinguts per Mª. Rosa Ayerbe basant-se en documentació de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

Els prenoms masculins més emprats als anys 1340-46 al Maresme són els següents:

1. Pere:	20,66	per cent.
2. Bernat:	19,83	"
3. Guillem:	18,18	"
4. Berenguer:	14,04	"

Aquestes darreres xifres no varien massa de les aportades anteriorment. Solament contrastar que en segon lloc trobem el prenom Bernat en comptes de Guillem, que passa al tercer lloc, quedant com a darrer Berenguer.

Analitzem ara les xifres comparatives:

1. Pere:	20,66	– 19,20 %.
2. Bernat:	19,83	– 16,70 %.
3. Guillem:	18,18	– 13,29 %.
4. Berenguer:	14,04	– 7,32 %.

Constatar, doncs, que la gradació és la mateixa al camp i a la ciutat. La diferència de tant per cent pot ésser deguda a una varietat més gran a Barcelona que al Maresme.

Voldríem també assenyalar els prenoms que manquen a un lloc. Així, a les nostres rodalies no hem trobat pas: Antoni, Borràs, Castelló, Gabriel, Gaufred, Guiu, Llorenç, Macià, Mateu, Nicolau, Pelegrí, Roman, Sanç, Uguet, Vicenç, Vidal. Malgrat això, com a cognoms trobem Mateu, Nicolau, Vidal. I com a prenom femení Sancina. És curiós no trobar Vicenç, essent el castell de Sant Vicenç una de les dues jurisdiccions feudals dominants de la comarca.

Aclarir també, l'absoluta inexistència de prenoms jueus. Aquest fet coincideix amb el de no trobar documents relacionats amb jueus a les nostres terres. La proximitat de la ciutat de Barcelona pensem que deuria exercir un paper important dins d'aquesta qüestió. És a dir, els pagesos anaven a Barcelona quan requerien els seus serveis. Hem d'afegir, també, que la vida al camp era menyspreada per les comunitats d'actius canviadors i mercaders com eren aquests, i per tant, preferien establir-se a les grans ciutats. És evident que no hi ha prenoms com Abraham, Isaac i Natan.

En canvi, provinents de les escriptures estudiades, hi ha prenoms que Mª. Rosa Ayerbe no ha trobat a Barcelona ciutat: Arcadi, Blanc, Bonaventura, Carbó, Cristià, Dalmau, Egidi, Esteve, Garbí, Gerald, Marc, Margarit, Marimon, Martí i Montserrat, el qual sabem que es tracta d'un prenom masculí per tractar-se d'un clergue. Tampoc: Oliver, Palau, Ponç, Rispau, Rosseyó.

La tradició compta un paper important en la perpetuació dels prenoms. Tornen a ésser els de Pere, Guillem, Berenguer i Bernat els més representatius. El pes específic que exerceixen els de Berenguer i Guillem (14,04 per cent, 18,18 per cent) és més fort al Maresme que a Barcelona (7,32 per cent, 13,29 per cent). Potser el fet d'ésser els prenoms utilitzats pels senyors de Sant Vicenç influïren als pagesos de les rodalies. Pensem, com Moreu-Rey (8), que el fet d'ésser també un prenom reial no afectava profundament els estaments del camp. Més aviat aquests es fixaven en els de més a prop, en els senyors dels quals depenien directament.

ESTUDI ETIMOLÒGIC DELS COGNOMS.

Quasi bé sempre, a partir de mitjan segle XII, s'afegeix un nom al prenom. No és tan usual quan es tracta de dones, car llavors s'utilitza el parentiu. En alguns casos adopta el nom del marit, o del mas familiar.

Una vegada estudiades les freqüències de prenoms, hem cregut oportú reflexionar sobre l'etimologia dels cognoms. Ens hem basat en nou grups de derivats:

1. de prenoms.
2. de topònims.
3. d'espècies vegetals.
4. d'elements geogràfics.
5. d'elements constructius.
6. de la possessió d'animals.
7. d'oficis.
8. de mesos de l'any.
9. de característiques personals.

Com veiem, l'entorn, la família, la terra i el que envolta els homes es tradueix en el propi nom. La importància dels elements bàsics, els vegetals, els animals, els camps i els prats, diferenciaran una família d'una altra. És prou important, creiem, constatar aquests fets, que ens parlen d'una societat de tipus primari, arrelada a la terra, que copsem en tots i cada un dels trets que la conformen.

Per aquesta raó, a continuació hem realitzat una relació de personatges, incloent prenom i nom. Entre parèntesi, l'any del document. Els agrupem segons els nou supostos abans esmentats.

1. *De prenoms.*

Benvinguda Estevena (1337); Berenguer Esteve (1336); Bernat Berenguer (1263); Berenguer Guadall de Sant Vicenç (1136); Berenguer Mir (1270); Berenguer Rispau (1325); Bernat Lladó (1342); Bernat Marc (1339); Bernat Miquel (1333); Bernat Nadal (1321); Bernat Ponç (1342); Bernat Vidal (1311); Bonanat Jac (1339); Bonanat Jacma (1337); Bonanat Saurí (1319); Bondia Jacma (1337); Bondia Nicolau (1292); Galceran Ferrer (1313); Guillem Arnau (1308); Guillem Berenguer (1308); Guillem Bartomeu (1313); Guillem Bertran (1313); Guillem Guieta (1292); Guillem Perpetua (1344); Guillem Salvador (1331); Pere Amat (1244); Pere Bonaventura (1319); Pere Ramon (1136); Ponç Boffí (1345); Ponç Guillem (1321); Ramon Feliu (1333); Margarit Sunyer (1308); Romeu Llull (1342); Simó Sans (1345).

2. *De topònims.*

Antic de Croanyes (1319); Arcadi de Talarn (1345); Arnau Cervera (1348); Arnau de Montornès (1228); Arnau de Quarsà (1256); Berenguer de Mataró (1198); Berenguer de Premià (1190); Berenguer des Far (1336); Berenguer de Sant Vicenç (1244); Bernat d'Aguilar (1285); Bernat de Cabrera (1299); Bernat de Caldes (1285); Bernat de Cerdanyola (1291); Bertran de Marata (1270) Blanc de Vilassar (1310); Cristià de Miralles (1244); Egidi de Viver (1292); Ferrer de Clarà (1253); Ferrer de Valldeix (1342); Grau d'Osona (1136); Guillem d'Agell (1292); Guillem d'Argentona (1330); Guillem de Bages (1320); Guillem de Mata (1275); Guillem d'Ollesia (1292); Guillem d'Orta (1321); Guillem de Sant Joan (1313); Jaume de Canyamars (1333); Ramon de Villa Granada (1291).

3. *D'espècies vegetals.*

Arnau d'Espinalb (1290); Arnau de Fonoyeda (1323); Arnau de Fonoyet (1212); Arnau de Verdeguer (1319); Arnau Rovira (1325); Benvinguda de Pins (1337); Berenguer de Pi (1182); Berenguer de Roure (1284); Berenguer Mora (1342); Bernat d'Amenler (1283); Bernat de Falgueres (1263); Elisenda de Moraria (1315); Guillem Figuera (1285); Guillem Oliver (1285); Pere de Folgueres (1275).

4. *D'elements geogràfics.*

Arnau de Puig (1336); Arnau de Ribalta (1305); Arnau de Ribes (1253); Berenguer de Bosc (1314); Berenguer de Pineda (1273); Berenguer de Riera (1256); Berenguer Torrent (1331); Berenguer d'Aquaria (1244); Bernat de Camp (1308); Bernat de Campmajor (1283); Bernat Ma-

rí (1342); Bernat des Torrents (1335); Bertran de Carrera (1270); Bonanat de Vall (1308); Elisenda Serra (1340); Ferrer de Montells (1290); Francesc de Prat (1313); Gerald de Sa Puyada (1212); Guillem Riba (1342); Guillem Sariba (1342); Guillem Terrades (1348); Joan Vallmajor (1182); Pere de Pla (1282); Pere de Colell (1330); Pere de Serres (1340); Pere Pujol (1325); Pere Roqueta (1301); Rispau de Camp (1305); Romeu Bosca (1340); Ferrer de Pou (1256); Guillelma de Font (1248); Pere Quintana (1331).

5. *D'elements constructius.*

Arnau de Portell (1342); Arnau de Soler (1318); Benvinguda de Mas (1313); Benvinguda Sa Sala (1212); Berenguer de Capella (1331); Berenguer de Fornells (1343); Berenguer des Muyal (1334); Berenguer Moyó (1344); Bernat Nadal des Castel (1321); Guillem de Creu (1331); Guillem de Fàbregues (1342); Guillem de Torre (1182); Nadal de Casella (1308); Pere de Canal (1305); Bernat Sala (1344); Guillem Mascort (1342).

6. *De la possessió d'animals.*

Bernat Colom (1270); Bernat Cuch (1323); Galceran del Colomar (1285); Guillem Bovet (1313); Guillem Coloma (1343); Pere Bova (1292).

7. *D'oficis.*

Arnau Ballester (1340); Arnau Burgès (1308); Arnau Ferrer (1299); Berenguer Batlle (1273); Berenguer Servet (1244); Bernat Apercet (1342) (9); Bernat Carbonell (1320); Bernat Sabater (1299); Bonaventura Barber (1319); Jaume Ferrer (1332); Pere Oller (1318); Ramon Juglar (1323).

8. *De mesos de l'any.*

Berenguer Gener (1342); Berenguer Janer (1307); Bertran Imbern (1282); Guillem Febrer (1323).

9. *De característiques personals.*

Berenguer Roig (1337); Bernat Català (1320); Bernat Morot (1342); Bartomeu Espanyol (1333); Guillelma Estranya (1338); Guillelma Valensona (1328); Guillem de Valensó (1308); Guillem Estrany (1299); Guillem Mayor (1338); Jaume Bellot (1336); Jaume Cosch (1326); Pere Bellit (1282); Pere Gras (1343); Pere Robiol (1342); Pere Rosell (1318); Romeu Alier (1292).

CONCLUSIÓ.

Partint de la base de l'estudi d'unes peculiaritats locals, voldríem considerar la importància d'aquest coneixement, sobretot en l'època que ens ocupa. No podem oblidar que la vida als segles estudiats era un conjunt format per un mosaic de diferències específiques. El que succeïa a l'Empordà gairebé no tenia res a veure amb el que passava a la Plana de Vic, i al mateix temps, a les rodalies de Barcelona. Pensar que la Catalunya Vella era una uniformitat, és, del tot, una fal.làcia.

Però no es pot endegar un indispensable treball de síntesi sense comptar, per endavant, amb estudis comarcals seriosos. És aquesta la idea a realitzar, i de la qual n'hem presentat ací un bocí que recull punts importants, conscients de la manca encara de molts d'altres a conjugar per a refer una història, una vida i una societat.

Des del punt de vista de l'antroponímia medieval, necessitem veritables estudis a confrontar amb les dades obtingudes. És important de ressaltar que cal unir els diferents caires, en un intent de treball d'equip, per assolir uns resultats seriosos. De la mateixa manera que per afrontar els segles corresponents a l'alta edat mitjana hem de recolzar-nos en l'ajuda de l'arqueologia, per a esbrinar molts dels aspectes de la plena edat mitjana cal l'imprescindible suport dels filòlegs i estudiosos de la llengua. Interpretar els textos, a vegades, és un treball força complicat. I no solament això. Molts detalls que a primer cop d'ull ens semblen de poca importància, una vegada aprofundim, ens aclaren i ens mostren aspectes fins aleshores ni imaginats.

Aquests darrers punts són uns d'aquells dels quals n'hem volgut presentar uns exemples. L'antroponímia pot atansar-nos als homes concrets, a la demografia, als costums i tradicions. De l'estudi etimològic dels noms podem entreveure els punts bàsics, considerats d'importància en la societat que ens ocupa. La fortalesa del llinatge familiar, la realitat de la terra, del mas, del nucli familiar i essencialment agrari, l'evidència de la vegetació circumdant, els arbres, el bosc, el prat. El nom característic per diferenciar les ocupacions i els oficis, el valor de l'origen i de la procedència, les peculiaritats físiques. Potser ens semblen solament detalls curiosos. Però cal pensar que la societat medieval, sobretot la societat pagesa, deixa molt poc escrit sobre ella mateixa. Els contractes jurídics, malgrat el seu laconisme, ens poden parlar força sobre aquesta societat. El pagès és el silenci de la terra. Hem de procurar, doncs, remoure-ho tot per comprendre. Esperem que el nostre intent, en buscar també a l'antroponímia un xic més d'aclariments, hagi estat prou entenedor i positiu.

Coral Cuadrada i Majó

ÍNDEX ANTROPONÍMIC

– A –

Adaleda		(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
Adaleis		(1256/ St. J.A. / AMA: P.3).
Agnès		(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
Alamanda		(1326/ St. F.C. / APCP: P.32).
"		(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"		(1332/ St. A.Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"		(1337/ St. J.A. / AMA: P.27).
"		(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).
"		(1340/ St. J.A. / AMA: P.33).
"		(1343/ St. J.A. / APCC: P.36).
Andreu		(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
Antic de Croanyes		(1319/ St. J.A. / ACB: 4-100-1).
Arcadi de Talarn		(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
Arnau		(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"		(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"	*Ballester*	(1340/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-6).
"	"	(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"	*Burgués*	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"	*Cervera*	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
"	*d'Espinalp*	(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"	*de Fonoyeda*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	*de Fonoyet*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*de Montornès*	(1228/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).
"	*de Portell*	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"	*de Puig*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	*de Quarsà*	(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"	"	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	"	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	"	(1343/ St. J.A. / APCC: P.36).
"	*de Ribalta*	(1305/ St. J.A. / APCP: P.17).
"	*de Ribes*	(1253/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 3).
"	*de Rovira*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*de Soler*	(1318/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 29).
"	*de Verdeguer*	(1319/ St. J.A. / ACB: 4-100-1).
"	*Domingo*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"	*Ferrer*	(12 / St. J.A. / AMA: P.7).
"	"	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
"	"	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D.-28).
"	*Larc*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Mulner*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	*Portell*	(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	*Rispau*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*Rovira*	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	*Sa Orta*	(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
Arsen		(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
Arsendis		(1263/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 6).

– B –

Bartolí		(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D.-28).
Bartomeu	*de Pins*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D.-47).
"	"	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*Espanyol*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"	*Rispau*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*Vives*	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
Bartomeva		(1334/ St. J.A. / APCC: P.29).
Benvinguda		(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"		(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"		(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
"	*de Mas*	(1313/ St. F.C. / APCC: P.33).
"	*de Pins*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	*de Sa Sala*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*des Lledó*	(1337/ St. J.A. / AMA: P.27).
"	*Estevena*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
Berenguer		(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
Berenguera		(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"		(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
"		(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
Berenguera		(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"		(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"		(1299/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 18).
"		(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"		(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"		(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
Berenguer	*Agell*	(1342/ St. P.P. / APCRP: P.4).
"	*Batlle*	(12 / St. J.A. / AMA: P.7).
"	"	(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	"	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
"	"	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-36).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
"	"	(1345/ St. J.A. / APCPA: P.41).
"	*Bramona*	(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"	*Dalier*	(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"	*de Bosc*	(1314/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 23).
"	"	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	*de Capella*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*de Fonoyet*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*de Fornells*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*de Lledó*	(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"	"	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	*de Mataró*	(1198/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"	*de Mateu*	(1190/ St. P.P. / ACB: 4-93-27).
"	*de Pi*	(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"	*de Pineda*	(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	*de Pins*	(1307/ St. J.A. / APCPA: P.18).
"	"	(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
"	"	(1342/ St. J.A. / APCS: C.AM).
"	*de Portell*	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	"	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"	"	(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	"	(1324/ St. J.A. / APCC: P.21).
"	"	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	"	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"	"	(1333/ St. J.A. / APCC: P.28).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	"	(1345/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.28).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Premià*	(1190/ St. P.P. / ACB: 4-93-27).
"	*de Quarsà*	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	"	(1319/ St. J.A. / ACB: 4-100-1).
"	*de Reniu*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	*de Riera*	(1256/ St. J.A. / AMA: P.3).
"	*de Roure*	(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"	*des Far*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*des Muyal*	(1334/ St. J.A. / APCC: P.29).
"	*de Sant Vicenç*	(1224/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	"	(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"	"	(12 / St. J.A. / AMA: P.3).
"	"	(1291/ St. J.A. / APCP: P.8).
"	"	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	"	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	"	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
"	"	(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	"	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	"	(1333/ St. J.A. / APCC: P.38).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-36).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.24).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.27).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	"	(1338/ St. J.A. / APCC: P.31).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).

Berenguer	*de Sant Vicenç*	(1338/ St. J.A. / AMA: P.32).
"	"	(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"	"	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	"	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	"	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	"	(1345/ St. J.A. / APCPA: P.41).
"	*des Muyal*	(1343/ St. J.A. / APCC: P.36).
"	*de Soler*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Vives*	(1228/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).
"	*Esteve*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Ferrer*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.28).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	*Gener*	(1342/ St. J.A. / APCS: C.AM).
"	*Giner*	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	*Guadall de Sant Vicenç*	(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"	*Janer*	(1307/ St. J.A. / APCPA: P.18).
"	*Marquès*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Mayol*	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	"	(1342/ St. J.A. / APCS: C.AM).
"	" *de Pins*	(1307/ St. J.A. / APCPA: P.18).
"	*Mir*	(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"	"	(1275/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 10).
"	*Mora*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Moyó*	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	*Mugial*	(1388/ St. J.A. / APCC: P.31).
Berengueró	*de Sant Vicenç*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.29).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.28).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	"	(1340/ St. J.A. / AMA: P.33).
Berenguer	*Portell*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.24).
"	*Rispau*	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	*Riyor*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	*Roig*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	*Rog*	(1337/ St. J.A. / AMA: P.27).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).
"	*Sa Sala*	(1342/ St. P.P. / APCRP: P.4).
"	*Servet*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	*Torrent*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
Bernardó	*de Sant Vicenç*	(1343/ St. J.A. / APCC: P.36).
Bernat		(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"		(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"		(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-6).
"		(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"		(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	*Agell*	(1337/ St.,J.A. / APCCB: P.D-47).
"	"	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	"	(1344/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.38).
"	"	(1345/ St. J.A. / APCPA: P.41).
"	*Apercet*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Bellit*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	*Bellot*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*Berenguer*	(1263/ Sta. Ma. CF. / MASM. P. Marfà 6).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	"	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"	*Bertran*	(1263/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 6).
"	*Boscha*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Bramona*	(12 / St. J.A. / AMA: P.7).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*Cabot*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Carbonell*	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
"	*Català*	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	*Colom*	(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"	*Cuch*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*d'Aguilar*	(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
"	"	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	"	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	*d'Amenler*	(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
"	*d'Aquaria*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	"	(1314/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 23).
"	*de Bramona*	(1342/ St. J.A. / APCS: C.AM).
"	*de Cabrera*	(1299/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 18).
"	*de Caldes*	(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"	*de Camp*	(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*de Campmajor*	(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
"	"	(1299/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 18).
"	*de Capella*	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"	*de Cerdanyola*	(1291/ St. J.A. / APCP: P.8).
"	"	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	*de Clasquerino*	(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"	*de Falgueres*	(1263/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 6).
"	"	(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"	"	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	*de Feu*	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	*de Lledó*	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	*de Mataró*	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	"	(1310/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 20).
"	"	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1328/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.23).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Muial*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Pins*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
Bernat	*de Ruvira*	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"	*de Soler*	(1310/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 20).
"	*des Torrents*	(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
"	*d'Olzet*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	*Ferrer*	(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"	*Gener*	(1340/ St. J.A. / AMA: P.33).
"	"	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	"	(1343/ St. J.A. / APCC: P.36).
"	*Gili*	(1338/ St. J.A. / APCC: P.31).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.32).
"	*Guadall*	(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"	*Ilela*	(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	*Lena*	(1342/ St. P.P. / APCRP: P.4).
"	*Lledó*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Marc*	(1339/ St. J.A. / APCP: P.40).
"	*Marí*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Mataró*	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	*Miquel*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	*Mir de Mata*	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	*Morot*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Nadal des Castel*	(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	*Ponç*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Rispau*	(1340/ St. J.A. / APCP: P.40).
"	*Sabater*	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
"	"	(1342/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 56).
"	*Sala*	(1344/ St. J.A. / APCC: P.38).
"	*Salvà*	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	*Saula*	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	*Scia*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Serra*	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	*Valençó*	(1319/ Sta. Ma. CF: / MASM: P. Marfà 30).
"	*Vitalis*	(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
Bertran	*de Carrera*	(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"	*de Fornells*	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	*de Marata*	(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"	*de Sa Sala*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*Imbern*	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
Blanca		(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
Blanc	*de Vilassar*	(1310/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 20).
"	"	(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
Bonanat	*de Biginia*	(1253/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 3).
"	*de Vall*	(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	"	(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-36).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.27).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.29).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.32).
"	"	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	*Jac*	(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"	*Jacma*	(1337/ St. J.A. (AMA: P.28).
"	*Lledó*	(1337/ St. J.A. / AMA: P.29).
"	*Saurí*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
Bonaventura	*Barber*	(1319/ St. J.A. / ACB: 4-100-1).
Bondia		(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"		(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
"	*Jacma*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	*Nicolau*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).

– C –

Carbó	*de Soler*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
Cristià	*de Miralles*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).

– D –

Dalmau	*de Sexà*	(1342/ St. J.A. / APCPA: P.18).
Dolça		(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"		(1337/ St. J.A. / AMA: P.28).
"		(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).

– E –

Egidi	*de Viver*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
Elisenda		(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"		(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"		(1307/ St. J.A. / APCPA: P.18).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"		(1313/ St. F.C./ APCCB: P.D-28).
"		(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"		(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"		(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"		(1335/ St. J.A. / AMA: P.17).
"		(1336/ Sta. Ma. CF. / PCOA: P.4).
"		(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
"		(1339/ St. J.A. / APCP: P.40).
"		(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	*Amada*	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	*de Moraria*	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	*Serra*	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).

Ermesenda		(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"		(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
Estefania		(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
Esteve		(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).

– F –

Feliu	*de Folgueres*	(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
Ferrera		(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"		(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
Ferrer	*de Clarà*	(1253/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 3).
"	*de Montells*	(1290/ St. P.P. / ACB: 4-93-1).
"	*de Portell*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	"	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	*de Pou*	(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"	*de Valldeix*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Oliver*	(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
Francesca		(1337/ St. J.A. / AMA: P.28).
Francesc	*de Marata*	(1318/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 29).
"	*de Pins*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*de Prat*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"	*de Puig*	(1256/ St. J.A. / AMA: P.3).
"	*de Sant Vicens*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"	*Matheu*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	"	(1338/ St. J.A. / APCC: P.31).

– G –

Galcerà	*del Colomar*	(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
"	*de Montesuivo*	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	*Ferrer*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
Garbí		(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"	*de Matheu*	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	"	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
Gelabert	*de Sa Puyada*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
Gerald	"	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
Geralda		(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"		(1314/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 23).
Guerau	*Cabot*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*de Montells*	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"	*d'Osona*	(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
Guillelma		(1228/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).
"		(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"		(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"		(1282/ Sta. Ma. CF. / MAMS: P. Marfà 10).
"		(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"		(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"		(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"		(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"		(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"		(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
"		(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"		(1324/ St. J.A. / APCC: P.21).
"		(1326/ St. F.C../ APCP: P.32).
"		(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"		(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"		(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"		(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"		(1336/ St. J.A. / AMA: P.24).
"		(1338/ St. J.A. / AMA: P.32).
"		(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
"	*de Font*	(1248/ St. G.V. / APCC: P.39).
"	*Estranya*	(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).
"	*Ledona*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	*Valençona*	(1328/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.23).
Guillelmó	*de Fàbregues*	(1334/ St. J.A. / APCC: P.29).
"	*de Roudors*	(1333/ St. J.A. / APCC: P.28).
"	*Mayol*	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
Guillem		(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"		(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"		(1256/ St. J.A. / AMA: P.3).
"	*Agell*	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	*Amat*	(1328/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.23).
"	*Arnau*	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"	*Batlle*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	"	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"		(1342/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 56).
"	*Berenguer*	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	*Bertomeu*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"	*Bertran*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"	*Botey*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Bovet*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*Cabot*	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"	*Coloma*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*d'Agell*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*d'Aquaria*	(1328/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.23).
"	*d'Aranyó*	(1228/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).
"	"	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	*d'Argentona*	(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"	"	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*d'Arguera*	(1299/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 18).
Guillem	*de Bages*	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
"	*de Campmajor*	(1253/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 3).
"	"	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"	*de Capella*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	"	(1299/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 18).
"	*de Carreres*	(1284/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.5).
"	*de Creu*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*de Croanyes*	(12 / St. J.A. / AMA: P.7).
"	*d'Espiells*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Fàbregues*	(1342/ St. P.P. / APCRP: P.4).
"	*de Fonoyet*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	*de Gel*	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	*de Mata*	(1275/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 10).
"	*de Montornès*	(1190/ St. P.P. / ACB: 4-93-27).
"	*de Natrilo*	(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	*d'Ollesia*	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	*d'Orta*	(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Pins*	(1345/ St. J.A. / APCPA: P.41).
"	*de Pujol*	(1326/ St. F.C. / APCP: P.32).
"	"	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	*de Sant Joan*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"	*de Sant Vicenç*	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"	"	(1314/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 23).
"	"	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	*de Soler*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
"	*de Torre*	(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	*de Valensó*	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"	*Espanyol*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	*Estrany*	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	"	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.28).
"	*Febrer*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.28).
"	"	(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-36).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.24).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.29).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	"	(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"	"	(1339/ St. J.A. / APCP: P.40).
"	"	(1340/ St. J.A. / AMA: P.33).
"	"	(1342/ St. J.A. / APCS: C.AM).
"	"	(1345/ St. J.A. / APCPA: P.41).
"	*Figuera*	(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
"	*Gelabert*	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"	*Geribert*	(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"	*Gudina*	(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	*Guieta*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*Julià*	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	*Marquès*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.25).
"	*Martí*	(1324/ St. J.A. / APCC: P.21).
"	*Mascort*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Mates*	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
"	*Matheu*	(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
"	"	(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"	"	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	"	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*Mayol*	(1324/ St. J.A. / APCC: P.21).
"	"	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	*Mayor*	(1388/ St. J.A. / AMA: P.30).
"	*Moyó*	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	*Muyal*	(1334/ St. J.A. / APCC: P.29).
"	*Nadal*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM. P. Marfà 45).
"	"	(1336/ Sta. Ma. CF. / PCOA: P.4).
"	*Oliver*	(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
"	"	(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
"	"	(1348/ St. P.P. APCRP: P.7).
"	*Perpetua*	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	*Riba*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Rosell*	(1342/ St. P.P. / APCRP: P.4).
"	*Sa Guardia*	(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
"	*Sala*	(1290/ St. P.P. / ACB: 4-93-1).
"	"	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
"	*Salvador*	(1331/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	"	(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"	*Sariba*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Seguí*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Terrades*	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).

– J –

Jacina		(1314/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 23).
Jaume	*Bellot*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Cabot*	(1326/ St. F.C. / APCP: P.32).
"	*Cosch*	(1326/ St. F.C. / APCP: P.32).
"	*de Campmajor*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Canyamars*	(1333/ St. J.A. / APCC: P.28).

Jaume	*de Montesuivo*	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	*de Pujol*	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	*de Roudors*	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	*de Terrades*	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
"	"	(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	"	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*Ferrer*	(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Lacina*	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
"	*Llull*	(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
Joan	*de Vallmajor*	(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"	*de Riera*	(1339/ St. J.A / APCP: P.40).

– LL –

Lledó	*de Mata*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"	*Matas*	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).

– M –

Marc	*de Campmajor*	(1314/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 23).
"	*de Pins*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
Margarida		(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"		(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"		(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"		(1336/ Sta. Ma. CF. / PCOA: P.4).
Margarit	*Sunyer*	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
Maria		(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
Marimon	*de Canyet*	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
Martí	*Morell*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
Miquel	*Andreu*	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
Montserrat	*de Gumila*	(1272/ St. J.A. / AMA: P.7).
"	"	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"	"	(1291/ St. J.A. / APCP: P.8).
"	"	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
"	"	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	"	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).

– N –

Nadal	*de Casella*	(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).

– O –

Oliva		(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
Oliver	*des Pi*	(1228/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).

– P –

Pagesa		(1190/ St. P.P. / ACB: 4-93-27).
Palau	*de Carrera*	(1270/ Sta. Ma. CF. /MASM: P. Marfà 7).
Pere		(1248/ St. G.V. / APCC: P.2).
"		(1339/ St. J.A. / APCP: P.40).
"		(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	*Amat*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	"	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	*Amenler*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Andreu*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Arnau*	(1328/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.23).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	*Bellit*	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"	*Bellot*	(1344/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.38).
"	*Bertran*	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	"	(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Bonaventura*	(1319/ St. J.A. / ACB: 4-100-1).
"	*Botey*	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
"	*Bova*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.7).
"	"	(1311/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	"	(1344/ St. J.A. / APCP: P.23).
"	*Bramona*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Cabot*	(1333/ St. J.A. / APCC: P.28).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	"	(1338/ St. J.A. / APCC: P.9).
"	*Català*	(1290/ St. J.A. / APCP: P.9).
"	"	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Cerquosa*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"	*Dalmau*	(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"	*de Bramona*	(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	*de Caldes*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Canal*	(1305/ St. J.A. / APCP: P.17).
"	*de Colell*	(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"	*de Comelars*	(1277/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	*de Croanyes*	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	"	(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-37).
"	*d'Espinalb*	(1299/ St. J.A. / AMA: P.14).
Pere	*de Far*	(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
"	*de Folgueres*	(1275/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 10).
"	*de Lledó*	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	*de Mas*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	"	(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
"	*de Mata*	(1263/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 5).
"	*de Mataró*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	"	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*de Montells*	(1275/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 10).
"	*de Montornès*	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
"	*de Morera*	(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
"	*de Pastanyes*	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	*de Pins*	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	*de Plà*	(1282/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 10).
"	*de Portell*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	*de Pujol*	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"	*de Quarsà*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Riba*	(1342/ St. J.A. / APCS: C.AM).
"	*de Ribes*	(1318/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 29).
"	*de Riera*	(1256/ St. J.A. / AMA: P.3).
"	*de Roudors*	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	*de Ruvira*	(1305/ St. J.A. / APCP: P.17).
"	*de Serres*	(1340/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-6).
"	*de Soler*	(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
"	*de Torrent*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Verdeguer*	(1335/ Sta. Ma. CF. / APCCB: P.D-36).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	"	(1338/ St. J.A. / APCC: P.31).
"	*Estrany*	(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).
"	*Feliu*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	"	(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	*Ferrer*	(1310/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 20).
"	"	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1330/ St. J.A. / AMA: P.18).
"	"	(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.30).
"	"	(1342/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 56).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"	"	(1348/ St. P.P. / APCRP: P.7).
"	*Gener*	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"	"	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	"	(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"	*Gràs*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
Peregrina		(1190/ St. P.P. / ACB: 4-93-27).
Pere	*Gruny*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*Janer*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"	*Lledó*	(1337/ St. J.A. / AMA: P.29).
"	*Lupet*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*Martí*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*Matheu*	(1228/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).
"	*Mayol*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Morot*	(1298/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.11).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.14).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"	"	(1315/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.17).
"	"	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	*Oller*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Ombau*	(1305/ St. J.A. / APCP: P.17).
"	*Panyella*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*Pochet*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Ponç*	(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	"	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	"	(1318/ St. J.A. / ACB: 4-93-6).
"	*Pons*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.24).
"	*Portell*	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"	*Pujol*	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	*Quintana*	(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
"	*Ramon*	(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"	*Riera*	(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
"	*Robiol*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Roqueta*	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	*Rosell*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Rubei*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*Ruvira*	(1335/ St. J.A. / AMA: P.22).
"	*Sanguera*	(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	*Sa Sala*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 46).
"	*Saura*	(1343/ St. J.A. / MASM: P. Marfà 59).
"	*Serra*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.24).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.32).
"	"	(1344/ St. J.A. / APCC: P.37).
"	*Soculer*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	*Tició*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Verdeguer*	(1299/ St. J.A. / APCPA: P.13).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	"	(1338/ St. J.A. / AMA: P.31).
Ponça		(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
Ponç	*Boffí*	(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
"	*Guillem*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	" *de Ses Falgueres*	(1321/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 40).
"	" "	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.37).
"	*Janer*	(1253/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 3).
"	"	(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
Pons	*Guillem*	(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).

– R –

Ramon		(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
Ramona		(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
Ramon	*Amat*	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-5).
"	*Bargay*	(1340/ St. G.V. / APLA: P.2).
"	"	(1340/ St. J.A. / AMA: P.33).
"	*Berenguer*	(1136/ St. G.V. / ACB: 1-1-1744).
"	*Bova*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-6).
"	*Calvet*	(1343/ St. J.A. / APCC: P.36).
"	*Carbonell*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 19).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Bastida*	(1256/ St. J.A. / APCP: P.1).
"	"	(1256/ St. J.A. / AMA: P.3).
"	*de Caldes*	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	*de Lledó*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Marata*	(1275/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Ribas 10).
"	*de Mataró*	(1244/ Sta. Ma. CF. / ACB: 1-2-1563).
"	"	(1332/ St. A. Ll. / MASM: P. Marfà 44).
"	"	(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"	"	(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
"	"	(1336/ Sta. Ma. CF. / PCOA: P.4).
"	"	(1340/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 35).
"	*de Moyó*	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	*de Portell*	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	*de Sa Sala*	(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"	*de Sant Martí*	(1324/ St. J.A. / APCC: P.21).
"	*de Vilalta*	(1318/ St. P.P. / ACB: 4-93-26).
"	*de Vilar*	(1182/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 1).
"	*de Vilassar*	(1190/ St. P.P. / ACB: 4-93-27).
"	*de Villa Granada*	(1291/ St. J.A. / APCP: P.8).
"	*d'Ilela*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*Feliu*	(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"	*Garriga*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).
"	*Gerald*	(1273/ St. J.A. / AMA: P.8).
"	*Juglar*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*Sagual*	(1325/ St. J.A. / AMA: P.17).
"	"	(1319/ St. J.A. / ACB: 4-100-1).
"	*Sauleda*	(1338/ St. J.A. / APCC: P.31).
"	"	(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"	"	(1339/ St. J.A. / APCP: P.40).
"	"	(1340/ St. J.A. / AMA: P.33).
"	*Segral*	(1313/ St. F.C. / APCCB: P.D-28).
"	*Sucb*	(1311/ St. J.A. / APCP: P.23).
"	*Octau*	(1270/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 7).
Rispau		(1291/ St. J.A. / APCP: P.8).
"	*de Camp*	(1305/ St. J.A. / APCP: P.17).
Romea		(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"		(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"		(1331/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.34).
Romeu	*Alier*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*Bosca*	(1340/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-6).
"	*de Creu*	(1283/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 11).
"	"	(1299/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 18).
"	*de Pujol*	(1292/ St. J.A. / AMA: P.12).
"	*de Riera*	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	*Llull*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
Rosseyó	*Seguí*	(1336/ St. J.A. / AMA: P.23).

– S –

Salvador	*Feliu*	(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	"	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	"	(1342/ St. J.A. / AMA: P.26).
"	*Serra*	(1320/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.18).
Sancia		(1285/ St. J.A. / APCP: P.4).
Sancina		(1308/ St. J.A. / APCP: P.21).
"	*Soler*	(1340/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-6).
Saurina		(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"		(1339/ St. J.A. / APCCA: P.4).
"		(1342/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 57).
"		(1345/ St. J.A. / APCPA: P.41).
Sibil.la		(12 / St. J.A. / AMA: P.7).
"		(1333/ St. J.A. / APCC: P.28).
"		(1335/ St. J.A. / APCCB: P.D-36).
Simó	*d'Argentona*	(1292/ St. J.A. / APCP: P.12).
"	"	(1305/ St. J.A. / APCP: P.17).
"	"	(1308/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-4).
"	"	(1309/ St. J.A. / APCCA: P.3).
"	*de Croanyes*	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-47).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.27).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	"	(1337/ St. J.A. / AMA: P.29).
"	"	(1337/ St. J.A. / APCCB: P.D-43).
"	*de Lledó*	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
"	*de Mollet*	(1334/ St. J.A. / APCC: P.29).
"	*de Plandolit*	(1323/ St. J.A. / APCP: P.27).
"	*de Pujol*	(1301/ St. J.A. / APCP: P.15).
"	*de Soler*	(1319/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 30).
"	"	(1342/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.33).
Simona		(1308/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 39).
"		(1333/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 45).
"		(1334/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 48).
"		(1335/ Sta. Ma. CF. / MASM: P. Marfà 49).
Simó	*Sans*	(1345/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.39).
"Suavas"		(1212/ St. J.A. / APTG: P.1).
"Suevis"		(1340/ Sta. Ma. CF. / AHMM: P.H-6).

– T –

Timburguera		(1343/ Sta. Ma. CF. / APCC: P.38).

NOTES.

1.- FREEDMAN, P. (1985): *Peasant servitude in the thirteenth century*, Comunicació al Col.loqui "La formació i expansió del feudalisme català" (Girona), (en premsa): *It would require a large, concerted effort to compare establishement conditions for peasant tenats during the period 1050 to 1350 but this would be extremely valuable.*

2.- BLOCH, M. (1931): *La historia rural francesa*, (Barcelona, 1978). És evident que la data d'edició no concorda amb els estudis de l'autor, anteriors a la 2na. guerra mundial.

3.- DUBY, G. (1962): *Economía rural y vida campesina en el occidente medieval*, (Barcelona, 1968).

4.- Per un estudi de Catalunya als segles X i XI, vegeu: BONNASSIE, P. (1975): *La Catalogne du milieu du Xe à la fin du XIe siècle, croissance et mutacions d'une societé*, 2 vols., (Toulouse). Hi ha traducció al català: *Catalunya, mil anys enrera (segles X-XI)*, (Barcelona, 1981).

5.- *Vid*, "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria", núm. 25, p. 41-50.

6.- De Barcelona n'hem trobat, d'estudis, però posteriors a les nostres dates: DURAN I SAMPERE, A. (1955): *Antiguos Consellers de Barcelona y sus nombres de pila*, a "Analecta Sacra Tarraconensia", XXVIII, p. 369 i ss.

MOREU-REY, E. (1970): *Antropònims a Barcelona als segles XIV i XV*, "Estudis d'Història Medieval", III, (Societat Catalana d'Estudis Històrics. Institut d'Estudis Catalans), p. 111-120.

MARSÀ, F. (1977): *Onomàstica barcelonina del segle XIV*, Universitat (Barcelona).

RIU, M. (1984): *Antroponímia barcelonina al segle XIV*, a "Societat d'Onomàstica. Butlletí interior", XV, p. 1-4.

7.- AYERBE IRIBAR, Ma. ROSA (1982): *Influencia de la devoción popular en la Onomástica*, a "Saitabi", XXXII, (València), p. 5-15.

8.- MOREU-REY, *ídem*, p. 119.

9.- Aper: conjunt d'eines per llaurar.

Els costums, els fets, els noms, les dites de la nostra gent de mar, desapareguda no fa pas gaire temps, són evocats amb llenguatge poètic i melangia pel mataroní, resident a Perpinyà, Jaume Lladó i Font, conservador d'Antiguetats del Departament dels Pirineus Orientals.

Tot l'univers de la gent de mar mataronina avui ja és història de la ciutat.

LA GENT DEL MAR. UN POEMA MORT SOTA LES XARXES

Hi havia una vegada, enllà dels límits de la via del ferrocarril que separava la ciutat, d'esquena a la mar, tot un món impregnat d'una gran humanitat i d'una exquisida riquesa d'ànima. Virtuts mai dissimulades per uns rostres colrats pel sol i cremats per la salina, i amb un llenguatge eixut.

La nostra gent de mar, no fa molt definitivament desapareguda amb tot llur bagatge, ha pagat el feixuc tribut al mot progrés.

Ja deia el nostre Poeta (1):

"... A gambades, va arribar-nos un progrés
que movia estranyes febres poble endins;
quan naixia el règim seu, prosaic i obès,
se'ns moria un regne verd, de mar i pins ..."

Voldríem evocar, amb melangia, alguns aspectes d'aquest univers conegut, que s'ha incorporat definitivament a les pàgines fossilitzades de l'etnografia popular de casa nostra.

LA CONFRARIA DELS PESCADORS.

Com d'altres gremis encara vivents, reminiscències d'institucions medievals, la Confraria dels Pescadors era inspirada per un gran esperit de solidaritat. El seu patró era sant Pere Pescador i és amb molta dignitat i orgull que els seus membres arboraven la bandera del gremi, coronada per una barca, durant certes manifestacions cíviques. Entre elles, la polícroma processó de les Santes Patrones de la ciutat.

La Confraria, que portava ajuda i socors als confrares desemparats, es nodria mercès a un percentatge obtingut dels beneficis de la pesca. La seva seu radicava en l'antic Cafè de Mar o Cooperativa, avui venerable ruïna que caldria fer reviure. Potser seria el lloc adient per a instal.lar-hi, penso a vegades, el Museu Marítim de la ciutat i de la seva demarcació marítima.

Volem una prova del bell exponent de solidaritat que animava la nostra gent de mar? Ella la trobem en el moment que el maltemps, d'una manera inesperada, feia bramar la mar. Tothom baixava a la platja. I espatlla contra espatlla, les barques platja amunt eren tirades, lluny de l'abast de les onades.

Ja fa molts anys, l'operació de llevar les barques arribades que eren de la pesca, era efectuada per quatre bous propietat del gremi. Més endavant fou instal.lat un sistema de tracció elèctrica que accionava un cable d'acer, sistema menys arcaic que el dels bous, però que no havia arribat mai a assolir una completa seguretat. Recordem encara el cos exànim, recargolat per terra, de l'operari que l'accionava i que morí a causa de la descàrrega elèctrica rebuda.

Un fet menys tràgic però que confirma aquesta deficiència, fou una vegada on, palers i pescadors aferrats al cable d'acer a conseqüència d'un fals contacte elèctric, es recargolaven per terra, accionats per una força invisible...

El Perol fou una altra realització del gremi. Era el lloc on s'hi tintaven les xarxes per llur conservació i estava situat cara mar, més enllà de Can Maitanquis. El producte de base per tractar-les era la "purrina" o extret de pi. Hi havia dos safareigs. Un era conegut pel "sot gros" i l'altre pel "sot petit". En aquesta operació hi participava la tripulació amb el seu patró al davant.

I si parlem de les xarxes, potser caldria parlar, per cloure, de totes les *remendaires* que, assegudes damunt la sorra, refilaven el seu dibuix laberíntic, envoltades de sol, mar i sorra.

ELS PALERS.

Els palers eren els personatges cabdals del món mariner. Pels pescadors eren el tret d'unió entre la mar i la terra. Llur elecció s'efectuava per la diada de sant Pere Pescador, al vespre. Els candidats calia que s'inscrivissin el dia abans. Solament es tirava a la sort un candidat. L'afortunat quedava automàticament elegit "cap de pal" i a ell li corresponia el dret d'escollir els altres palers restants. Llur retribució era feta gràcies a un percentatge obtingut dels beneficis de la venda de la pesca. Sabem que l'any 1957 era estimat en un 4 per cent.

L'equip de palers es dividia en dos torns. Un estava de servei al matí i l'altre a la tarda. Durant la nit i per fer front a qualsevol contingència hi havia dos palers que estaven de guàrdia i dormien en el "pis dels palers" situat a la casa del "baròmetre". L'esmentada casa, de construcció modesta, amb parets emblanquinades i portes i finestres pintades de blaus, existent encara actualment, es troba situada entre can Maitanquis, bar d'una gran tradició salada, i l'antic passatge per on passava, amb gran estrèpit, el ferrocarril. També s'hi veu encara, a l'interior d'una fornícula, el baròmetre, autèntica peça de museu, i que tantes vegades havia estat interrogat pels pescadors. És tot un símbol. Un accessori capital que s'hi trobava també, era una campana. De mal presagi era quan sonava. La gent de mar la coneixia per la campana del *socorro*.

Quan durant la nit una barca era forçada a entrar per qualsevol raó, el *sereno* era l'encarregat d'avisar els palers, en cas que aquests no se n'haguessin adonat.

En veritat, la vida incerta de la gent de mar reposava sovint en les mans dels palers. Homes de cames arremangades i sempre a punt.

"L'ABANDERADO", els pals i altres.

Varar una barca era sempre tot un espectacle. Veure-la lliscar àgilment damunt el llit de pals, ben engreixats de sèu, llençats un darrera l'altre d'una manera magistral i perfectament sincronitzada, fins que la proa feria l'onada fent-la sagnar de blanca escuma, valia bé la pena de baixar de ciutat.

L'arribada de les barques no tenia tampoc equivalent. Si la mar era una mica grossa l'atracció era encara més forta. Encara que aquesta cir-

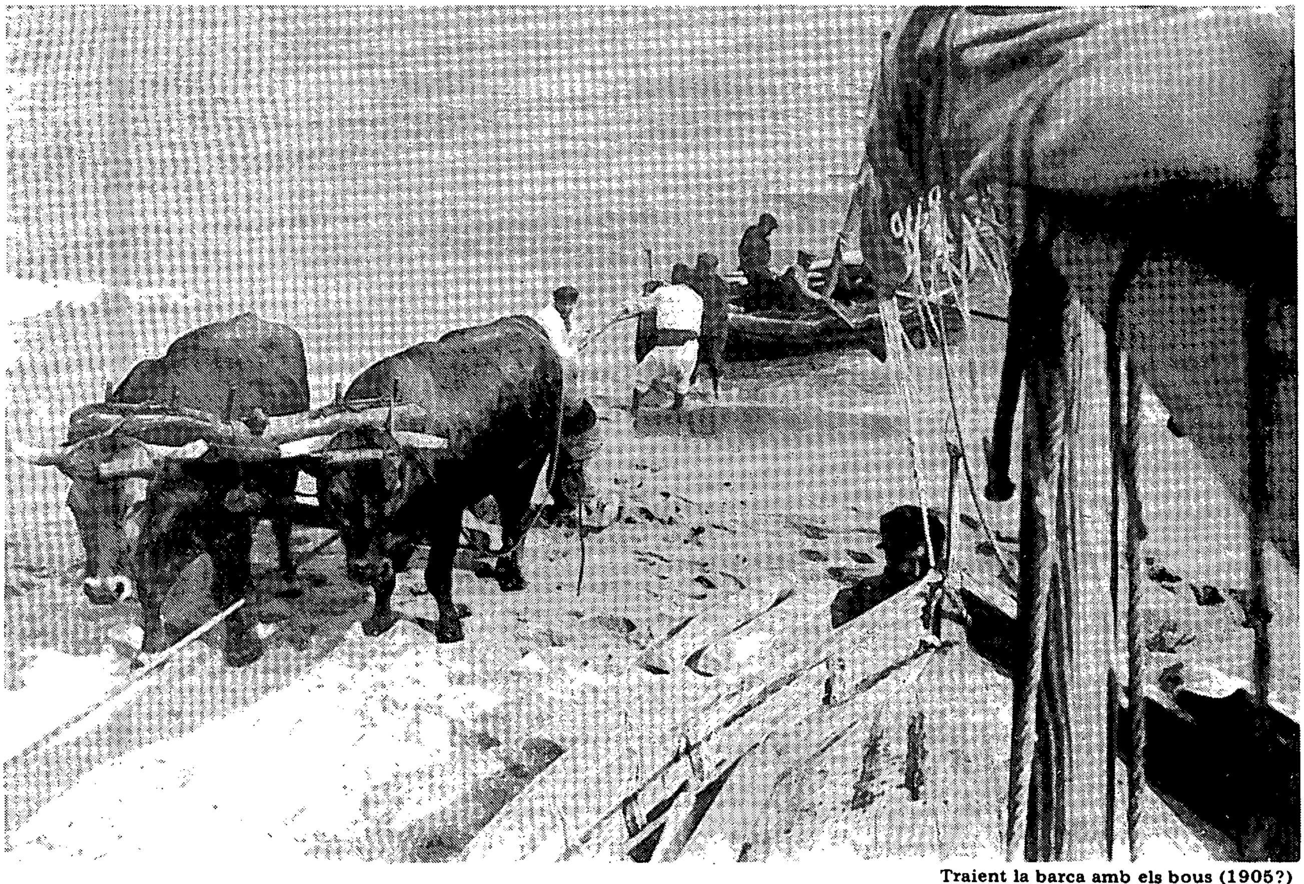

Traient la barca amb els bous (1905?)
MASM. Arxiu Fotogràfic. Fotografia Francesc Spà Salarich.

cumstància exigia una total coordinació, ans del contrari l'embarcació riscava de restar ensorrada en el millor dels casos.

Sovint l'*abanderado* era l'ase dels cops o el cap d'esquila de l'operació. Aquest càrrec era passatger, però molt sol.licitat. A la fi, i en premi del treball executat, sempre hi queia un grapat de peix o algun pop difícil d'arrossegar.

La tasca de l'*abanderado* consistia a aixecar un bastó, més que bandera, amb un pallissot vermell clavatejat en la seva part superior. Al crit "d'hissa!" dels palers, just al moment que la barca arribava a cavall d'una onada, "en terra", ell havia de fer senyal per indicar el moment precís que calia fer tracció la màquina situada més amunt. Passar la baga del cable d'acer al "ganxo de proa", mentre un altre llençava un pal que quedava pres dessota de la quilla, i exercir la tracció eren funcions que demanaven marxar d'una manera rigorosament sincronitzada.

I així, pal darrera pal, i entre "hissa" o "fora" o bé "amolla", i sovint algun renec, la barca, fos la "Francisca" o "La Unió", muntava platja amunt.

Al crit final d'"amolla" l'*abanderado* calia que fes tot un festival d'arabescs, ran de terra, que provocava que el cable fos afluixat, podent extreure així el seu ganxo. Tot seguit, palers i tripulació de l'embarcació entrada l'arrossegaven de nou vers ran d'ona, a l'espera de les altres embarcacions que es perfilaven i es balancejaven a l'horitzó.

Una vegada la barca ben amarrada amb una forta corda i un seguit de cables, sovint un parell de pals ben calats a popa, les operacions de transport de les caixes i paneres de peix vers el *rotllo* començava.

EL ROTLLO.

El *rotllo* era un cercle metàl.lic, sostingut per unes barres de ferro verticals amb d'altres que s'entrecreuaven per tal de donar més solidítat al conjunt. Era fet sens la més mínima recerca artística.

Estava situat gairebé enfront del carrer de Sant Antoni, vora l'antic emplaçament de la via del ferrocarril. Limitava d'un costat amb una font monumental feta de pedra tallada, i de la qual, si els meus records són bons, mai no n'havia vist rajar l'aigua. En el seu costat oposat hi havia un *merendero*, Can Dimas, reputat per la seva bona cuina marinera. A través de tot el fustam del *rotllo*, clavetejat i repintat, i altra vegada pintat de blau, s'hi podien ben estudiar les seves diverses etapes progressives de construcció.

El *rotllo*, doncs, era l'indret on es subhastava el peix. A finals de tarda era molt animat. Era

El rotllo (1920?) MASM. Arxiu Fotogràfic.

l'hora que els pals dels bous, o llurs veles, si feia bon vent, començaven a apuntar-se entre cel i ones. Eren seguits sempre per un estol de gavines ben amatents a les operacions de la tria del peix a bord, car sempre hi queia quelcom per nodrir llur insaciable goludesa. Era l'hora també que els palers entraven en acció.

Vist a vol d'ocell, el *rotllo* devia prendre constantment la visió de polícromes i extraordinàries natures mortes. Entorn d'aquest festival de color i d'agonia, badocs barrejats amb els peixaters i peixateres esperaven el moment de la subhasta. Un estrident *va per peles!* iniciava la funció, que era seguida per una espècie de lletania on les xifres del subhastador prenien caràcter de rosari mariner.

No era precisament el rosari allò que es deia si alguna vegada dos adquisidors, peixaters o peixateres, coincidien amb el *jo!* sinònim de comprador. Perquè justament cal dir que certes peixateres tenien un nervi i un llenguatge que molts carreters haurien envejat.

Era però, un temps on el peix congelat es desconeixia, i els hotelers, gairebé encara per inventar, no l acaparaven. El peix de la nostra costa arribava del *rotllo* al mercat. Menjar espardenyes o una bona sopa de rap no era privilegi d'adinerat.

LÈXIC MARINER.

Els pescadors, com la nostra gent del camp, tenien un lèxic ben idoni a ells. En ell s'apuntava llur agudesa i un accentuat esperit d'observació. A vegades era impregnat d'un conglomerat d'ingenuïtat o bé, gent maliciosa, d'una refinada ironia. Bella mostra eren els motius personals que gairebé tots portaven i que més endavant evocarem.

Però sabien també dir les coses amb una certa poesia. Quan el vent despentinava les onades deixant veure una cresta d'escuma blanca, deien que el mar feia cavalls. Si la mar era calma, deien que era mar petita o com un plat. Quan era molt moguda, tràngol. Si era molt núvol, deien que el cel era molt serrat i si les boires baixaven del costat Nord, deien que assenyalaven vent de tramuntana. Si al contrari, venien de migjorn, era vent "de terra" que es preparava. Si les boires eren arrossegades pel mestral anunciaven vent de "car de fora" o "de la creu".

Llur intuïció metereològica, filla de la pràctica i del constant contacte amb els elements atmosfèrics, els feia pressentir determinats canvis. Sabien que el fort sol, *quan el sol està ben alt*, moltes vegades determinava que el vent es parés. Quan es produïa aquest fenomen deien que *el sol picassarà el cap del vent*. Al capvespre, a l'hora del crepuscle avançat, dels múltiples reflexos que es produïen entorn de l'aletejar dels rems, ells en deien *llambrar l'aigua*.

El fons marí, ben familiar, no tenia cap secret per a ells. Així, cada roca o accident tenia un nom més o menys descriptiu, que sobretot els permetia de situar-se. D'aquests topònims subaquàtics en recordem els següents. Alguns parlen per ells sols. Dels altres ens demanem son veritable significat.

- El sot de les Cabres
- Cap sa Tira
- La Barbada del Ga
- Roca d'Alga
- La Barra
- Els Codonys
- El Turonet de la Galera
- La Galera
- Els Castells
- La Trencada
- La Matella
- El Turó Negre
- En Not
- La Fonera
- Els Turons de Garraf
- Les Barres
- La Regana
- La Reganeta
- Les Puntes
- Can Portella
- El Barroguell
- La Roca Llarga
- El Carril
- Els Colls
- Can Bou
- Els Turons

Naturalment, aquesta llista no pretén ésser exhaustiva. Ens hem limitat a transcriure tots aquells que d'ací i d'allà, ens ha estat possible de recuperar.

Cada element composant de la barca, o bé dels accessoris corresponents, tenien una denominació ben particular. No ens estenem sobre el particular car ens adonem que ens desviaríem de l'objectiu del nostre treball. En direm algun, però, per tal de donar una idea de llur vocabulari fantasiós.

Qui no haurà vist un paquet de suros, mal tallats, lligats i coronats per una banderola, balancejant-se damunt l'aigua? No és cap secret per ningú que això no era altra cosa que la indicació de l'emplaçament d'una nansa. Però sempre ens hem demanat perquè la nostra gent de mar l'anomenaven *cap de mort*. Seria un avís a un eventual pillet?

MOTIUS.

Curiosa era l'agudesa i la promptitud que tenia l'home de més enllà de la via, en batejar el seu pròxim amb un motiu que, li agradés o no; li quedava aferrat per la vida. Era menester un defecte físic, una manera d'ésser del personatge o haver estat l'autor d'una facècia més o menys innocent, per merèixer inexorablement el motiu. Agradés o no, em sembla que entre ells era sempre ben acceptat.

Seguidament en consignarem alguns, que gairebé no val la pena comentar perquè parlen ja tots sols. N'hi ha d'altres dels quals tampoc res no se'n pot dir car caldria anar molt lluny per conèixer el seu veritable significat i origen.

- En Beco
- En Tumites
- El Milord
- En Cinto
- En Tuta
- En Pistoleta
- En Sorrader
- En Gestos i Males Cares
- El Lleig
- En Grapa
- En Xeco
- El Registro
- En Sopes
- En Timbals
- El Parent
- En Frega Panxes
- El Vicari
- En Carcanyola
- En Pastafang
- En Nau
- El Llamp
- El Rata
- El Palolo
- En Butxaques
- En Jesús que torna
- En Licus
- En Ramon Brut
- En Llambrai (mestre d'aixa)
- En Xim
- En Rocosa
- En Terenci
- En Baletes
- En Moix
- En Cudert
- En Xambuc
- En Xicoi
- En Canet
- El Garbat
- En Xo
- En Neula
- En Llobarro
- El Manquet
- En Punyaleta
- En Xandri
- El Tit
- En Dents
- En Xerimequi
- El Nas de Mort
- El Manso
- L'Andalús
- En Paratons
- En Llamp de Déu

Hem tingut ocasió també, d'anotar, sens pretendre una llista exhaustiva, el nom de les llars d'alguns pescadors.

- Ca l'Aleix
- Cal Liret
- Cal Tula
- Cal Bocanegra
- Cal Roig
- Cal *Paqueño*
- Ca la Pell i l'Os
- Cal Ros
- Cal Monjo
- Can Xavarones
- Ca l'Estrella
- Can Calçons
- Cal Maduixa

ORIGEN D'ALGUNS MOTIUS.

A títol d'exemple i per il.lustrar l'origen d'uns quants motius, n'esmentarem alguns que ens sembla que són ben representatius.

El Minyó.– Aquesta persona tenia per costum de dir molt sovint, durant la conversació, el mot "minyó", sempre que es referia a una tercera persona.

El Metge que ve de fora.– Es tracta d'un mariner que va anar a carregar tomàquets a València i desorientat, va passar de llarg de Mataró. De la paret de Can Maitanquis no va passar pas desapercebut!

El Sonoro.– En Castellà, molt de jovenet, un dia tenia una conversa molt animada amb En Manquet. Ho feia d'una manera molt vehement. A partir d'aquest dia el "santoral" mariner s'enriquia amb un altre element... Encara que també era conegut pel *Noi de la Ferma.*

Amet a Tuta.– Tenia un defecte a la boca que li impedia de parlar correctament.

En Burringues.– Tingué la mala sort, una vegada, d'ésser mossegat per un ase. D'aquest fet li quedà una cicatriu i un motiu.

En Fora Pols.– Tenia la constant obsessió de fer treure la pols de la barca.

UN MOTIU D'ANTOLOGIA.

Un cert vespre, un administrador de la Cooperativa de Mar, que portava la recaptació de la jornada, passant pel carreró on passava el carril, més enllà del passatge a nivell del carrer de Sant Antoni, lloc sinistre i tenebrós, va ésser robat. Més exactament, va simular un robatori per apropiar-se, sens despertar sospites, d'una certa quantitat de diners. En aclarir-se la veritat, la nostra gent de mar li posà un motiu molt adient, *el Dofí de la Via*.

Sabut és que el dofí no vacil.la un instant per a foradar les xarxes dels pescadors, si cal, per a emportar-se'n bona part del producte de llur pesca. En aquest motiu hi trobem ben representada l'agudesa de la inefable gent de mar.

UNA RESPOSTA CONTUNDENT.

Ja hem dit que els mariners, a desgrat o no, acceptaven entre ells uns costums i un tarannà propis.

En Mas i Merda un dia es trobava reparant una xarxa, estesa al sol, afer habitual dels pescadors, especialment al matí, o bé quan el temps no permetia d'anar en mar.

Arribaren a la platja uns senyors que precisament el cercaven. Un d'ells s'adreçà al primer mariner que trobà, i pura casualitat, aquest no era altre que *En Mas*.

– Escolti –li demanà–, sap on és *En Mas i Merda*?

En Mas sens immutar-se respongué:

– *En Mas* sóc jo i *la Merda* vostè!

UN PERSONATGE DE LLEGENDA.

En Domingo Castellà, dit *El Ferm* ha passat a la història del món mariner com un autèntic personatge de llegenda.

Em digueren a la platja, una vegada, que el *noi* de *la Unió*, *el Cano*, havia fet fins i tot una poesia a ell dedicada, prova evident de l'impacte que aquest heroi mariner exercí en les mentalitats de les noves promocions de la gent de mar.

Del *Ferm* s'explicaven moltes anècdotes, verídiques les unes, imaginàries les altres. Una cosa és certa, fou un personatge excepcional.

Tothom era d'acord per dir que la mort era renyida amb ell. Diuen que una vegada el tren el va agafar en un passatge a nivell i el va rebutjar,

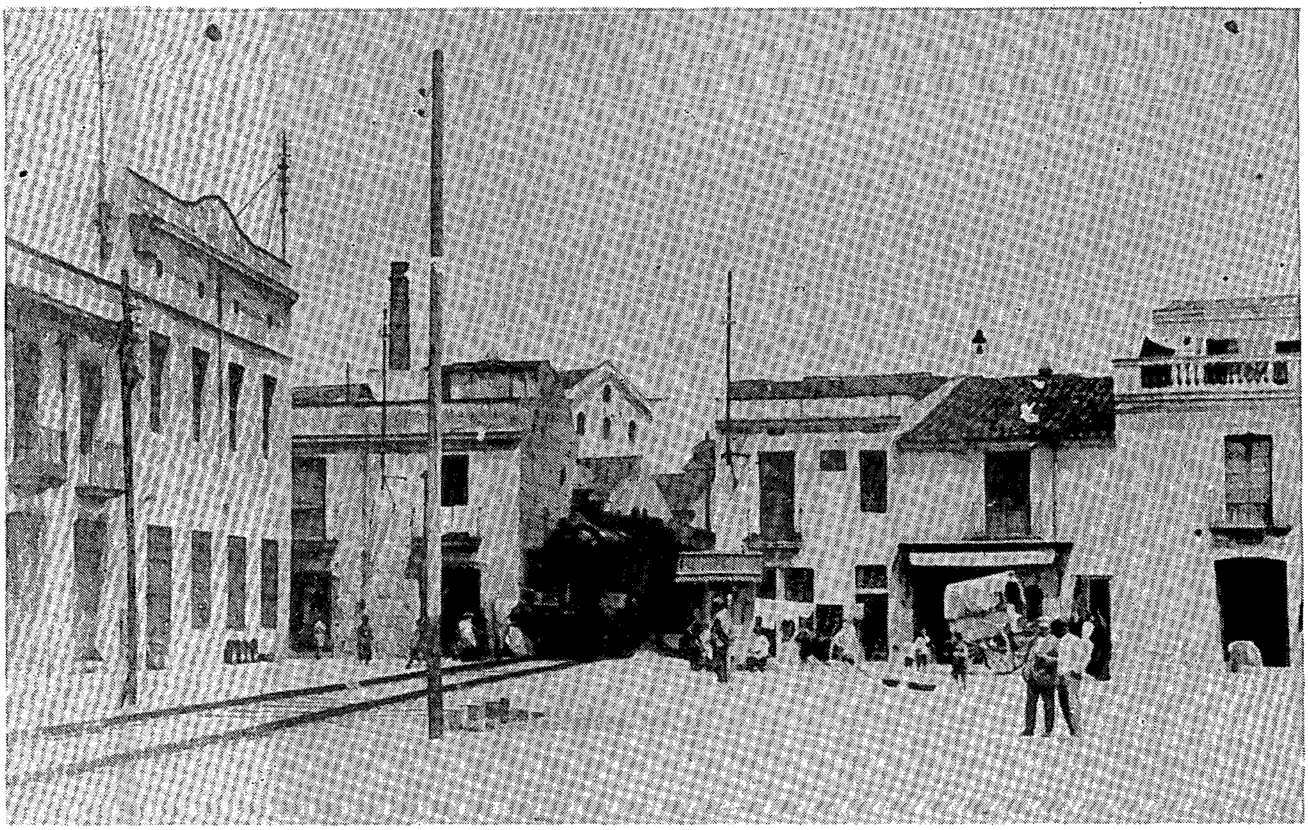

El pas del tren, la casa del baròmetre i Can Maitanquis (1920?)
MASM. Arxiu Fotogràfic.

no volent saber res d'ell. Una vegada també es va distingir en un foc que es va declarar a Can Vives. Crec que era un magatzem d'olis. Diuen que, desafiant les flames va fer heroïcitats.

L'any 1922, de trista recordança pels pescadors, puix que l'assenyalaven com l'*Any de la Galerna*, va ser també una fita més per als llorers del nostre heroi. Una tempesta d'una violència extraordinària es desencadenà sorprenent totes les barques en mar. En Domingo Castellà aconseguí arribar "en terra", nedant, mentre els altres dissortats finiren ofegats.

Deien també d'ell que una vegada, fent el servei militar a la marina, va tirar un oficial en mar perquè no li va agradar de la manera que li parlava.

En Mingo era també un home de grans sentiments. Llàstima de la debilitat que sentia per la beguda. Més d'una vegada havia donat feina a algun "municipal". Diuen que una vegada, acorralat per un d'ells, es tirà a l'aigua. Una vegada dins el seu element comminà el guàrdia que si era valent que hi anés. Va fer bé de no tirar-s'hi! A vegades, de bon matí, es passejava amb una panera de sardines pels carrers de la ciutat. Si alguna compradora el contrariava regatejant-li massa el preu, descarregava una lletania de renecs ben recargolats i per despit se n'anava a les Hermanites o a l'Hospital i els oferia la seva mercaderia.

En Castellà, fill de *la Ferma*, que era parenta del *Ferm*, m'explicà que aquest últim estava un dia preparant-se amb molta il.lusió un bon esmorzar. Tot d'una trucaren a la porta i es trobà nas a nas amb un captaire que li demanà un tros de pa. D'una manera absolutament espontània li donà el seu esmorzar. Amb aquest gest *En Mingo* s'integrava a les pàgines del meu Evangeli.

Morí com un pollet, ofegat per les emanacions d'anhídric carbònic d'una estufa, dins un fortí, ran de mar, on havia bastit en els darrers anys de sa vida la seva llar, perquè *el Ferm* havia trobat una companya.

LA PARET DE CAN MAITANQUIS.

Si la paret de Can Maitanquis pogués parlar segurament que es podria lligar un dels volums més complets de l'etnografia i folklore de la gent marinera del nostre Llevant.

Can Maitanquis era, i és encara, un bar. Per què així s'anomenava, jo no en sé pas res. Sempre m'havia agradat per les seves parets emblanquinades i les portes pintades de blau. El que sí sé és que els pescadors, joves o vells, a part d'haver pres més d'un vas de vi en el seu interior, han passat moltes hores recolzats en l'àmplia paret d'aquest establiment, cara el mar i a l'abric del vent, acaronats especialment a l'hivern per un benvingut cop de sol.

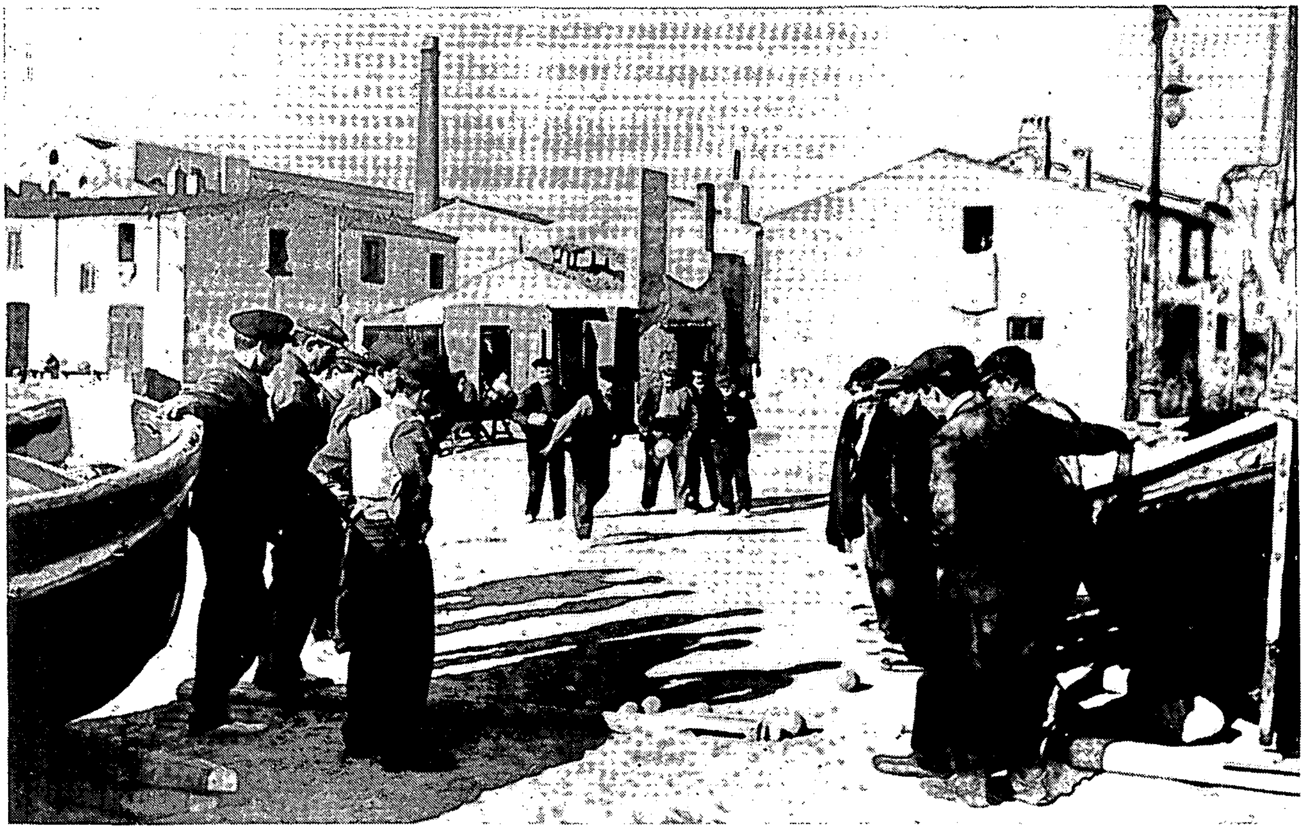

El joc de les botxes, a baix a mar (1905?)
MASM. Arxiu Fotogràfic. Fotografia Francesc Spà Salarich.

Quantes converses i quants pronòstics relatius al temps s'hi haurien encetat! Efectivament, tota classe de comentaris hi ha desfilat. Dels més corrents relatius a la vida de cada dia a les evocacions llunyanes de la guerra de Cuba viscuda pels avis, al transport de tomàquets de Canàries amb les seves corresponents peripècies, a les grans travessies fetes amb els pailebots i les goletes tallades per les drassanes de la costa de la Maresma, i d'altres i d'altres temes que molts d'ells restaran per sempre dessota la platja daurada del passat.

Fent orella hi hem sentit a parlar, en aquesta paret-fòrum, d'una representació de *Don Juan de Serrallonga*, farà ja uns vuitanta anys, i que denota el sentiment artístic inconegut dels mariners. Els comentaris eren fets amb un deix de melangia i amb una punta molt refinada d'ironia. Aquesta representació marcà data en la vida de la platja, tal com ho féu, d'una manera desagradable i tràgica, la galerna de l'any 1932. L'obra fou representada també, ciutat endins, a la plaça de Santa Anna.

"– Serrallonga, Déu vos guard!
– Qui sou vós que no us conec?
– Sóc un pobre estudiant
que baixa de la Vall d'Aran."

Aquest fragment encara algú el recitava.

En Manelet *Geperut* interpretava el paper màxim de Don Juan. Aquest detall ja dóna el to de la representació. Vells actors mariners, com En Cinto, *En Gestos i Males cares* també hi participaren.

Un altre esdeveniment artístic recollit fou la representació, ni més ni menys de *La Marina* d'Arrieta. Diuen que n'hi va haver per llogar-hi cadires i així ho crec. Tot el públic salat encoratjava els seus artistes especialment en els moments durs on els galls no hi mancaven. Les tan gastades *costas de Levante, playas las de Lloret...* revestiren aires d'apocalipsi.

Els herois d'aquesta actuació artística, que lluny de ridiculitzar-los ens inspira una gran admiració vers una gent senzilla que demostraven tenir una sensibilitat, un dinamisme i un sentit fi de l'humor, foren especialment *el Castillo*, l'artista incomprès, i *En Carmelo*. Descuidava *l'Almirante*, motiu que per ell sol ja parla d'una manera molt àmplia.

Parlant de *l'Almirante* voldríem fer un incís, car creiem que bé en val la pena. L'entusiasme d'aquesta persona pel "bel canto" fou tal que morí cantant, gest que trobem d'una gran sublimitat, encara més venint d'un home del carrer... El Dr. Campomar es disposava a operar-lo a l'Hospital, d'una hèrnia estrangulada. Naturalment l'home es sentia inquiet i ningú no sap el sentiment que tenia. El cas és que arribat a la taula d'operacions demanà al doctor que li permetés fer un "pinyol", emprant l'argot artístic. Amb moltes penes i treballs va cantar *las costas* i acte seguit en confià a les mans del cirurgià. El destí volgué que morís al bloc operatori. Desitgem a *l'Almirante* un repòs etern a la Platja d'or del Poeta.

No volem acabar amb una nota greu aquesta evocacio d'aquest univers mariner. Ella no correspondria amb llur bonhomia ni amb una gent acostumada a fer front, d'una manera serena, amb els elements atmosfèrics i amb l'adversitat.

Direm doncs que també es comentava, en aquesta paret-fòrum un cert mestre d'aixa que un dia va fer una barca i que a la fi resulta molt més gran que la sortida de la porta del seu *astillero*... Vàreig entendre dir que això l'obligà a prendre decisions greus...

Amb aquesta nota salada, cloem l'evocació d'un món prenyat de *poemes que són morts sota les xarxes* ...

Per ell el campanar ja no desgrana cap hora.

Jaume Lladó i Font

NOTES

1. Fragment de l'*Oda a Mataró* de Josep Punsola i Vallespir (1949).

RECURSOS

NOTÍCIA DE PUBLICACIONS RECENTS

Francesc Enrich i Regàs. ***Mataró: Imatges del primer quart de segle.*** Barcelona: Altafulla; Mataró: Patronat Municipal de Cultura, 1986. 107 p.

El llibre que a continuació s'analitza, *Mataró: imatges del primer quart de segle*, representa una important baula en l'esforç realitzat per Francesc Enrich i Regàs per recollir la fisonomia que posseïa la nostra ciutat amb anterioritat a la seriosa transformació que patí a mitjan d'aquest segle. Autor de diversos articles sobre aspectes urbanístics i folklòrics, bàsicament perduts en l'actualitat, Enrich i Regàs –natural de Barcelona, però amant fidel de Mataró– es proposa en aquesta obra *descriure com era Mataró en el primer quart de la present centúria*, centrant-se essencialment en els aspectes morfològico-urbanístics dels indrets més significatius de la ciutat.

Després d'una curtíssima introducció a les condicions socioeconòmiques de la ciutat en aquesta època, l'autor inicia el seu trajecte en l'Estació Nova per des d'allà efectuar un passeig que ens envolta en la màgia que suposa anar descobrint els mil detalls que s'ha endut el pas dels anys.

L'anàlisi concreta de cada indret passa per dos apartats, en el primer, l'autor exposa diverses notes sobre el desenvolupament històric del mateix, la seva funció econòmico-social en el conjunt de la vida de la ciutat i algunes de les seves peculiaritats; en el segon apartat –i potser és aquí on resideix la major vàlua de l'obra– es fa una anàlisi detallada de les fotografies i gravats que en nombre irregular visualitzen meravellosament el Mataró dels nostres avis.

D'aquesta forma, Enrich i Regàs ens dóna una imatge fidel recorrent a la seva memòria i a la imatge que la màquina fotogràfica ha materialitzat en el temps –dels indrets més pintorescs del que llavors i en l'actualitat circumscriuen les rondes creades per l'Eixample; però, de fet, amb un estil un xic literari i sentimental de vegades, l'autor supera la seva humil intenció de reproduir la fisonomia d'aquella ciutat allunyada en el temps, i sorgint d'aquesta mateixa descripció, ens impregna de l'esperit econòmic, social, cultural i mental d'aquelles gents que no podien ni somniar els canvis que esdevindrien trenta o quaranta anys després.

L'acurada presentació de l'edició i l'interès documental i anecdòtic que té el mostrari fotogràfic, fan d'aquest llibre una obra que atraurà l'atenció de tots aquells interessats en el passat de la nostra ciutat.

Margarida Colomer i Rovira. ***Cooperativisme i moviment obrer. L'exemple de la Cooperativa del Vidre de Mataró (1920-1944).*** Barcelona: Altafulla; Mataró: Patronat Municipal de Cultura 1986, 148 p., il.

Amb poques excepcions, la historiografia mataronina ha girat la cara en la major part de les ocasions a temes relacionats estretament amb el moviment obrer i de lluita contra el sistema econòmico-social en què vivim, ocupant el buit deixat l'estudi dels grups econòmicament i políticament dominants de la societat.

Per això i en un moment històric en el qual la crisi del sistema capitalista de producció i els seus correlatius alts índexs d'atur s'han fet estructurals, és agradable constatar l'aparició del llibre de Margarida Colomer, *Cooperativisme i moviment obrer. L'exemple de la Cooperativa del Vidre de Mataró (1920-1944)*. Vilassarenca d'origen i autora en col.laboració amb d'altres autors de *Maresme, diversitat i contrast* (1985), ens presenta en aquesta obra el desenvolupament històric d'una unitat productiva especialitzada en el ram del vidre, el cristall i els seus derivats que, constituint-se en un principi com a societat regular col.lectiva, es converteix amb el temps en una empresa de caràcter cooperatiu, capitalitzada i gestionada pels seus treballadors per a, finalment, integrar-se en el marc econòmic i polític del règim franquista.

És en aquest marc espacial concret i al llarg d un període ric en commocions polítiques (Dictadura de Primo de Rivera; Segona República; Guerra Civil) i econòmiques (depressió dels anys vint; economia de caire col.lectivista durant la guerra), que M. Colomer analitza el caràcter de les relacions existents entre el moviment cooperatiu i

la resta de les ideologies obreres. D'aquesta forma i partint de la idea que *el moviment cooperatiu no és un moviment tancat, sinó que és un moviment, com tants d altres, que és influït per la realitat sòcio-política que l'envolta, sigui de dreta o d'esquerra; la qüestió està en el fet que aquesta influència sigui conflictiva o que no ho sigui*, l'autora es retrotrau al naixement de les primeres associacions de caràcter cooperatiu per recórrer des d'aquí la seva evolució i la de les condicions econòmiques i polítiques que l'acompanyen en cada etapa històrica.

Així, mentre que a partir del Primer Congrés Obrer Espanyol (19-VI-1870) s'estableix un enfrontament teòric i pràctic entre les associacions obreres (marxistes i anarquistes) i el moviment cooperativista, l'estudi constata, en el cas concret de la Cooperativa del Vidre durant el període analitzat, la simbiosi entre moviment obrer i cooperativisme: la participació dels treballadors cooperativistes en la vida mataronina a diferents nivells; la negativa de la cooperativa a participar com a entitat dintre del moviment cooperatiu de Catalunya –el qual els cooperativistes consideraven de caire moderat–; les mostres que dóna d'assimilar perfectament les formes de lluita de la classe treballadora i el fet que la majoria dels cooperativistes fos de la C.N.T., són les dades més significatives que constaten la compatibilitat del cooperativisme amb d'altres ideologies, en especial, les revolucionàries.

Aquestes idees centrals vertebren en una obra que, estructurada en cinc períodes històrics –periodització basada en les pautes polítiques que determinen l'evolució de la cooperativa–, tracta en tot moment de situar l'origen i l'evolució de la Cooperativa del Vidre dintre del context que domina la vida internacional, nacional i local. Però encara que és indubtable el valor que com a mètode historiogràfic té presentar els fets dintre del seu marc estructural, de vegades l'obra no assoleix l'equilibri necessari entre ambdós elements, allunyant-se del cas particular que s'analitza. Potser explica la situació el fet que sigui impossible accedir a la majoria de les fonts documentals que haurien fet possible ampliar l'anàlisi sobre l'evolució econòmica, el funcionament intern, etc., d'una cooperativa que en algunes ocasions es veu eclipsada en el text.

Alhora, la manca de fonts documentals revaloritza moltíssim el testimoniatge directe dels cooperativistes que es combina amb una memòria escrita pels socis de la Cooperativa. La resta del material utilitzat es basa principalment en les obres d'autors especialitzats en la història del moviment obrer i cooperativista (Balcells, Pérez Baró), les d'autors locals (Bouzas, R. Salicrú) i en nombroses publicacions de tipus local i regional coetànies als fets.

Amb tot això, M. Colomer ha elaborat un interessant treball en el qual la Cooperativa del Vidre se'ns mostra com una cèl.lula d'activitat econòmica, política i ideològica –permeable a la societat que l'envolta– i com un magnífic exemple d'autogestio obrera.

* Hi ha un extracte del treball de M. Colomer a "Fulls", núm. 25 (abril 1986), pp. 33-40.

Josep Ramis i Nieto

Museu Arxiu de Santa Maria
Mataró

amb la col.laboració del
Servei d'Arxius del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya